

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI:
SZÖTS GYULA

LVII. ÉVFOLYAM.
1924 FEBRUÁR.
1—4. SZÁM.

KIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET BUDAPEST,
VIII. ESZTERHÁZY-UTCA 14.

TARTALOMMUTATÓ.

EGYESÜLETI ÉLET.

Oldal

I. Dr. Lévy Ede: Elnöki megnyitó.	1
II. FŐTITKÁRI JELENTÉS.	70
III. PÉNZTÁROSI JELEN ÉS.	73
IV. JELENTÉS A SEGÉLYZŐALAPRÓL.	74
V. JEGYZŐKÖNYV (4 drb.).	75
VI. Dr. Rorák Imre titkár: Budapest-vidéki kör.	81

KÖZLEMÉNYEK.

VII. Dr. Kaufmann György: Státusunk össze- hasonlítása.	85
---	----

TÁBLÁZAT.

VII. Szöts László főreálisk. tornatanár: Levél az egyesület elnökéhez.	89
IX. ELISMERÉS A TANÁRSÁGNAK.	91
X. POSCH JENŐ.	92
XI. USETTY FERENC.	93
XII. HANKÓ VILMOS.	94
XIII. HIREK.	95
XIV. KÖNYVSZEMLE.	97
XV. MEGKÜLDÖTT KÖNYVEK.	100

KIADÓHIVATAL: BUDAPEST
II, TOLDY FERENC-UTCA 9.

T. N. H.-ra fizettek (1922—1923-ban):

Beíratási díjak: esztergomi fő. 130, székesfehérvári fő. 3910, budapesti X. ker. Szt. László főg. 4450, budapesti I. ker. Verbóczy főg. 9040, szolnoki főg. 130, gyöngyösi 120, szekszárdi 70, csongrádi 70, szentgotthárdi 90, győri fő. 110, ceglédi 110, budapesti VI. ker. fő. 190, budapesti VII. ker. fő. 3130, budapesti VIII. ker. Zrínyi főg. 1390, soproni fő. 200, bpesti VII. ker. Madách főg. 1080, budapesti VII. ker. Szt. István főg. 540, szombathelyi fő. 90, szombathelyi lg. 170, budapesti Zrínyi I. lg. 460, szegedi Klauzál főg. 460, székesfehérvári lg. 80, budapesti Széchenyi főg. 5267, nagykállói 420, budapesti VIII. ker. fő. 6160 + 1005, soproni lg. 100, sümegi 20, nyíregyházi főg. 2555, fehérgyarmati 100, budapesti Toldy fő. 410, Erzsébetfalvai főg. 60, miskolci fő. 320, szegedi lg. 4360, Újpesti lg. 2560, Békéscsabai lg. 2060, budapesti I. ker. lg. 180, székesfehérvári fő. 310, budapesti V. ker. fő. 390, kaposvári 240, kecskeméti fő. 2710, kisvárdai 2080, egri fő. 110, jászberényi 20, soproni fő. 1959, zalaegerszegi 130, esztergomi fő. 120, budapesti Erzsébet nőisk. 2290, bpesti VI. ker. főg. 290, győri lg. 100, bpesti IV. ker. Gizella lg. 470 K. 923—24-ben: Balassagyarmat 126.350, békéscsabai lg. 70.200, bpesti I. ker. Verbóczy főg. 1390, II. Mátyás főg. 185.000, III. Árpád főg. 128.400, V. Berzsényi főg. 1670, 228.000, VI. Kölcsey főg. 315.000, VII. Madách főg. 383.250, VII. Szt. István főg. 256.250, VIII. Zrínyi főg. 300.000, IX. Fáy főg. 132.700, X. Széchenyi főg. 140.000, X. Szt. László főg. 153.220, 17.550, II. Toldy fő. 167.150, V. Bolyai fő. 317.750, VI. Kemény fő. 315.650, IV. Eötvös fő. 275.200, VIII. Vörösmarty fő. 254.500, I. Szilágyi lg. 117.300, IV. Gizella lg. 174.600, V. Ráskai L. lg. 167.982, 3518, 650, VI. Mária Terézia lg. 230.000, VIII. Zrínyi lg. 300.000, 143.900, ceglédi főg. 157.100, csongrádi 84.800, debreczeni fő. 127.440, 1800, debreczeni zsidó g. 4848, 40, 80.000, egri fő. 110.000, Erzsébetfalvai főg. 86.550, esztergomi fő. 131.000, fehérgyarmati főg. 66.550, gyöngyösi 750, 122.050, 1600, győri Révai fő. 124.050, győri lg. 114.550, Jászberény 143.400, kaposvári főg. 162.600, kaposvári lg. 93.000, kispesti Deák főg. 111.250, kisvárdai 139.350, makói 140.100, mezőtúri lg. 68.509, miskolci fő. 115.250, 2750, 16.700, nagykállói 88.550, pécsi fő. 179.200, 7897, soproni fő. 112.050, soproni lg. 61.250, sümegi 69.750, szegedi áll. főg. 99.300, szegedi fő. 111.000, szegedi lg. 104.150, szekszárdi 55.500, szentgotthárdi 57.600, székesfehérvári lg. 117.200, szolnoki főg. 90.100, szombathelyi lg. 65.400, szombathelyi fő. 118.150, Újpesti lg. 75.000, zalaegerszegi 107.250, nyírbátori 74.100, miskolci fő. 5250, fehérgyarmati 1550, III. ker. Árpád főg. 35.500, soproni fő. 1500, csongrádi 2000, gyöngyösi 950, kecskeméti fő. 106.150 K.

Adományok: debreczeni ref. főg. Vöröskereszt Egylete 5000, békési ref. főg. 1500, nagykőrösi ref. főg. 10.000, mezőtúri főg. ifj. gyűjtése 3895, debreceni fő. 8310, nyíregyházi főg. 10.000, debreczeni fő. tan. kara 12.630, Köpesdy Sándor 1000 K.

Tagdíjat fizettek: 1919—20-ra Nagy József (+10), 1920—21-re Galambos Dezső (+8), 1921—22-re Szemere Samu, Vass Árpád, Barkász Lajos, Rédei Kornél, Tordai Lajos, Bujdosó József, Danilovics János, Szinyei József (+8), budapesti VI. ker. áll. lg., sárbogárdi főg., győri tanítónőképző, soproni fő., erzsébetfalvai főg. 1922—23-ra kecskeméti r. kath. főg. (+80 K pótdíj), Máté Lajos, Olgyai B., Pais D., bácsalmási polg. (+160), mezőberényi polg., ceglédi főg., keszthelyi főg., Borossay D., Szabados Gy., Pauer Arnold (+80), Paskó József (+80), dr. Burány G. (+80), Ádám I. (+80), Baky I. (+80), Székely I. (+60), Tüske B.

(Folytatás a boríték harmadik oldalán.)

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

Az egyesület ügyében
minden irat
Dr. KOCZOGH ANDRÁS
főtitkárhoz küldendő, VIII.,
Eszterházy-utca 14. sz. alá.

Szerkeszti:
S Z Ő T S G Y U L A
I, Mátray-utca 5.

Az egyesület anyagi ügyei,
valamint a lap kiadását illető
ügyek
N É M E T H J Ó Z S E F
pénztárnok (II., Toldy Ferenc
u. 9.) hatáskörébe tartoznak

Előfizetési díj 5000 kor.

Évi tagdíj 2000 kor.

EGYESÜLETI ÉLET.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület 1923. évi december 7-én
Budapesten tartott LVII. évi rendes közgyűlése.

ELNÖKI MEGNYITÓ.

Mondotta : Dr. Lévy Ede.

Tisztelt Közgyűlés! A sovány esztendők sorozatában megint
a végére jutottunk egynek. Immár a tizediknek.

Ha valaki egyesületünk ötvenhét éves multjából csak az
utóbb eltelt tíz évnek a történetét ismeri, aligha tud hű képet
alkotni az egyesület jelentőségéről; aligha képes megérteni,
miként foglalhatott el ez az egyesület olyan kiváló helyet társa-
dalmi alakulataink között, aminőt még mindig fennálló tekinté-
lyéből következtetve el kellett foglalnia.

Fiatalabb kartársaink már csak a hanyatlás korszakát ismer-
rik s legfeljebb a hírért hallják annak, hogy itt hajdan szebb
élet volt; hogy volt Közlönyünk, mely hetenként megjelenő
gazdag tartalmával bő tájékoztatást nyújtott mindarról, ami
tanügyi téren bel- és külföldön történt; hogy az ország külön-
böző pontjain serény munkásságot kifejtő köreinkben a hivatás-
szeretetből fakadó munkaösztöntől hajtva, kartársaink nemcsak
a középiskolai oktatás haladásának mozgó eszméit vitatták
meg, hanem a közműveltség biztos és széles alapra fektetésében
is előljártak s a köröket a vidéki szellemi élet gőcpontjaivá
avatták; hogy közgyűléseink a magyar közművelődés ünnepnap-
jai voltak, melyeken a Beöthy Zsolt, majd a Négyesy László
elnöki megnyitói becses eszméket és gondolatokat sugároztak
szét s valóságos kultúrprogramot szolgáltatnak a hivatásos
oktatók és a kultúrpolitikusok számára; kongresszusaink méltó-
ságteljes kifejezői voltak a tanárság közérzésének, elősegítették

a tanári öntudat fejlődését, mert ezeken a kongresszusokon felismerte a tanárság számbeli erejét, szellemi és erkölcsi súlyát, megtanulta becsülni a hivatását s érezte társadalmi és politikai értékének növekedését. Sokoldalú volt tagjaink örömmel és lelkesedéssel végzett munkája, melynek nyomán a magyar tanár képe minden elfogulatlan szemlélő előtt tiszteletreméltóan emelkedett ki abból a keretből, melyet az egyesület szolgáltatott.

Valóban a mi egyesületünk még tíz évvel ezelőtt is az első volt összes ily irányú egyesületeink között.

A hanyatlás kezdete pontosan összeesik a világháború kitörésének időpontjával, amikor a tanárok jó része kilendült működési köréből, a harcterekre került, az itthon maradt része pedig magára vette az eltávozottak munkáját s kénytelen volt egyesületi tevékenységét részben, sőt egészben is abbahagyni. Az egyre fokozódó drágaság arra kényszerített bennünket, hogy a Közlönyt is ritkábban és egyre kisebb terjedelemben jelentessük meg s jött azután egy idő, amikor minden elnémult.

Trianon felére apasztotta le tagjaink számát s az általános nemzeti gyász zsibbasztólag nehezedett rá egyesületi munkáságunkra.

Azután próbáltunk talpraállani.

Ösztönszerűleg megéreztük, de magyar lelkünk is azt diktálta nekünk, hogy a nemzetnek a mi munkánkra soha olyan kiáltó szüksége nem volt, mint a lefolyt gyászos események után. Újból munkához fogtunk. Türtük a nélkülözéseket s dolgoztunk minden erőnkkel a jobb magyar jövő kiépítésén. A siker alatta maradt iparkodásunknak. Hogy miért, arra nem kisebb ember, mint gróf Apponyi Albert adja meg a választ, amikor a magyar szellemi életről megjelent népszövetségi beszámolóban a következőket mondja: „Ilyen körülmények között — t. i. amilyenek közé a magyarság jutott — a szellemi munkások tudományos tevékenységének nagyobb jelentősége volna, mint rendes időben. Sajnos, az ellenkezője történik, olyan okokból kifolyóan, amelyek függetlenek az egyéni jóakarattól. Legelőször is a tanárok, tanítók stb. olyan nyomorban vannak, mely megtöri a legférhiasabb energiát is. Erőfeszítésük csodálatraméltó, de mégis képtelenség megfelelő szellemi munkát kifejtieniök, amikor elmeríti őket az élet- és a családfenntartás gondja.“ Így jellemzi a helyzetet Apponyi s így látjuk azt mi magunk is. Felszólalásainkban csak megélhetést kívántunk a magunk számára, egyenlő elbánást más társainkkal, akikkel jobb időkben is együtt voltunk. Hittük, hogy ehhez jogunk van. Úgy gondoltuk, hogy, mint minden tisztviselő — a tanár is — oszlopa az államnak, egyenlő a teherviselésben, tehát egyenlőnek kell lenni a javadalmazás mértékének is. Ügylátszik nem volt igazunk, mert amikor a mások helyzetén lényegesen javítottak, mirőlunk megfeledeztek, nekünk csak ígéret jutott. Nem gondoltak arra,

hogyha a tanárság megrokkban, nemzeti érték megy veszendőbe, amit pótolni nem lesz könnyű majd. Mikor egyre sűrűbben és hangosabban jelentkeztünk igényeinkkel, azt mondták rólunk, hogy kielégíthetetlenek vagyunk.

Elámulva kérdezhetjük e reánk kimondott türelmetlenül igazságtalan ítélet hallatára, vajjon jutott-e eszébe egynek is azok közül, akik ilyenféle vádakat hangoztatnak, hogy megvizsgálja, jogos-e a tanárság elégedetlensége vagy sem? Vajjon jutott-e az eszébe egynek is, hogy megvizsgálja, vajjon azok a panaszok, melyek a tanárság részéről évről-évre felhangzanak, orvoslást nyertek-e vagy sem? Tiszta lelkiismerettel álljuk a kritikát s nyugodt önérzettel állapítjuk meg, hogy a tanárság soha szertelen kívánságok hangoztatásával nem zaklatta a közvéleményt s ha mégis panaszkodik, teszi ezt azért, mert a legszerényebbre szabott méltányos kívánságait sem teljesítik s nem adják meg neki a módot arra, hogy teljes odaadással hivatásának élhessen. Elégedetlen a tanárság, mert nem elégítik ki, s ha néha tesznek is érte valamit, azt mindig szerzett jogainak rovására teszik.

Így fizette meg a tanárság a minden más tisztviselőnek ingyen kijáró lakbérnyugdíjat szolgálati éveinek felemelésével, így adta meg az árát fizetése egységesítésének a korpótlékok elvesztésével, s mikor arról van szó, hogy a másoknak már megadott státuszrendezést neki is megadják, pénzügyi aggodalmak merülnek fel, mint minden olyan alkalommal, mikor arra kerülne a sor, hogy a tanárság esedékes várományait kielégítsék. Így csúszik és csúszott le a tanárság fokról-fokra a többi tisztviselők s ezek között különösen a bírák mellett s mert ezt nem hallgatja el, reásütik a bélyeget, hogy elégedetlen elem.

Egyik nagy, a miénknél szerencsésebb egyesület pár hónap előtt tartott vidéki közgyűlésén büszkén jelentette ki az elnök a tagok megnyugtatóására, hogy minden tényező részéről, minden alkalommal, amikor eljár, megértést és jóindulatot tapasztalt. Az eredmény nem is maradt el. Volt-e valaha tanáregyesületi elnök olyan boldog helyzetben, hogy hasonló kijelentést tehessen?

A mi sok bajunk abból is ered, hogy nálunk nem tudják, vagy nem akarják tisztán és elfogulatlanul látni és megítélni a tanári hivatást és a tanár munkájának értékét.

Vannak, akik a végzett munkát csak a reá fordított idő mennyisége szerint becsülik s kimondják, hogy a tanár kevesebb órában van elfoglalva, mint a tisztviselő, tehát kevesebb elismerést is érdemel.

Vannak, akik azokat a szellemi és erkölcsi javakat, melyeket a tanárság nyújt s melyek súlyban le nem mérhetők, pénzértékben fel nem becsülhetők, képtelenek az anyagi javakkal egyenlő, sőt mint mi, a nemzet jövőjét tekintve, gondoljuk, még az anyagi javaknál is nagyobb értékeknek elismerni. Így hát a

tanár munkáját nem is becsülik annyira, mint a jogászt, orvost, mérnököt vagy bankárát, akikkel anyagi érdekeiket kell lebonyolítaniok. Ezekkel szemben, akik előtt csak a ma áll az ő jólétével vagy nyomorúságával s akik a jólétből minél többet igényelnek a maguk számára, ellenben a nélkülözésekből nem kérnek részt, hiába hangoztatjuk mi hivatásunk fontosságát, náluk megértésre nem számíthatunk.

Mindezt szükségesnek tartottam elmondani, igen t. közgyűlés, hogy reámutassak arra, hogy olyankor, amikor csak némileg is tűrhető volt a tanárság helyzete, amikor csak némileg is felszabadulva érezte magát a legsúlyosabb anyagi gondok terhe alól, egész lelkével munkált a közműveltség előmozdításán. A mostani meddőség tehát nem írható az ő rovására. Elmondottam ezeket, hogy reámutassak arra is, mennyire ernyesztőleg kell, hogy hasson reánk a tanári munka és hivatás megítélésének és értékelésének sértő módja és igazságtalansága, reánk, akik pedig a hivatásszabta köteleességteljesítésben elől szoktunk és elől óhajtunk járni. De elmondottam azért is, hogy mindenki tisztába jöhessen azzal, milyen nehézségekkel és balvéleményekkel találják szemben magukat azok, akik a tanárság érdekeit szolgálják és kívánják szívvel-lélekkel előbbrevinni.

Közlönyünk híján a balvélemények rendszeres irtogatása nem állt módunkban, de nyugodt lelkiismerettel állíthatom, hogy másfelől az egyesület vezetősége egyetlen alkalmat sem mulasztott el, hogy közoktatásunk alkotmány szerinti vezérét, a vallás- és közoktatásügyi miniszter urat a tanárság szükségleteiről, sérelmeiről, törekvéseiről és óhajításairól híven tájékoztassa.

Ennek lett a következménye, hogy a miniszter úr önagyméltósága a tanárság fájó sebének, a státusrendezés elmaradásának orvoslását méltányosnak és igazságosnak ismerte fel és ígéretet tett arra, hogy — amint az egyetemi tanárok és az elemi iskolai tanítók érdekében már fogatosította a szükséges javításokat — a középiskolai tanárok ügyében is kedvező megoldáshoz juttatja a kérdést. A tárgyalásokat már régebben meg is indította, de az egyre fellépő gátló körülmények miatt nem jutott még dülőre a dolog. Az eddigi tárgyalások fontos vívmánya az, hogy az V. fizetési osztályt a tanárok előtt is megnyitják; egyéb részletekre nézve a tárgyalások még folyamatban vannak, közölhető végleges számbeli megállapodások még nincsenek. Az V. fiz. osztály megnyitásának a tanárok számára kétségtelenül nagy a jelentősége, nem azért mintha különleges kedvezményt jelentene, mert hiszen ez a fizetési osztály a tanárt egyetemi képzettségénél és az egyenlő elbánás elvénél fogva megilleti, de mert régi sérelmet szüntet meg, amikor útát nyit arra, hogy a tanár ezt a fizetési osztályt elérhesse anélkül, hogy igazgatói állást kelljen vállalnia.

Ezzel azonban a státusrendezés kérdését még megoldottnak

nem tekinthetjük s nem tekintheti egy illetékes tényező sem s a tanároknak a többi fizetési osztályokban való elosztása, az ötödéves korpótlékok ügye és a helyettes tanárok fizetési osztályba sorozásának ügye még a további tárgyalások folyamán nyer végleges elrendezést. Ezeket a tárgyalásokat a külföldi kölcsönről folytatott tanácskozások és a pénzügyminiszter úr elutazása megakasztották. Most azonban megvan a kilátás arra, hogy rövid idő alatt függő ügyeink kedvező elintézését nyernek. Ilyen stádiumban ennek a kérdésnek nyilvános megvitatása nem használna az ügynek, ez az oka, hogy ezt a kérdést most nem tűzhattuk ki napirendünkre.

Tisztelt Közgyűlés! Sajnálattal emelem ki, hogy a hosszas várakozás zsibbasztólag nehezedik reánk és gátol bennünket munkánkban. Jogos türelmetlenséggel várjuk ügyünk rendezését, a konszolidációt, a lelkek nyugalmanak visszatérését, hogy újult erővel állhassunk sorba a közös alkotó munkára, hogy egyesületünkben is felpozsdujljon, új lendületet nyerjen az élet. Jól tudjuk mi, hogy a pálya szeretete, a haza és a nemzet iránti kötelesség hű teljesítése nem lehet alkú tárgya. Amit ez a kötelesség előír, azt nekünk jó, vagy balsiker, egész, vagy fél-eredmény elérése esetén egyaránt csorbítatlan teljességgel kell elvégeznünk. De emberek vagyunk és már régóta várunk. Senki sem veheti hát tőlünk rossz néven, ha bajaink orvoslását sürgetjük. Tesszük ezt nemcsak egyéni érdekből, de hivatásszeretből is, mert szomorúan tapasztaljuk, hogy sorainkban a késedelem miatt az elégedetlenség és a kedvetlenség fokozódik, s látjuk, hogy mert a tanári pálya az utolsó helyre került, attól ifjaink legjobbjai óvatosan elhúzódnak. Már pedig ennek a magyar iskola, a magyar jövő adja meg az árát.

Ez az aggodalom kötelességünké teszi, hogy ügyünk gyors megoldására kérjük azokat, kik a tanári sorsot intézik. Hason sürgetőleg az a szükség is, mely az intenzív tanári munkát soha oly mértékben nem követelte, mint most. Soha annyira szükség nem volt arra, hogy értelmi és erkölcsi kultúránkat erősítsük, a társadalmi és művelődési életünkben mutatkozó hiányokat pótoljuk. „A tudományos emberfő mennyisége a nemzet igazi hatalma” — mondja Széchenyi. A több tudás ma nemcsak az egyes ember, hanem az egész nemzet létharcának egyetlen biztos fegyvere. A több tudás a jólét és gazdagság s ezzel együtt a nagyobb áldozatkészség forrása is. Mindent meg kell hát tenni az egyén tökéletesítésére, az áldozatkész nemzeti közérzés kifejlesztésére. S ezen a téren fontos feladat vár a tanárságra, mert nem vitatható, hogy minden tudomány, minden nemesebb érzés abból a talajból sarjad, melyet a középiskola által nyújtott oktatás és nevelés szolgáltat.

Tisztelt Közgyűlés! A miniszter úr komoly ígérete dr. Schwöder Ervin államtitkár urnak és dr. Vajdinger Gyula miniszteri tanácsos úrnak érdekünkben kifejtett buzgó mun-

kássága és a tárgyalások közben nyert egyéb kedvező benyomásaim alapján erős a hitem, hogy a státusrendezés most már rövid időn belül létrejön s lényeges lépéssel előbbreviszi a tanárságot. Ez a hit bátorít engem arra, hogy kartársaimat még további türelemre és a várakozás ideje alatt a kötelességek pontos és hű teljesítésére kérjem. A türelemben támogasson bennünket egyesületünk nemes hagyománya, mely minden szélsőséges lépéstől és céltalan nekibuzdulástól tartózkodásra int; a kötelességteljesítésben pedig a jobb jövő biztató reménye legyen a hajtóerőnk.

Ha a sikerbe vetett szilárd hitem, amint nem gondolom, csalódást hozna számomra és a tanárság számára, nem fogok késni, hogy abból magamra nézve levonjam a konzekvenciát, a tanárságnak pedig módjában lesz a további lépésekről határozni.

Szívből üdvözlöm tisztelt vendégeinket és egybegyűlt kartársaimat és az Országos Középiskolai Tanáregyesület ötvenhetedik évi rendes közgyűlését megnyitom.

Főtitkári jelentés.*

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Évekkel ezelőtt — mint mondani szoktuk, a régi jó világban — egy husvéti zarándoklás idején az örök városból kirándultunk Horatius klasszikus hírességű nyaralóhelyére, a mostani Tivolibá, amelynek egyik legszebb látványossága, az Estevilla csodaszépű parkja, elbűvölő panorámájával. Feledhetetlen kép tárult elébünk. A lemenő nap sugaraival bearanyozta a vidéket. Előttünk a messzeségben középkori vár romjai emelkednek, mellettünk a világ legnagyobb ciprusai, körülöttünk olajfaerdő s a közelben a Venus-templom maradványa s a gyönyörű vízesés. Róma műemlékeinek szemléletében kifáradt szemünk megpihent a természet elbűvölő szépségein. Az ember alkotásai után a Teremtő alkotásaiban... Amikor azonban elhagytuk a fenséges tájat s leértünk a völgybe, fáradt, kiéhezett, lesóványodott olaszokkal találkoztunk, akik fásult közönyvel mentek tova mellettünk, talán irigykedve, vagy talán nem is törődve a boldogan távozó idegenekkel. Bágyadt tekintetükből, törődött arcukról lerítt a nyomorúság.

Talán nem abszolút pontossággal, de egy kevés fantáziával kiegészítve könnyen párhuzamot lehet vonni a tanárság sorsa és a két említett kép között. Az első kép eléggé híven illusztrálja a régi jó világban élő magyar tanár helyzetét. Amíg mások fürdőkön és nyaralóhelyeken élveztek, addig a tanár megtakarított filléreiből tanulmányútra ment. Az iskola fáradságos, idegölő munkája után a természet és művészet alkotásaiban gyönyörködött s tanult, hogy kincsesházából tudjon nyújtani tanítványainak és a magyar társadalomnak. S ha anya-

* A súlyos nyomdai viszonyok miatt kénytelenek vagyunk a művész fogalmazványt megcsonkítva közölni. (A szerkesztő.)

giakban nem bővelkedett, legalább kultúréletet élhetett. És sajnos, a második kép, a fáradt, kiéhezett, elfásult emberek a tanárság mostani helyzetét juttatják eszünkbe. Ma már a külföldi utazások csak az emlékezetünkben élnek. Sőt a legcsekélyebb kultúrigényünket sem vagyunk képesek kielégíteni. A könyvesboltok kirakatai előtt sóvárogva nézzük, ha egy új könyv megjelenik, mert nem tudjuk megvenni. S ha megvehettük, nincs időnk átolvasni, mert az élet közönséges, mindennapi gondjai szétforgácsolják időnket. Már pedig van-e kínzóbb és gyötrőbb élet, mint amikor a lélek szárnyalni szeretne a magasba, mint Shelley mondja: Feljebb, feljebb! De az anyagiak: a szellem, a lélek ellenségei megkötik, lenyűgözik.

Ha az elmúlt 10 esztendőre visszatekintünk, a szomorú és tragikus emlékeknek egész tömkelege vonulhat el lelki szemünk előtt. Mindenestre a leggyötrőbb és legmegrendítőbb emlék a nagy nemzeti katasztrófa, mely úgy látszik, hogy a vásári zajban és tolakodásban, a csúnya gazdasági harcban már feledésbe megy, vagy legalább is elhalványul jelentőségében. Elszomorító jelenség az, hogy a hazafias érzés a nagy országbukás után is, mint a pislá méceses, csak alig-alig lobban fel egy-egy költeményben. S amikor a nemzeti gyász és hazafias fájdalom miatt szinte lázban kellene égni az egész nemzetnek, akkor úgy látszik, mintha ez a generáció, amely tönkretette az országot, nem akarna áldozatot hozni azért, hogy újraépítse. Talán nem túlzok, ha azt mondom, hogy a mi korunkra is ráillik a mohácsi vész idejének erkölcsi bírálata, amidőn a pápai követ azt írta Rómába, hogy „ha Magyarország három forint árán ki lehetne ragadni a veszélyek örvényéből, talán három ember sem találkoznék, aki elszánná magát erre az áldozatra”.

A materializmus következménye, hogy míg a társadalom egy része dőzsöl, a másik, az értékesebb része: a középosztály nyomorog. Alibi proelia et volnera, alibi balnea popinaeque (itt harcok és sebek, amott fürdők és mulatóhelyek) — írja Tacitus Rómáról, de Magyarországra is ráillik. Pedig amely nemzetnek középosztálya nincs, vagy pedig megromlott, az a nemzet tönkre megy. Úgy látszik, mintha az intéző hatalmak nem is törődnének vele, hogy az anyagi után az erkölcsi romlás következik, amely sokkal veszedelmesebb, mint az előbbi.

Mondanom sem kell, hogy ez a sívár, lelketlen korszellem nem kedvez, sőt halálos ellensége azoknak, akik valamikor ideális lelkük hő vágját követve a tanári pályát választották. Hiszen a magyar tanárság egész multja csupa küzdelem, nem az anyagi javakért, hanem csak az elismerésért, megbecsülésért.

Amióta az állami tisztviselőket a mai *fizetési osztályokba* osztották be s a diplomások előtt megnyitották az V. fizetési osztályt, a tanárok pedig a VIII. fizetési osztálynál feljebb nem emelkedhettek, azóta a státuszrendezés vörös, vagy mondjuk talán *fekete fonálként* húzódik végig a tanárság történetén.

Mindenki tudja, hogy a *középiskolából nem a bukott diákok* s még csak nem is az elégségesek, hanem a *jelesek*, tehát a tanulók színe-java ment a tanári pályára. És vajjon miért? Nem azért, hogy protekcióval felkapaszkodjék a ranglétrán, még kevésbé, hogy vagyont gyűjtsön, hanem *tisztán lelki szükségből*, hogy művelje a tudományt, kultúrát s a nemzetnevelés nehéz munkáját végezze. Műveltebb országokban ezt meg is értékelték és méltányolták. Nálunk azonban a tanárt mindig úgy tekintették, mint aki akadály a számára, hogy a kényelmes életre törekvő emberek minden tanulás és igyekezet nélkül diplomát

nyerjenek. Azt elfelejtik, hogy *tanár nélkül nincs hivatalnok, nincs orvos és ügyvéd, de még a legtöbbször miniszter sincs.*

Szomorú valóság, hogy a tanárságnak azért, hogy a többi, igen sokszor kisebb képzettségű tisztviselőtársaival egyenlő elbánásban részesüljön, hosszú és keserves küzdelmet kellett folytatni. Mert még nem is olyan régen megtörtént, hogy országos hírű *tudós tanárok* 40 évi szolgálat után is csak a *VIII. fizetési osztállyal* mentek nyugdíjba, holott más tisztviselők az *V. osztályt* is könnyen elérték. Mennyi értékes energiát kellett rá-pazarolni erre a küzdelemre, amikor ennél sokkal hasznosabbra fordíthatták volna. Egyesületünk nagynevű vezetői: *Beöthy Zsolt, Négyesy László, Gadl Mózes, Sajó Sándor* — akiknek egészen más hivatásuk lett volna, kénytelenek voltak hónapokat, éveket eltölteni a meddő, lélekölő munkával. Egy-két évi türelmes várakozás után mindig megmozdult a tanárság s következtek a miniszterjárások, ígéretek, vagy elutasítások. *Alig olvastunk valaha a hírlapokban olyan magas színvonalú cikkeket,* mint amelyekkel a tanárság a maga igazát bizonyítani akarta. Minden jobb belátású ember elismerte, hogy igazunk van és a hivatalos hatalom mégis elzárkózott kívánságaink teljesítése elől. Ilyenkor esügedten, lehangoltan oszlottunk szét, de azért tovább is eszményi lelkesedéssel s nem lankadó buzgalommal s édes hazánk iránti hő szeretettel folytattuk nehéz munkánkat. Állandóan szemünkre hányják, hogy elégedetlenek vagyunk. De vajjon csoda-e, ha fáj az igazságtalan bánásmód? Hiszen gondoljunk csak arra, hogy míg a többi tisztviselőtársaink pl. *kardcsonykor* mindig vihetnek haza valami örömet családjuknak, mi még ebből is ki vagyunk zárva. *A tanár gyermeke nem örvendhet annak,* hogy édesapja a szeretet ünnepén *akármilyen csekély* jutalomban is részesülhet. Mennyire fájhat ez annak *a feleségnek,* aki kilenc esztendő keserves küzdelmét éppen úgy megosztotta férjével, mint a vasútnak, vagy a miniszteri tisztviselőnek a felesége? Pedig bátran kérdezhetjük: Van-e Magyarországon olyan tisztviselőosztály, amely főleg a jelenkorban becsületesebben teljesítené kötelességét, mint a tanárság?

A középiskolai tanárság történetének utolsó évein a sérelmek hosszú láncolata húzódik végig. Csaknem évről-évre vettek el tőlünk a régi szerzett jogokból valamit. Így veszítettük el a 30 évi szolgálat megérdemelt és jogos kiváltságát minden rekompenzáció nélkül s a mostani viszonyok között valóban nehéz még tiltakozni is a jogfosztás ellen, mert vajjon ki az, aki 30 évi szolgálattal nyugalomba óhajtana menni? Még ennél is nagyobb sérelem, hogy a legutóbbi fizetésrendezés alkalmával megszüntették az ötödéves korpótléket. A Közzszolgálati Alkalmazottak Nemzeti Szövetségében a középiskolai tanárok csoportjának elnöke már jóelőre felemelte tiltó szavát; a Tanáregyesület vezetősége pedig nem szűnik meg sürgetni a vizsontszolgáltatást. Amióta illetményeinknek a számfejtését a pénzügyigazgatóság végzi, azóta valóságos kálváriát kell járni annak, akinek ügye a számfejtőbe kerül. De nemcsak a számfejtés vándorolt ki a minisztériumból, kiszorulnak onnan a berendelt tanárok is, pedig meg vagyunk győződve, hogy jobb munkaerőkkel nem helyettesítik őket.

Az összes sérelmek között azonban legérzékenyebben érint bennünket, hogy a tanárság fizetés és emelkedés tekintetében a tisztviselők viszonyaihoz mértén sokszorososan degradálódott, Tanítványaink a legtöbbször megelőznek bennünket a ranglétrán. Ma már oda jutottunk, hogy akik valamikor a bírókkal egyforma elbánásban részesültünk s míg azok nem remélt elő-

nyöket vívtak ki s első helyre jutottak, mi körülbelül az utolsók lettünk. Valahányszor csak a kormány hozzányúlt a tisztviselő-kérdéshez, a mi lelkünkben mindig hagyott egy-egy bántó tövist.

Ennyi sérelem felsorolása után szinte már hallom kollégáimnak a jogos kifakadását: Mire való a Tanáregyesület vezetősége, hogy tűri ezeket a sérelmeket és semmit nem tesz a tanárság érdekében?!

Mélyen tisztelt Közgyűlés! Az Egyesület vezetősége ezeket a sérelmeket mind tudja és érzi, mert különben nem soroltam volna fel most ilyen részletesen és meg is tett mindent, ami tőle telhetett, de a végrehajtó hatalom nem a Tanáregyesület s még csak nem is a vallás- és közoktatásügyi, hanem a pénzügyminisztérium kezében van. Valahányszor csak anyagi ügyeinkről tanácskoztunk, mindannyiszor következett egy-egy küldöttségjárás, memorandumszerkesztés. Úgyhogy ma már a memorandumok egész sorozata van a minisztériumban s vár az elintézésre... Az utóbbi időben, mint már olyan sokszor, ismét felszínre került a státuszrendezés ügye. A Tanáregyesület vezetősége, valamint a Nemzeti Szövetség és a KANSz csoportelnöke két ízben is beható tárgyalást folytattak, hogy a nehéz feladatot megoldják. A tárgyalást még nem fejezték be, de már az eddigiek alapján is dícsérettel kell kiemelnünk, hogy a kultuszminisztérium részéről olyan megértést és jóakaratot tapasztaltunk, amely biztató fény sugarát a sötét éjszakában s reménységet nyújt arra nézve, hogy a jövőben a kultuszminisztérium a legbiztosabb támasza lesz a tanárságnak.

Egyébiránt mi Isten után elsősorban önmagunkban bízunk. És ha sorsunknak a földi intézői és vele együtt a magyar társadalom igen sok osztálya nem ért és nem is becsül meg eléggé, mi emelt fővel hivatkozunk rá és jelentjük ki, hogy a magyar középiskolai tanárságot még a tengernyi csalódás és az igazságtalanságok hosszú sorozata sem térítette le a kötelességteljesítés és tiszta, nemes idealizmus útjáról s ezután is megy tovább a göröngyös úton — ha kell: a végső összeroppanásig, de elveihez hű marad és jogait fel nem adja.

Dr. Koczogh András
főtitkár.

Tanárok Nev. Háza 1922—23-iki zárószámadása.

	Korona		Korona
Maradvány	169,240	Özvegyek, árvák segélye ..	79,000
Adományalapítványok ..	51,340	Ügyviteli költség	2,810
Beíratási díjak	316,179	Egy.Bp.Föv.Takp.költségei	15,627
Kamatok	12,482	30 drb vagon és 32 drb	
Visszajött árvasegély ..	2,000	Atlantica	365,925
Átfutó	13,210	Átfutó tételek	13,210
	564,451	Egyenleg.. .. .	87,879
			564,451

Vagyon 1923 július 31-én:

	Korona
Értékpapírok új névértéke	215,272
Készpénz	87,879
Orsz. Középiskolai Tanáregyesület tartozása ..	180,161
30 drb vagon és 32 drb Atlantica részvény	365,895
Összesen	849,207

Németh József
pénztáros.

Országos Középiskolai Tanáregyesület zárószámadata 1922—23-ban.

	Korona		K rona
Maradvány	73,654	Közlöny költségei	67,598
Vall. és közokt. min. segélye	40,000	Lakás költségei	38,077
Adományok	172,859	Tiszteletdíjak	31,005
Alapítói és tagdíjak	27,137	Ügyviteli költségek	11,668
Kamatok	6,139	34 drb Egy. Bp. Föv. Takp.	
6 drb Egyes. Bp. Föv. Takp.		részvény vétele	316,020
elővételi joga	150,000	Átfutó	10,360
Átfutó	10,360	Egyenleg	5,376
	480,149		480,149

1922—23. évi vagyon kimutatás.

TEHER :	Korona	VAGYON :	Korona
Készpénzhiány	25,504	Értékpapírok új névértéke	20,182
Postatakarékpénztári hiány	5,581	Fonyódi telek vételértéke	7,726
Tartozás a Tan. Nevelő		Ingóságok értéke	3,460
H.-nak	180,161	Pesti keresk. bank betéte	115
Vagyonegyenleg	174,124	34 drb Egy. Bp. Föv. Takp.	
	385,370	részvény vételére	316,020
		Egy. Bp. Föv. Tkp. egyenlege	37,867
			385,370

Németh József
pénztáros.

Jelentés a Segélyző-Alapról.

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Segélyző alapunk működéséről legegyszerűbben a számadás számadatainak ismertetésével számolhatok be.

Bevételünk volt: névtelen adományból dr. Léway Ede elnök úr útján 120.000 K, a Biztosító Intézetek Országos Szövetségétől 10.000 K, Gross és Weiss r.t.-tól 5000 K, Klein Géza úrtól 5000 K, Budapesti Husnagyvágó r.t.-tól 4000 K, Ehrlich Samuné Ö Nagysága két ízben való gyűjtéséből (Modjokerto, Jáva, Holland-India) 300 hollandi forint; kamatokból 6143, együtt 150.143 korona és 300 hollandi forint.

Kiadásunk volt: segélyekre 620.000 K, postaköltségekre 8315 K, a folyószámla kezelési költségeire 1904 K, 197.000 K névértékű 6%-os hadikölcsönkötvény vásárlására 62.999 K, összesen 709.361 K, amely összegből 614.310 K-t 82 hollandi forint eladásából fedeztünk.

Vagyonunk a múlt évi számadásban kimutatott 139.520-57 K-val szemben most 408.870-57 K és 218 hollandi forint. A gyarapodás 269.350 K és 218 hollandi forint.

Azoknak a tanári özvegyeknek, akiknek címét ismertük, április hóban 4000—4000, szeptemberben 30.000—30.000 K rendkívüli segélyt tudtunk adni, nem sok, de a semminél mégis csak több. Ezt a lehetőséget ajándékozoink támogatása adta meg. Kérem ezért a mélyen tisztelt Közgyűlést, fejezze ki nekik köszönetét.

Még több segítyt tudnánk adni, ha kérelemmel felkeresett és önkéntes adakozóink mellett tisztelt tagjainknak is eszébe jutna Segélyző Alapunk. A magántanulók javító vizsgálati díjaiból, a vizsgálati díjak %-aiból, vagy az iskolai jótékony-ság keretében összegyűlt pénzekből minden tanári testület jut-tathatna ez alapnak is néhány ezer koronát.

Különleges helyet foglal el ajándékozóink közt Ehrlich Samuné úrnő öngyászata, aki dr. Endrei Gerzson kartársunk közbenjárására az ismerősei körében gyűjtött összegből a mi Segélyző Alapunknak is juttatott, első ízben 200 hollandi forintot. Javasolom, hogy a mélyen tisztelt Közgyűlés neki és a közbenjáró dr. Endrei Gerzson kartársunknak köszönetét külön fejezze ki.

A jövőre nézve pedig további hűséges és buzgó sáfarkodás ígéretével ezt a két kérést terjesztem a mélyen tisztelt Közgyű-lés elé: kérek szabályszerű felmentést buzgó pénztárnokunk, Fröhlich Károly és a magam számára, és kérek adományokat segélyzőalapunk javára.

Budapest, 1923. évi december hó 7-én.

Dr. Finály Gábor
a S. A. elnöke.

Jegyzőkönyv.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület igazgatósága 1923. március hó 2-án ülést tartott, amelyen jelen voltak: Léway Ede elnök, Acsay István, Finály Gábor, Gaál Mózes, Fröhlich Károly, Jacobi Károly, Kisparti János, Koczogh András, Kal-már Elek, Korpás Ferenc, Németh József, Marczinkó Ferenc, Ravasz Árpád, Rátz László, Rados Ignác, Schmiedt Alajos, Szé-kely István, Szóts Gyula, Takáts György, Viszota Gyula és Zibolen Endre igazgatósági tagok. A jegyzőkönyvet Édes Jenő titkár vezette.

Dr. Léway Ede elnök üdvözlőlvén a megjelenteket, meleg, elismerő szavak kíséretében átadja dr. Viszota Gyulának a tiszteleti tagsági díszoklevelet s megköszöni neki a tanárság érdekében kifejtett buzgó tevékenységét.

Dr. Viszota Gyula köszönetet mond az Egyesületnek a meg-tisztelésért és hangsúlyozza, hogy a tanárságért való küzdelem továbbra is élete egyik legfontosabb céljának fogja tartani.

Az elnök jelenti, hogy a vkm. 20.000 korona államsegélyt utalványozott az Egyesületnek. Kérde, hogy minő álláspontra helyezkedjék az egyesületi helyiség dolgában. Birja-e az Egye-sület 1923 május 1-től fogva az ötvenszeres lakbért fizetni? Az igazgatóság a helyiség megtartását határozza el.

Az elnök bemutatja a Rajztanáregyesület beadványát, amely a rajznak minden osztályban heti 2 órában való tanítását kívánja, úgyszintén a miskolci tanári kör körlevelét, s közli a gyulai tanárok átiratát a községi tanárok vasúti kedvezménye tárgyá-ban. Az igazgatóság a Rajztanáregyesület beadványát átteszi a Közoktatásiügyi Tanácshoz, a miskolci körlevelet tudomásul veszi, s felkéri az elnökséget, hogy a községi tanárok vasúti kedvezménye ügyében járjon el az illetékes fórumoknál.

Az elnök jelenti, hogy legutóbb a fővárosi tanárok köré-ben mozgalom indult meg, hogy a tanárság ügye a nemzetgyű-lésen is szóba kerüljön. A kaposvári kartársak a somogyi kép-

viselők útján szintén a nemzetgyűlésen szeretnék ügyüket tárgyaltatni. A fővárosiak gyűlést hívtak össze, amelyen sérelmeinket és nyomorunkat elkeseredett hangon tárgyalták. Usetty Ferenc nemzetgyűlési képviselő összehívta az egyesületek vezetőit (Lévay, Acsay, Sajó, Bitter, Hittrich) s velük együtt megjelent a miniszternél, akit Lévay Ede elnök tájékoztatott fizetésünk, státusrendezési sérelmeink és kívánságaink dolgában. A küldöttség azt a választ kapta, hogy a minisztérium elismeri, hogy a középiskolai tanárság előmenetele rosszabb, mint más tisztviselőké, de ezen az állapoton az állam pénzügyi helyzete miatt gyorsan változtatni nem lehet. A pénzügyminisztérium új beosztást tervez, amely szerint négy tisztviselői kategória lesz, de a beosztás részletei még nem ismeretesek. A kultuskormány megtesz minden lehetőt a tanárság érdekében, hogy nagyobb számú kinevezéssel orvosoltassanak a sérelmek.

Acsay István az elnök referálása után azt a benyomását közli, hogy ügyünk holtpontra jutott; rajtunk csak az segíthet, ha a KANSz-szal karöltve járunk el, s annak felterjesztése alapján az elmaradt kinevezéseket szorgalmazzuk. Ez az egyetlen, amit elérhetünk.

Az elnök jelenti, hogy a VI. ker. főgimnázium tanárai gyűlést hívtak össze, amelyen a tanársággal való méltánytalan elbánást tárgyalták.

Kalmár Elek azt az aggodalmát fejezi ki, hogy a Kállay-féle rendezés nem juttat bennünket megfelelő polcra, mert alacsony helyen vagyunk a statusrendezés elmaradása miatt. Ezért szorgalmaznunk kell a statusrendezést.

Viszota Gyulának a statusrendezésre vonatkozó tájékoztató szavai után *Székely István* megemlíti, hogy a vezetőket (igazgatókat) a tanárság küzdelse juttatta az V. fiz. osztályba, de tanár ide nem juthatott be. Tegyenek a vezetők meg mindent a tanárságért, hogy az idős tanárok is az V. fiz. osztályba juthassanak. A legközelebbi kongresszuson ilyen értelemben fog szólni.

Finály Gábor és *Acsay István* az eljárás módjaival foglalkozva, egyértelműen azt vélik, hogy a többi tisztviselővel nem fordulhatunk szembe, az ellentéteket nem fokozhatjuk, hanem a KANSz útján kell ügyünket mozgatnunk, hogy a Kállay-féle rendezés minél kedvezőbb helyzetben találjon bennünket.

Lévay Ede indítványára az igazgatóság úgy határoz, hogy az elnök, Acsay István és Finály Gábor keressék fel újra az államtitkárt.

Marczinkó Ferenc indítványára az igazgatóság a tisztviselők díjainak felemelését az elnökségre bizza. Ezzel az ülés véget ért.

Kmf.

Édes Jenő
titkár.

Jegyzőkönyv.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület igazgatósága 1923. október hó 18-án ülést tartott, amelyen jelen voltak: Lévay Ede elnök, Acsay István, Ady Lajos, Bozók Endre, Finály Gábor, Fröhlich Károly, Gaál Mózes, Kisparti János, Korpás Ferenc, Kalmár Elek, Koczogh András, Krompaszky Miksa, Liber Endréné, Marczinkó Ferenc, Németh József, Rados Ignác, Ravasz Árpád, Rátz László, Porst Kálmán, Pintér Jenő, Schmiedt Alajos, Sajó Sándor, Szóts Gyula, Székely István,

Takáts György, Vargha György, Zibolen Endre és Édes Jenő titkár, a jegyzőkönyv vezetője.

Lévay Ede elnök üdvözlí a megjelenteket és nagy sajnálkozással emlékezik meg *Gagyhy Dénes* és *Usetty Ferenc* igazgatósági tagok haláláról. Az egyesület jegyzőkönyvben örökíti meg emléküket. Meleg szavakkal üdvözlí *Madai Gyula* alelnökünket, aki nemzetgyűlési képviselő lett és *Bozóky Endrét*, aki tanker. kir. főigazgatói címet kapott. Jelenti, hogy az egyesület két-két igazgatósági tag kiküldetésével képviseltette magát az ág. h. ev. főgimn. 100 éves jubileumán, a kath. és a ref. tanáregyesület közgyűlésén. Az elnök indítványára az igazgatóság 200.000 koronát adományoz *dr. Beöthy Zsolt* síremlékére.

Előterjesztése folyamán bemutatja és felolvastatja 1. *Szöts László* győri reáliskolai tornatanár levelét, amelyben a játékdélutánokért kiutalt csekély tiszteletdíját azzal a kéréssel ajánlja fel a tanári segélyalaprak, hogy levele a Közlönyben közöltessék; 2. az aszodi ág. h. ev. főgimn. tanártestületének megkeresését a felekezeti tanárok betegségi segélye, vasúti kedvezménye és a hadviselt kartársakat az 1922. évi VI. teikk intézkedései folytán ért sérelem tárgyában; 3. a miskolci kör átiratát az óradíjak felemelése ügyében; 4. a KANSz soproni tanári csoportjának átiratát a tanárságot ért különféle régi és új sérelmek és méltatlan mellőzések tárgyában; 5. a budapesti VIII. ker. áll. főgimn. átiratát az V. éves korpótlék ügyében; 6. a budapestvidéki kör nagykörösi közgyűlésének átiratát a statusrendezés és a tanárság képviselote ügyében és a tanárságot *dr. Kovács Gyula* kinevezésével ért sérelem tárgyában.

Lévay Ede elnök felfogása szerint ez utóbbi ügy *dr. Kovács Gyula* lemondásával lezártnak és a tanárságra nézve elintézetnek tekinthető ugyan, mindazonáltal szükségesnek tartja e kérdésben a tanárságot bővebben tájékoztatni.

A tanárság méltán ütődött meg azon, hogy a Ferenc József-intézet élére nem találtak alkalmas tanár-embert és sokan az állás betöltésében törvénysértést láttak. Az elnökség a különböző tanáregyesületek vezetőivel abban állapodott meg, hogy ez ügyben együttes ülést hív össze, a meghívást a lapokban már el is helyezte, amidőn a miniszter a vezetőket (*Lévay*, *Pintér*, *Sajó*, *Acsay*) az ügyosztály főnöke útján magához kérlette. Tudomásukra hozta, hogy különleges terv tette szükségessé az állás betöltésének ilyen módját; jelezte, hogy politikai támadás folyik ellene egyes lapokban. A miniszterrel folytatott megbeszélésen szóba került a tanárság minden sérelme, így a statusrendezés ügye is, amelyre vonatkozólag a miniszter kijelentette, hogy a maga részéről minden lehetőt megtesz s utasította *dr. Vajdinger Gyula* tanácsost, hogy a pénzügyminisztériummal a tárgyalást azonnal kezdje meg. Ilyen előzmények után a vezetőség, minthogy nem akart a miniszter személye ellen irányuló támadásnak eszköze lenni, elállott a közgyűlés összehívásától. Másnap megindult a tárgyalás a pénzügyminisztériummal. A vezetőség kérte, hogy a főigazgatók 50—50%-a a IV. és V., az igazgatók 50—50%-a az V. és VI., a tanárok 50%-a az V., 25%-a a VI., 30%-a a VII., 25%-a a VIII., 15%-a a IX. fiz. osztályba soroztasék, a helyettes tanárok pedig a X. fiz. osztályba osztassanak be. Ugyanezen tárgyaláson szóvá tettük azt a veszteséget is, amely az ötödéves korpótlék elvonásával ért bennünket.

A pénzügyminisztérium válasza két hét múlva érkezett meg a kultuszminisztériumhoz. Állítólag az van benne, hogy az alsóbb fizetési osztályokban a tanárság helyzete kedvező, az V. fizetési osztályban azonban 18 állás helyett 34-et helyez kilátásba. A

minisztert ez a válasz nem elégitette ki, azért ügyünket újra szorgalmazza a pénzügyminiszternél.

Ugyanezen üggyel kapcsolatban az elnök felolvastatja *Dóczi Imrénék*, az orsz. ref. tanáregyesület elnökének támogatató átiratát, amelyet, mint a tanári szolidaritás meleg megnyilatkozását, az igazgatóság köszönettel tudomásul vesz.

Az elnöki előterjesztéshez többen szólnak hozzá.

Ady Lajos szerint — a Közlöny hiányában — a vidéki tanárság tájékozatlan, nem tudja, hogy a Kovács-ügyben miként vélekedjék, ezért egy kommuniké kiadását tartja szükségesnek.

Koczogh András köszönetet mond a vezetőknek önzetlen fáradozásukért, támogatásunkról és hálánkról biztosítja őket.

Az elnök tudatja az igazgatósággal, hogy az Orsz. Közokt. Tanács most készíti az új tantervet. Indítványozza, hogy írjunk fel a Tanácshoz, hogy betekintés és hozzászólás végett a tantervet küldjék meg az egyesületnek. *Pintér Jenő* és *Bozóky Endre* hozzászólása után az igazgatóság az indítványt elfogadja.

Miután az igazgatóság a közgyűlés idejének és helyének megállapítását az elnökségre bízta, az egyesület főtitkára és pénztárosa, majd a segélyalapok kezelői terjesztették elő jelentésüket; Németh József pénztárost felhatalmazza az igazgatóság, hogy a balatonparti telek dolgában szükségessé vált lépések megtételére az egyesület költségén a hely színeire utazzék.

Az igazgatóság köszönettel veszi tudomásul, hogy *Gaál Mózes* a tanárok hadiárvái részére júniusig 1,300.000 koronát gyűjtött.

Kmf.

Édes Jenő
titkár.

Jegyzőkönyv

az Országos Középiskolai Tanáregyesület igazgatóságának és választmányának 1923. december 7-én tartott együttes üléséről. Jelen vannak: *Lévay Ede* elnök, *Acsay István*, *Baros Gyula*, *Bessenyei Lajos* (Debrecen), *Csorba Károly*, *Bodor Aladár*, *Finály Gábor*, *Horvay Róbert* (Debrecen), *Jacobi Károly*, *Kalmár Elek*, *Kisparti János*, *Korpás Ferenc*, *Kiss Gábor*, *Marczinkó Ferenc*, *Németh József*, *Olgyay Bertalan*, *Pintér Jenő*, *Porst Kálmán* (Kiskúnfélegyháza), *Rados Ignác*, *Ravasz Árpád*, *Rorák Imre* (Cegléd), *Sajó Sándor*, *Schmiedt Alajos*, *Székely István*, *Szöts Gyula*, *Vargha Zoltán*, *Vargha György*, *Zibolen Endre*, *Koczogh András* igazg. és választmányi tagok. A jegyzőkönyvet *Édes Jenő* titkár vezette.

Lévay Ede elnök üdvözlí a megjelenteket és jelzi, hogy az ülés tárgya az 57. évi közgyűlés tárgysorozatának előkészítése. Jelenti, hogy a státusrendezés ügyében változás nem történt, bízik azonban benne, hogy 1924. febr. közepéig a rendezés megtörténik. Addig türelmet kér, s ha eszalódnék, levonja a következményeket. Kéri, hogy a státusrendezés ügyét a közgyűlés tárgysorozatába ne vegyék fel.

Bessenyei Lajos (Debrecen) honorálja ezt az elnöki előterjesztést, de kívánja, hogy 1924. febr. végén újabb közgyűlés hívassék össze, ha a státusrendezést addig a minisztérium végre nem hajtaná. Az ülés ilyen értelemben határoz.

Németh József pénztáros indítványozza, hogy az évi tagdíj 2000 K-ra, a tisztségviselők díjazása pedig 100-szorosra emeltessék fel (titkári honorárium = 30.000, főtitkári 100.000, a pénztárosé 7%), alapító díj 50.000 K, a Közlöny előfizetési díja 5000 K legyen. Az indítványt az ülés elfogadja.

Az elnök előterjeszti a beérkezett indítványokat. Ezek közül az ülés a közgyűlésen leendő tárgyalásra kitűzi a következőket:

1. *Galamb Sándor*, 2. *Váry Rezső*, 3. *Bodor Aladár*, 4. *Finály Gábor*, 5. *a budapest-vidéki kör*, 6. *a miskolci kör*, 7. *a csongrádi h. tanárok*, 8. *Horvay Róbert*, 9. *Nagy Pál*, 10. *a győri áll. főreáliskola*, 11. *a békéscsabai leánygimn.*, 12. *az aszódi ág. h. ev. főgimn.* indítványát. Részletes ismertetésük a közgyűlési jegyzőkönyvben. A többi indítvány ezekben bennfoglaltatván, külön tárgyalásra nem kerül.

Kmf.

Édes Jenő
titkár.

Jegyzőkönyv

az Országos Középiskolai Tanáregyesület 1923. évi dec. 7-én tartott LVII. évi rendes közgyűléséről. Jelen vannak: *dr. Lévay Ede* elnök, a vallás- és közoktatásügyi miniszter képviseletében *dr. Vajdinger Gyula*, a kath. tanáregyesület részéről *dr. Acsay István*, a ref. tanáregyesület képviseletében *dr. Bessenyei Lajos*, a tanárok nemzeti szövetsége részéről *Sajó Sándor* és *dr. Kisparti János*, az evangélikus tanáregyesület részéről *dr. Szigethy Lajos*, a tanítóképző-intézeti tanárok orsz. egyesülete képviseletében *Keszler Károly*, *dr. Pintér Jenő*, *Gaál Mózes*, *Madzsar Gusztáv* és *Walther Béla* tank. kir. főigazgatók; az egyesület igazgatósága, a választmány, s mintegy 300 egyesületi tag. A jegyzőkönyvet Édes Jenő titkár vezeti. A jegyzőkönyv hitelesítésére az elnök *Horvay Róbertet* és *Rados Ignácot* kéri fel.

Dr. Lévay Ede elnök előadja megnyitó beszédét (l. a Közlöny 1—6. lapjain) és megnyitja az LVII. évi közgyűlést. Üdvözlí a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi minisztérium képviseletében megjelent *dr. Vajdinger Gyula* miniszteri tanácsost, a különböző tanáregyesületek kiküldöttait, a főigazgatókat és a megjelent tagokat. A napirend megkezdése előtt felkéri *dr. Bessenyei Lajost*, hogy a státuszrendezés ügyében az igazgatósági ülésen előterjesztett indítványát adja elő.

Dr. Bessenyei Lajos az igazgatósággal történt megállapodás alapján, minthogy a státuszrendezés folyamathan van, úgyszólván még alku tárgya, nem kívánja ugyan a kérdésnek a mai közgyűlés tárgysorozatába való felvételét, de arra kéri a közgyűlést, hogy utasítsa az elnökséget egy rendkívüli közgyűlésnek 1924. február végén leendő összehívására, ha a rendezés ügye febr. 15-én túl is halasztást szenvedne. *Dr. Fodor János* (Kecskemét) ezt a várakozási időt igen hosszúnak tartja, egyben garanciát kér, hogy a közgyűlést nem fogják betiltani. *Erdei József* a mai közgyűlésen kívánja az ügyet tárgyaltatni, *Vitéz Esztergomly Ferenc* a február végéig való várakozást ajánlja, de avval a kiegészítéssel, hogy egy bizottság gondoskodik róla, hogy mi történjék akkor, ha keveset, vagy semmit sem kapunk.

A közgyűlés *dr. Bessenyei Lajos* indítványát fogadja el.

Ezután *dr. Koczogh András* terjeszti elő főtitkári jelentését. (L. a Közlöny 6—10. lapján.)

Németh József pénztáros az egyesület anyagi viszonyairól előadott jelentése kapcsán indítványozza, hogy az évi tagdíj 2000, az alapító díj 50.000, a Közlöny előfizetési díja 5000, a titkári tiszteletdíj 30.000, a főtitkári 100.000 K legyen, a pénztáros jutaléka 7%-ban állapíttassék meg. Az ülés így határoz, s egyúttal felhatalmazza az igazgatóságot, hogy az egyesület máriatelepi ingatlanának elcserelése ügyében *dr. Stadler Izidorral* tárgyalásba bocsátkozzék.

Dr. Finály Gábor a segélyalapról számol be (l. a Közlöny 11—12. lapján). A közgyűlés köszönetet mond Ehrlich Samuné úrnőnek nagylelkű adományaiért, Endrei Gerzson, Schmidt Márton és Gaál Mózes uraknak az árvák érdekében kifejtett buzgó tevékenységükért.

Rados Ignác a számvizsgáló bizottság nevében jelenti, hogy az ügykezelést, a pénztárt a legnagyobb rendben találta a bizottság. A közgyűlés a jelentést tudomásul veszi és Németh József, Fröhlich Károly, Finály Gábor részére a felmentvényt megadja. A jövő évre számvizsgálóknak *Rados Ignác, Csapody Vera* és *dr. Kresznerics Károly* küldetnek ki.

A közgyűlés ezután az indítványok tárgyalására tért át.

1. *Dr. Galamb Sándor* indítványozza, hogy a közgyűlés kérje a vkmt., hogy Varsányi K. Árpád főszámtanácsost, aki a tanároknak sérelmes megjegyzést tett, helyezze máshová. Az indítványt a közgyűlés *Irsik József* hozzászólása után, amelyben több adat összegyűjtését kívánja, elfogadja.

2. *Váry Rezső* indítványozza, hogy memorandumot küldjünk a közoktatási és népjóléti minisztériumhoz az iskolákban lakásul elrekvirált helyiségek kiürítése és a gyermekes tanári családoknak megfelelő lakáshoz juttatása tárgyában. A közgyűlés az indítványt elfogadja. A békéscsabaiai indítványa a vidéki áthelyezett kartársak lakásügyében ezen indítvánnyal együtt fogadtatik el.

3. *Dr. Bodor Aladárnak Szabó Dezső* ügyében benyújtott indítványát számos hozzászólás után leveszik a napirendről.

4. *Dr. Finály Gábor* indítványozza, hogy a közgyűlés utasítsa az elnökséget, hogy forduljon emlékirattal a magyar kir. kormányhoz, hogy a középiskolai tanárságot vegye ki a 7421—1923. M. E. sz. kormányrendelet hatálya alól, vagyis engedje meg, hogy részvénytársaságok és szövetkezetek igazgatóságában a tanárok is résztvehessenek. Az indítványt elfogadják.

5. *A budapest-vidéki kör* a tanári egyesületek szorosabb együttműködése tárgyában keresi meg az egyesületet. A kérdés tanulmányozását — a közgyűlés határozata szerint — az elnökség egy bizottságra fogja bízni.

6. *A miskolci körnek* az 1923. évi XXXV. t.-c. alapján végelbánás alá vont tanárok sérelme ügyében előterjesztett indítványából a közgyűlés csak az első pontot fogadja el, amelynek értelmében felterjesztéssel fordul a vkmt.-hoz, hogy az elbocsátandó B-listás tanárokkal elbocsátásuk 6 hónappal előbb közzétessék. Az indítványnak azt a részét, hogy az elbocsátást egy helyi bizottság állapítsa meg, vagy vizsgálja felül, a közgyűlés elveti.

7. Vita nélkül fogadja el a közgyűlés *a csongrádi helyettes tanároknak* a helyettes tanár szolgálati idejére és fizetési osztályba való sorozására vonatkozó indítványát.

8. *Dr. Horvay Róbert* az ötödéves korpótlék elvonása folytán a tanárságot ért sérelem ügyében indítványozza, hogy az egyesület sürgősen kérje a vkmt.-t a sérelem orvoslására. Az ülés úgy határoz, hogy a kérdéssel mindaddig nem foglalkozik, míg a státuszrendezés valamely ellenértéket nem nyújt.

9. *Dr. Nagy Pál* indítványozza, hogy az O. K. T. E. a világháborúban hősi halált halt tanárok emlékére Budapesten a maga erejéből méltó emlékművet emeljen. A közgyűlés az elnökségre bízza az ügy tanulmányozását.

10. *A győri főreáliskolai tanárok* indítványozzák, hogy az

egyesület tegyen lépéseket az iránt, hogy a karácsonyi jutalmazásból a tanárokat ki ne hagyják. Az indítványt a közgyűlés elfogadja.

11. *A békéscsabai leánygimnázium tanárainak* a Közlöny gyakoribb megjelenésére vonatkozó indítványáról a közgyűlés érdemben nem határoz, mert az anyagi erők hiánya és a fokozódó drágaság lehetetlenné teszi egy tervezet kidolgozását.

12. *Az aszódi ág. h. ev. főgimn. tanárainak* indítványára kimondja a közgyűlés, hogy illetékes helyen kérelmezni fogja a felekezeti tanárság részére is a teljes vasúti kedvezmények megadását s az országos betegápolási alap intézményébe való felvételt.

Dr. Székely István a közgyűlés nevében köszönetet mond az elnöknek.

Dr. Léway Ede elnök megköszönvén *Jacobi Károlynak* a helyiség átengedését, az ülést berekeszti.

K m f.

Dr. Léway Ede sk.,
elnök.

Édes Jenő sk.,
titkár.

Hitelesítjük:

Dr. Horvay Róbert sk.

Rados Ignác sk.

Budapest-vidéki kör.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület budapest-vidéki köre *Ries Ferenc* főigazgató, ceglédi áll. főgimn. igazgató elnöklése alatt 1923. évi szept. hó 30-án Nagykőrösön a ref. főgimn. dísztermében közgyűlést tartott, melyen a körhöz tartozó tanári testületek közül résztvettek: a kiskunfélegyházi közs. kath. főgimn. 2, a kecskeméti ref. főgimn. 2, a kecskeméti kegyesrendi főgimn. 1, a kecskeméti áll. főreáliskola 4, a nagykőrösi ref. főgimn. 18, a ceglédi áll. főgimn. 18 és a szolnoki áll. főgimn. 2 taggal.

A gyűlésen jelen voltak még a nagykőrösi ref. egyház képviselőiben *Bakó József* és *Patonay Dezső* lelkészek, a város képviselőiben *Faragó József* kir. tanácsos, polgármester és a nagykőrösi ref. tanítóképezde tanári testülete.

A vendéglátó nagykőrösi ref. főgimnázium igazgatójának, *dr. Kovács Lajosnak* meglehangú üdvözlő szavai után *Ries Ferenc* elnök köszönetet mond a nagykőrösi ref. egyháznak, Nagykőrös város hatóságának és társadalmának, valamint a nagykőrösi kartársaknak azért a szíves fogadtatásért, melyben a kör tagjait részesítették.

Az elnök ezután rámutat arra a sajnálatos tényre, hogy a tanári gyűlések megtartására legtöbbször valami sérelem szokott okot szolgáltatni. A jelen alkalommal is elkeseredettnek látja a tanárság közhangulatát. És ez természetes. A közalkalmazottak illetményeinek a nyár folyamán történt rendezése a középiskolai tanárságnak egyenesen megdöbbentő deklaszifikálását jelenti, másrészt a *Ferenc József* nevelő-intézzettel és a budapesti II. ker. kath. főgimnáziummal kapcsolatos legutóbbi kinevezés által a tanárság oly súlyos erkölcsi sérelmet szenvedett, aminőre a multban még nem volt példa. Vannak, akik azt tanácsolják, hogy ne fesszegessük most ezt a sérelmet, mert hisz

ezzel csak az ellenzéknek teszünk politikai szolgálatot. Ezzel szemben a legteljesebb határozottsággal hangsúlyozzuk, hogy a tanárság számára ez a kérdés nem politikai kérdés, hogy a tanárság távol áll annak még a gondolatától is, hogy saját sérelmének a feltáráásával bármilyen irányban politikai szolgálatot tegyen. Azonban a hallgatás azt jelentené, hogy a tanárság közömbös a maga pályája és hivatása iránt, s ezzel ártanánk a középiskolai nevelés nagy nemzeti ügyének. A társadalom csak addig bízhatja ránk nyugodt lélekkel fiaj nevelését, míg a hivatásunkat ért sérelmek hatása alatt fel tudunk jaidulni.

Az elnöki megnyitó elhangzása után *Faragó József* polgármester Nagykőrös város nevében és *Patonay Dezső* ref. lelkész a nagykőrösi ref. egyház nevében üdvözlötték a kört.

Ezután következett a tárgysorozat 2. pontja: a tanárság aktuális erkölcsi és anyagi kérdéseinek tárgyalása, melynek kapcsán a ceglédi áll. főgimn. tanári testületének határozati javaslatát és annak indokolását dr. *Rorák Imre* ceglédi főgimn. tanár terjesztette elő.

Az előadó felszólalásának elején azt fejtegeti, hogy a középiskolai tanárság erkölcsi és anyagi helyzete az utóbbi évek folyamán aggasztó mértékben hanyatlak. Ennek a hanyatlásnak egyik legszembeötlőbb tünetét tárja elénk az a tény, hogy legújabbban a budapesti II. ker. kath. főgimn. fölött a főigazgatói hatáskör betöltésére, valamint az ugyanezen főgimn.-mal kapcsolatos Ferenc József nevelőintézet vezetésére a megbízást nem középiskolai pedagógus nyerte el, hanem jogász. Súlyos s a multban példátlan sérelem érte ezzel a tanárságot. A középiskolai tanári pályán egyetlen olyan pozíció volt eddig, mely bizonyos külső dísszel s jobb anyagi javadalmazással volt egybekötve, a Ferenc József nevelőintézet vezetése, melynek elnyerését a tanárság mindenkor a kiváló tanári egyéniségek legszebb kitüntetésének tekintette. Most, hogy nem közülünk kapta meg valaki ezt az állást, olyan színeze van a dolognak, mintha erre az állásra a tanárok között megfelelő egyéniség nem is lenne. Az pedig, hogy a Ferenc József nevelő-intézet jelenlegi vezetője a II. ker. kath. főgimn. fölött főigazgatói ügykört is kapott, tételes törvénybe is ütközik, mert hiszen az 1883. XXX. t.-c. világosan elrendeli, hogy főigazgatók csakis „tanári pályára képesített s azon működött szakférfiak” lehetnek.

Hasonlóan súlyos sérelmet jelent számunkra a m. kir. miniszteriumnak 1923. évi 6000/M. E. sz. rendelete, mely az állami alkalmazottak illetményeit szabályozza. A multban a tanárság fizetése nagyjában-egészében véve azonos volt a bírákéval: a helyettes tanár a bírósági jegyzővel, a rendes tanár az I. folyamodású bíróval, az igazgató a II. folyamodású bíróval, kapott igen csekély különbséggel egyenlő javadalmazást. Sőt Wlassics miniszterse idején el is készült egy törvényjavaslat, mely intézményesen biztosította volna a tanárság számára a bíróságéval nagyjában azonos illetményeket a szeniumos rendszerrel együtt. Fájdalom, a javaslat az akkori politikai zavarok miatt nem emelkedett törvényerőre s Wlassics távozása után nem is került az országgyűlés elé. S ha most összehasonlítjuk a fentidézett miniszteri rendelet alapján megállapított bírói és tanári fizetéseket, akkor láthatjuk csak igazán, hogy relatív helyzetünk mennyire alásülyedt a bírósággal szemben. Az 1923. évi 6000/M. E. rendelet értelmében a bírósági jegyző és titkár havi illetménye 117—169 ezer K, a helyettes tanáré 72 ezer K; az I. folyamodású bíróé 210—290 ezer K, a rendes tanáré 102—210 ezer K; a II. folyamodású bíróé 270—350 ezer K, a középiskolai

igazgatóé 180—270 ezer K; a III. folyamodású bírőé 320—410 ezer K, a főigazgatóé 240—270 ezer K. Vagyis a helyettes tanárokról nem is szólván, akiket e rendelet gyakornokokká degradált, a rendes tanár ezen rendelet értelmében azzal a fizetéssel végzi pályáját, amellyel a bíró kezdi, s az I. folyamodású bíró végső fizetését nem éri el a főigazgató sem.

A tanárságnak ebbe a helyzetbe nem szabad beletörődnie. Nekünk továbbra is ragaszkodnunk kell az I. tanári kongresszus álláspontjához, ahhoz az alapelvhez, hogy a középiskolai tanárságot javadalmazás tekintetében a bírósággal egyenlő elbánás illet meg. Hisz, ha a bíróság a társadalmi erkölcs őre, akkor a tanár ennek az erkölcsnek alapvető munkása. A tanár formálja ki ennek az ifjúságnak az erkölcsi értékét, mely a jövőben a nemzet sorsát lesz hivatva irányítani. Ha a mi munkánk nem részesül kellő anyagi és erkölcsi elismerésben, a tanári pályát a jövőben el fogják kerülni az igazán értékes egyének, ez pedig a legnagyobb szerencsétlenség lenne nemzetünkre nézve.

Abból, hogy a tanári munka hivatalos értékelése ennyire alászállott, kétségtelennek kell tartanunk, hogy az illetékes tényezők nem látják egész világosan a mi munkánk igazi jelentőségét a nemzet jövője szempontjából. Az illetékes tényezőket erről s ezzel kapcsolatban kívánságaink jogosságáról meggyőzni a tanárság képviselőinek a feladata. Hogy a tanárság képviselőinek ez nem sikerült, annak talán az is lehet az oka, hogy jelenleg a tanárságnak hármas képviselője is van: az OKT, a Középiskolai Tanárok Nemzeti Szövetsége és a Kansz tanári csoportja, s ezek talán nem jártak el a kellő egyöntetűséggel. Akárhogyan áll is a dolog, kíváncsiaknak látszik, hogy a tanárság hivatalos képviselőinek a kérdése minél előbb tisztáztassék.

Az elmondottak figyelembevétele mellett a ceglédi állami főgimn. tanári testülete a következő határozati javaslatot terjeszti a közgyűlés elé:

Mivel az utóbbi idők folyamán a középiskolai tanárság relatív helyzete a tisztviselők hierarchiájában folytonosan rosszabbodik, sőt legújabban már az is megtörtént, hogy egyik, a törvény világos rendelkezése szerint tanári képesítéshez és tanári gyakorlathoz kötött magas állásba olyan valaki jutott, akinek sem tanári képesítése, sem tanári gyakorlata nincs, az OKT budapest-vidéki köre fájdalmasan állapítja meg, hogy a tanári munka erkölcsi és anyagi értékelésében már évek óta mind-egyre mostohább mérték jut kifejezésre. Ez okból a budapest-vidéki kör felhívja az OKT figyelmét.

1. hogy minden illetékes tényező előtt szüntelen hangoztassa ennek a mostoha bánásmódnak a nemzet jövőjére való káros hatását, mert ez a bánásmód kiöli a tanári önértéket és munkakedvet, ami pedig maga után vonja az iskolai munka eredményének leromlását s ezzel a jövő nemzedék erkölcsi és szellemi színvonalának súlyedését.

2. Hogy a tanárság képviselőinek minden tényezőjével együtt kerülje még a látszatát is annak, mintha a szóban forgó sérelmekbe akárcsak hallgatólagosan is belenyugodnék.

3. Hogy a státuszrendezés kérdésében következetesen ragaszkodjék az I. tanári kongresszus álláspontjához, vagyis követelje a bírósággal való egyenlő elbánást és a nem állami tanároknak az államiakkal való teljes egyenlősítést.

A budapest-vidéki kör elvárja, hogy az OKT mindvégig megmarad azon az állásponton, hogy a státuszrendezés ily értelmű megoldása nélkül nem engedi nyugvópontra juttatni e kérdést: egyben szükségesnek tartja tisztázni illetékesség szempontjából

a tanárság hivatalos képviselőjének a kérdését is, mert nagyon valószínűnek látszik, hogy a hármas képviselő (OKT, a Középiskolai Tanárok Nemzeti Szövetsége, a Kánsz tanári csoportja) nem válik a tanári érdekek javára.

A határozati javaslattal kapcsolatban hosszabb vita fejlődött ki, melyben résztvettek: *Szemerey* Gergely kecskeméti ref. főgimn. tanár, aki egy, az országos tanügyeket intéző bizottság felállítását, dr. *Porst* Kálmán kiskunfélegyházai közs. kath. főgimn. igazgató, ki az új fizetési rendelettel megszüntetett korpótlékok visszaállítását, *Kucsera* Rezső szolnoki áll. főgimn. tanár, ki az oly állami tanároknál, akik megelőzőleg nem állami középiskolákban működtek, az előléptetések során s a nyugdíj megállapítása alkalmával a nem állami szolgálati évek beszámítását, *Oláh* Imre nagykőrösi ref. főgimn. tanár, ki a felekezeti és hadviselt tanárok sérelmeinek orvoslását, a helyettes tanárok helyzetének rendezését, a fizetések kiutalásánál tapasztalt késedelmek megszüntetését, dr. *Ferencsik* Lajos szolnoki áll. főgimn. igazgató, ki az igazgatók részére működési pótlék megállapítását sürgette. Az elnök és az előadó zárószavai után a közgyűlés a ceglédi áll. főgimn. tanári testületének határozati javaslatát egyhangúlag elfogadta.

Végre *Szőnyi* Sándor ceglédi áll. főgimn. tanár szólalt fel, ki azt fejtegette, hogy a magyar középiskolák ügyeinek irányítása nem történik átgondolt, céltudatos tervszerűséggel, azért a következő határozati javaslat elfogadását kérte:

Mivel általában a magyar középiskolák ügyében — úgy az OKT részéről, mint a tanügyi kormányzat részéről — az állandó tervszerűség, a céltudatos irányítás s a jövő gondos előkészítése tekintetében hiányok mutatkoznak, a budapest-vidéki kör kéri az OKT-t,

1. hogy minden alkalmat ragadjon meg annak elérésére, hogy a középiskolák és azok tanárainak ügyei ne alkalomszerűen esetről-esetre, hanem tervszerűen átgondolt intézkedések alapján intéztesse el;

2. hogy határozottabban és egyetemesebben vegye kezébe az irányítás munkáját a középiskolák szellemi emelkedésének, a tanárok megszervezésének, irányításának s kellő képviselőjének érdekében;

3. hogy a jövő tanárnemzedék tájékoztatásáról, irányításáról gondoskodják az arra illetékes tényezők útján s ne maradjon e fontos kérdés elintézetlenül, vagy gazdátlanul;

4. hogy a vidéki tanárságnak a vele szemben tapasztalható közöny, meg nem értés és a megfelelő szellemi környezet hiányából származó bajok ellen az illetékes tényezők érdeklődésének, támogatásának és méltánylásának megszerzésével igyekezzék támogatást nyújtani.

A határozati javaslat egyhangúlag elfogadtatott. A közgyűlés befejeztével a nagykőrösi ref. főgimn. tanári testülete a gimn. dísztermében a megjelent tagoknak villásreggelit adott.

Dr. Rorák Imre titkár.

Felhívás!

A december 7-i közgyűlés az igazgatóság indítványára a f. tanévre a tagdíjat 2000, az előfizetési díjat 5000, az alapítótagsági díjat 50.000 koronában állapította meg.

Felkérem tehát az igen tisztelt Kartársakat, hogy közlőnyünk megjelenhetése érdekében illetveiket mielőbb megküldeni szíveskedjenek, mert hiszen csak a f. szám költsége jóval meghaladja az egy milliót.

Mivel a tagok jegyzéke és lakcíme az utóbbi években nagyon összekuszálódott, rendkívül fontos, hogy Kartársaink intézetenként és egyszerre jegyzék kíséretében küldjék meg évdíjukat.

A hátralékok teljesen elvesztették értéküket, azért a közlőnyt most még megkapják azok, akik legalább az 1919–20-i (és későbbi évekre az új tagok) tagdíjat befizették. Viszont a következő számot csak a f. évi illeték megküldése esetén tehetjük postára.

Szíves kartársi üdvözléssel

Németh József

O. K. T. pénztáros

II., Toldy Ferenc-utca 9.

KÖZLEMÉNYEK.

Státusunk összehasonlítása más, egyetemi vagy főiskolai képesítésű tisztviselőkével.

Legutóbbi közgyűlésünkön elnökünk rámutatott arra, hogy az állami tisztviselők minden status- és illetményrendezése a középiskolai tanárságot relative rosszabb helyzetbe hozta. Évtizedes, állandó panaszunk orvoslást nem nyert. S ha itt-ott volt is megértés és jóakarát érdekeinkkel szemben közoktatásügyi kormányunk részéről, a sikert elgáncsolták takarékoság címen és meg kellett elégednünk odadobott kis koncokkal. Az állandó küzdelem és sérelmeinknek folytonos emlegetése azt a látszatot kelti, hogy a tanárság soha ki nem elégíthető s mindig kiváltságos előnyöket akar magának megszerezni. Ezzel a ráfogással élnek is rosszakaróink lépten-nyomon, pedig hogy mennyire nincs igazuk, azt a soraim végén közölt összehasonlító táblázat alapján még a legnagyobb mértékben elfogult szemlélőnek is meg kell állapítania.

A táblázatban a legutóbbi 1922/23. évi költségvetés adatai alapján összeállítottam az állami szolgálati ágak számottevő létszámú s egyetemi vagy főiskolai képesítéssel bíró tisztviselő karainak elosztását az egyes fizetési osztályokban.

A bírakat teljesen figyelmen kívül hagytam. Valamikor a középiskolai tanárság az elsőfolyamodású bírakkal egyenlő elbánásban részesült; azóta azonban nekik sikerült külön státust s minden más, egyetemi képzettségű állami tisztviselőnél aránytalanul magasabb fizetést elérniök. Mi ezt úgyis hiába kívánjuk, hiszen hallottuk, hogy „magasabb állami érdek” kívánja meg azt, hogy a bíró minden más, állami tisztviselőnél nagyobb illet-

ményt kapjon. Minket megnyugtathat ez a tudat; a magyar tanár lényéhez hozzátartozik az, hogy a köz érdekében áldozzon. De hogy az a pályaválasztás előtt álló tehetséges ifjú, akit hajlamba egyébként a tanári pályára vonzana — látva, hogy a X—VIII. fizetési osztályban eltöltött 4—5 évi gyakorlat után kinevezett bírónak első illetménye is nagyobb a 25 évet szolgált tanára, sőt igazgatója illetményénél, — melyik pályát választja s hogy ennek következtében a jövő tanári nemzedék nem fog-e a tehetségtelenek és félszegek közül kikerülni: ennek a kérdésnek mérlegelése a kultúrpolitika feladata, melynek irányításáért nem mi vagyunk felelősek.

A bírakkal való összehasonlítás mellőzése már magában véve elég biztosíték arra, hogy nem kívánunk különleges elbánást. De menjünk még egy lépéssel tovább. Kérem az ellenkező véleményen levő tanártársaimat, hogy ne hangoztassák azt a kívánságukat, hogy a tanárokat a főigazgatók és igazgatók beszámítása nélkül osszák el az egyes fizetési osztályokban. Ez a kívánság magyarázásokra szorulna és nem valószínű meg, mert megdönthetetlen érv az, hogy a főigazgató és igazgató is a tanárok sorából kerül ki s így ezek egyetemére nézve ezek az állások előléptetési módot nyújtanak. Az V. fizetési osztályra jutó összlétszámból egy bizonyos szám így is fenntartható tisztán a tanárok számára, garanciaképen arra, hogy a megüresedő ilyen helyet mindenkor tanárral és ne esetleg igazgatóval töltsék be; tehát az a cél, hogy tisztán tanári munka is biztosítsa az V. fizetési osztályba való előlépést, így is elérhető. A jelzett kívánságnak kikapcsolásával szemben azonban a többi szolgálati ágak statusviszonyaival való összehasonlításra semmi magyarázatot nem kívánó, teljesen egységes alapot nyerünk s így biztosabban megvívhatjuk küzdelmünket még az elfogultsággal szemben is.

Az összehasonlító táblázaton a középiskolai tanárok rovatában ennek a felfogásnak megfelelően a főigazgatók, továbbá a gyakorló főgimnázium és az állami középiskolák igazgatóinak és tanárainak összesített létszáma szerepel. A szigorú igazság álláspontján azonban a 10 főigazgató közül csak 7-et számítottam be, mert rendszerint 3-at, de 2-t biztosan a felekezeti tanárok közül neveznek ki s a kir. kath. tanulmányalapi és a leánygimnáziumi tanárok közül is nevezhető ki a főigazgató. Az állami fiú- és középiskolák tanárainak előmenetele szempontjából igazságosan tehát 3 főigazgatói állás nem számítható be. Meg kell jegyezni, hogy a tanárookra vonatkozó adatokat a Középiskolai Tanárok Névkönyvében közölt, hivatalos adatok alapján összeállított rangsorból vettem. A tanárok tényleges létszáma ugyanis nem egyezik meg teljesen a költségvetés VII. füzetének 58. lapján beállított létszámmal. A költségvetés indokolása (VII. f. 143. l.) is megállapítja ezt s azoknak a tanároknak illetményeit, akik „eddig is működtek és további működésükre feltétlenül szükség van, viszont a létszámnak a múlt évi költségvetési előirányzatban történt megállapítása folytán illetményük a rendszeres illetmények alrovatán nem volt előirányozható“, a változó illetmények alrovatába vette fel. Ilyen esetet a többi szolgálati ágaknál feltüntetve nem találtam, tehát jogosnak

tartom tényleges állapotunknak felhasználását az összehasonlításnál. Hogy azonban a kételkedőket megnyugtassam és az ügyünket nem jóindulattal szemlélőknek esetleges ellenvetéseit már előre megcáfoljam, közlöm a főigazgatók (itt is 7-et számítva), a gyakorló főgimnázium és az összes, állami fiú-, középiskolák igazgatóinak és tanárainak eloszlását a költségvetés adatai szerint is: V. f. o. 11 = 1·34%, VI. f. o. 121 = 14·72%, VII. f. o. 219 = 26·64%, VIII. f. o. 263 = 32%, IX. f. o. 182 = 22·14%, helyettes tanár: 26 = 3·16%. A leánygimnáziumok statusviszonyait egyszerűség kedvéért nem tüntettem fel. Ennek természetesen mindenkor a fiúközépiskolák statusviszonyaival kell összehangzásban lennie.

Még egy magyarázattal tartozom az összehasonlító táblázatra vonatkozólag, nevezetesen azzal, hogy miért nem vettem fel a pénzügyigazgatóságok fogalmazói tisztviselői-karát önállóan s miért egyesítettem a központi igazgatással és más, a pénzügyminisztérium hatásköre alá tartozó hatóságok fogalmazói tisztviselőinek létszámával.

A pénzügyigazgatóságok fogalmazói karának eloszlása a költségvetés (III. f. 10. l.) szerint a következő: IV. f. o. 3 = 0·27%, V. f. o. 32 = 2·90%, VI. f. o. 132 = 11·98%, VII. f. o. 220 = 19·96%, VIII. f. o. 275 = 24·96%, IX. f. o. 275 = 24·96%, X. f. o. 165 = 14·97%. Ez az eloszlás így határozottan kedvezőtlenebb a többi szolgálati ágakénál, de nem is tűnteti fel híven a pénzügyigazgatóságok fogalmazói karának előléptetési viszonyait. Ha ugyanis mélyebben belepillantunk a költségvetésbe, azt látjuk, hogy a pénzügyminisztérium központi igazgatásának fogalmazói karában (III. f. 6. l.) a többi minisztériumoktól (leszámítva az igazságügyit) eltérőleg nincs miniszteri segédfogalmazó, fogalmazó, sőt miniszteri segédtitkár sincs. A legalacsonyabb rangú tulajdonképeni keblí fogalmazó tisztviselő a VII. fizetési osztályba sorozott miniszteri titkár. A minisztériumban szolgálatot teljesít 40 pénzügyi titkár (VIII. f. o.) és csak 15 pénzügyi segédtitkár (IX. f. o.); pénzügyi fogalmazó (X. f. o.) ellenben egyetlen egy sem. Ez a körülmény igazolja azt a különben köztudomású tény, hogy a pénzügyminisztérium fogalmazó kara a pénzügyigazgatóságok fogalmazó tisztviselő karából egészül ki s viszont keblí tisztviselőt is neveznek ki magasabb külszolgálati állásba. (Nagyon helyes gyakorlat!) Ennek a körülménynek figyelembe vételével a pénzügyigazgatósághoz belépett fogalmazóra előléptetési lehetőséget nyújtanak a központi igazgatás magasabb állásai is. De nem hagyhatók ebből a szempontból figyelmen kívül a pénzügyminisztérium hatáskörébe tartozó, egyéb oly hatóságok sem, melyeknek fogalmazói karában alsóbb rangú állások egyáltalában nincsenek, vagy a magasabb állásokhoz képest csak elenyészően csekély számban vannak. Az állami épületek címén (III. f. 49. l.) van 1 miniszteri osztálytanácsos (VI. f. o.); a földgáz címén (III. f. 60. l.) 1 miniszteri tanácsos, 1 osztálytanácsos, az államnyomda címén (III. f. 63. l.) 1 min. tan., 1 aligazgató (VI. f. o.); kisebb rangú fogalmazó tisztviselő ezeknél a címeknél nincs. Az említett állások fogalmazói vagy igazgatási szakban vannak felvéve, tehát sem nem műszakiak, sem nem üzemiek, amelyek külön szerepelnek. A földadó nyilván-

Kimutatás egyetemi vagy főiskolai képesítésű tiszviselők statusviszonyairól.

Szolgálati ág	E l o s z l á s a z e g y e s f i z e t é s i o s z t á l y o k b a n													
	IV. fizetési osztály		V. fizetési osztály		VI. fizetési osztály		VII. fizetési osztály		VIII. fizetési osztály		IX. fizetési osztály		X. fiz. oszt. hely. tanár	
	lét-szám	o/o	lét-szám	o/o	lét-szám	o/o	lét-szám	o/o	lét-szám	o/o	lét-szám	o/o	lét-szám	o/o
Postaigazgatás. (Csak a fogalmazói kar, 1922/23. költségvetés X. f. 6. l.)	2	0.58	22	6.36	68	19.65	123	35.55	107	30.92	21	6.07	3	0.87
Erdészeti igazgatás. (Erdőmérnöki szak, 1922/23. költségvet. V. f. 11. l.)	1	0.40	12	4.78	46	18.32	61	24.30	55	21.92	49	19.52	27	10.76
Vízügyi műszaki szolgálat. (Mérnöki szak, 1922/23. k. ltséget. V. f. 36. l.)	2	1.30	9	5.88	35	22.87	30	19.60	39	25.50	24	15.70	14	9.15
Államépítészeti hiv. (Műszaki szak, 1922/23. költségvetés IV. f. 19. l.)	—	—	4	2.47	23	14.20	55	33.95	19	11.73	33	20.37	28	17.28
Állategészségügy. (Állatorv., 1922/23. költségvetés V. f. 26. l.)	—	—	14	4.32	55	16.98	66	20.37	75	23.15	73	22.53	41	12.65
Pénzügyminisztérium különböző hatóságainak egyesített fogalmazó kara. (III. f. 6., 10., 13.; 39., 49., 60., 63. l.)	11	0.80	67	4.87	182	13.24	306	22.25	336	24.43	304	22.11	169	12.30
Középisk. tanárok. (Tank. főigazgatók, gyakorló gimn. és áll. fiú-középiskolák igazgatói és tanárai.) . . .	—	—	14	1.48	130	13.71	246	25.95	280	29.54	252	26.58	26	2.74

tartás címén (III. f. 13. l.) a fogalmazói karban van az V. f. o.-ban 4, a VI. f. o.-ban 11, a VII. f. o.-ban 35, a VIII. f. o.-ban 19, a IX. f. o.-ban 12, fogalmazó (X. f. o.) egyetlen egy sines. A dohányjővedéki igazgatás fogalmazó karában (III. f. 39. l.) van a IV. f. o.-ban 1 = 3·85‰, az V. f. o.-ban 5 = 19·23‰, a VI. f. o.-ban 6 = 23·08‰, a VII. f. o.-ban 6 = 23·08‰, a VIII. f. o.-ban 2 = 7·69‰, a IX. f. o.-ban 2 = 7·69‰ és a X. f. o.-ban 4 = 15·38‰. Ha az utóbbi status nem a pénzügyigazgatóságok fogalmazói karából, hanem önmagából egészülne ki, akkor érthetetlen volna, hogy itt a létszám 46·16‰-a a IV—VI. fizetési osztályokban van.

Az elmondottak alapján a pénzügyi fogalmazói kar statusviszonyáról csak úgy nyerhetünk igaz képet, ha ezeket mind egyesítjük.

Arról is lehetne szólni, hogy a pénzügyigazgatás terén — minden más szolgálati ágtól eltérően — az utóbbi időben nagyobb személyzet-szaporítás volt (a költségvetés indokolása is mondja III. f. 78. l.), ami természetszerűleg inkább az alsó fizetési osztályokra esett s így a már kinevezett magasabb-rangú tisztviselők előlépési viszonya a kimutatottnál is valamivel jobb volt.

Nem célozom azonban a pénzügyigazgatóságok fogalmazó karának statusviszonyáról bebizonyítani, hogy ez is olyan, vagy jobb, mint a többi, egyetemet vagy főiskolát végzett tisztviselőé, csupán azért kellett bővebben foglalkoznom vele, mert statusrendezési kívánságainkkal szemben ezt a statuszt szokták a pénzügyminiszterium szakrefensei tilalomfaként felállítani. Csak arra akartam rámutatni, hogy ez a tilalomfa nem ott van, ahová a gyakorlatban az illető karra jóval kedvezőbben alakul, de papíron látszólag igaz adatok alapján felállítják.

De tegyük fel, hogy mindaz, amit a pénzügyigazgatóságok fogalmazó karának statusviszonyairól elmondtam, mind megdönthető s az a többi, egyetemi és főiskolai képzettségű tisztviselőkhöz képest tényleg olyan rossz, amelyet a költségvetés III. f. 10. lapjáról vett s már előbb közölt adatok feltüntetnek, igazságosan akkor sem lehet a tanárok statusviszonyainak mértékéül azt a statuszt odaállítani s csakis azt az egyedül helyes következtetést lehetne levonni, hogy ezt is, azt is meg kell javítani, mert ami méltányos lehetett a postaigazgatás, erdészeti igazgatás, vízügyi, műszaki szolgálat tisztviselőire, az jogos a többi, egyetemi képzettségű tisztviselőre.

Felsorakoztathatnám a költségvetésnek nagyon sok adatát, amelyek mind a mi mostoha elbánásunkat bizonyítanák. Rámutathatnék arra, hogy az összehasonlító táblázatban feltüntetett tisztviselőtársaink nagy része illeményüknek $\frac{1}{3}$ — $\frac{3}{4}$ részével egyenlő hivatalos mellékjövedelmet is élvez. Megemlíthetném, hogy jutalmak és segélyek címén mennyivel többet kapnak az egyes csoportok, így pl. a pénzügyigazgatóságok 3393 alkalmazottja részéről — beleértve a számvevőségi, kezelési tisztviselőket és altiszteket — 12 millió K van felvéve a költségvetésben (III. f. 9. l.) s ugyanezen címen a középiskolák tételénél (V. f. 56. l.) 1155 alkalmazott részére 240.000 K. Háromszor kevesebb személyzet részére 50-szer kisebb összeg!

Mindezeket a mellékkörülményeket azonban most figyelmen

kívül hagyom, mert nem akarok esetleg vitatható szempontokat a száraz tényállásba belevegyíteni.

Az összehasonlító táblázat rideg számadatai ellentmondást nem tűrően igazolják, hogy a tanároknak elosztása a magasabb fizetési osztályokban igazságtalan s hogy az a kívánságuk, hogy tisztán tanári munka révén az V. fizetési osztályba is feljussanak és a tanári diploma előtt a IV. fizetési osztály is megnyitassék, jogos és igazságos. Józan ésszel nem lehetne megérteni, hogy miért ne érhetnék el érdemes főigazgatók a helyettes államtitkárságot, ha a jogi, a mérnöki, erdőmérnöki képzettség a külszolgálatban is eljuttatja erre a polera az érdemeseket.

Politikusaink majdnem mindegyike díszbeszéd közben elmondja, hogy a kultúra fegyverével fogjuk visszaállítani az integer Magyarországot s csodálatosképen egyiktől sem halljuk, hogy ugyanezt a posta- és a vízügyi műszaki szolgálat pontossága, vagy a pénzügyi és erdészeti igazgatás jósága révén akarná elérni. Nemde, ha nap-nap mellett hallja ezt a tanárság, akkor joggal azt kellene hinnie, hogy most a kultúra fejlesztése a legfontosabb s ennek munkásai a legdédelgettebb tisztviselői lesznek szerencsétlen, megcsonkított hazánknak.

A tanárság azonban nem támaszt ilyen igényeket; a tanárság tudatában van annak, hogy hazánk talpraállításában minden szolgálati ág tisztviselője a maga munkakörében egyenlően fontos munkát végez, nem kér kiváltságos, csupán egyenlő elbánást és csak arra kéri hazánk vezető államférfiait és politikusait, hogy vessenek egy pillantást az összehasonlító táblázatra s azután gondolkozzanak, hogy az itt kifejezésre jutó elbánásnak további fenntartása esetén hogyan lehet mellőzésük miatt elkese-ritett és elégedetlen munkásokkal a kulturát — nem fejleszteni —, de csak a meglevő fokon is megtartani.

Szeged, 1924. jan.

Dr. Kaufmann György.

Levél az Egyesület elnökéhez.

Méltóságos Főigazgató Úr!

Mélységes megdöbbenéssel vettem a VKM. rendeletét, amellyel részemre 10 (tíz) hónapon át tartott heti 6 (hat) többlet-óraért összesen évi 9000, azaz kilencezer koronát utalt ki. Ez a szám valóban művelődéstörténeti fontos és jellegzetes adattá válik akkor, ha meggondoljuk, hogy mit kíván ma az iparos, a kereskedő, a munkás, a napszámos a maga munkájáért. De ha ezt az óradíjat összehasonlítjuk a más köztisztviselői kategóriák számára megállapított és hónapról-hónapra emelkedő óradíjjal, mélységes megszágyenülés fog el. Miért, hogy a középiskolai tanár munkáját semmiféle vonatkozásban nem becsülik meg, miért, hogy a négy középiskolát végzett kezelő- vagy irodatiszt különóradíja legalább tízszerese a főiskolát végzett középiskolai tanár óradíjának, miért, hogy amikor az egységesített fizetésrendezés keretében egészen új pótlékokat állítanak be az egyes köztisztviselői karok számára, ugyanakkor a középiskolai tanárok négyévtizedes törvényben gyökerező ötdéves korpótlékait szó nélkül elveszik?

Sivár és kilátástalan kép ez, nemcsak a magyar tanár számára, de mindazon nagy nemzeti művelődési és erkölcsi szempontokból is, amelyeket munkánk jelent és megvalósít. Ha a magyar társadalom azt látja, hogy a magyar tanárt felettes hatósága így becsüli meg és fáradságát, többletmunkáját így díjazza, milyen megbecsülésre, hivatásának milyen fokú tiszteltetere tarthat számot a társadalomnál és a gondjaira, bízott növényedékeknél?

Senki sem veheti tőlem különködésnek, ha ezt a mai viszonyok között nevetségesen csekély összeget egy évi 215–220 órás becsületes munkám díjazására el nem fogadom úgy, hogy saját céljaimra fel is használjam. Örökké szegyenleném magamat önmagam előtt, ha ezt megtenném.

Amikor a kiutalt 9000 koronát az O. K. T. E. segítőalapja javára felajánlom s mai napon postán megküldöm, tanári rendünk érdekében állónak látom annak a kijelentését, hogy a magyar középiskolai tanárság immár sorozatos megszegyenítése nem fogja belőlünk nagy hivatásunk öntudatát és szeretetét kiölni. Egyenes úton, barátok nélkül, egyedül, de mindig felemelt fejjel előre fogunk haladni!

Levelemnek az O. K. T. E. Közlönyben egész terjedelmében való szíves közlését kérve, vagyok Méltóságodnak

Győr 1923 augusztus 26-án.

mély tisztelettel:

Szöts László
főreálisk. tornatanár.

Elismerés a tanárságnak.

Némethy Géza, a M. Tud. Akadémia I. osztályának elnöke, Zlinszky Aladár levelező tag székfoglalója alkalmából tartott üdvözlő beszédében (1923 okt. 8.) a középiskolai tanárság tudományos működéséről így nyilatkozott:

„Engedd meg, hogy, amikor Téged nemcsak mint tudóst, hanem mint a legnemesebb értelemben vett tanügyi irodalom munkását is üdvözöllek, megemlékezzem arról az érdemes rendről, amelyhez egész életemben tartoztál s amelyhez tartoztam tizennégy éven keresztül én is: a középiskolai tanárságról. A magam tapasztalásából beszélek. A középiskolai tanár munkája, amelynél a tanításnak mindig együtt kell járnia a serdülő ifjúság vad ösztönei fékentartásával, oly nehéz, oly fárasztó, idegölő, hogy igazán csodálatos, ha e rend oly sok tagja tud még e rettentő munka terhe mellett is, úgy, mint Te, kedves társunk, időt szakítani s erőt fenntartani magának arra, hogy a tudományt ne csak recipiálja, de még művelje is és előbbre vigye. Méltó dolog tehát, hogy erről a helyről hallassuk e renddel szemben az elismerés szavát és köszönetet mondjunk a magyar tudomány nevében e rend ama tagjainak, akik a mi tudományunknak oly sok és oly becses szolgálatot tettek. Nemes férfiak ezek, akik, Hozzád hasonlóan, a tudomány gyönyörű világában keresnek a mindennapi élet sivárságai közt vigasztalást s itt találják meg legigazabb és legtartósabb örömeik forrását“.

A magyar tanárság őszinte hálával fogadja legelső tudományos társaságunk európai hírű vezérfőfiának meleg szavait,

melyek, mint a legilletékesebb helyről jövő megnyilatkozás, annál jobban estek, mert a mi rendünk még mindig nem érte el a megbecsülésnek azt a mértékét, melyet fontos, nemzetmentő munkájával érdemel.

POSCH JENŐ

1859—1923

Egy értékes élettel lett szegényebb az Élet, egy meggyászolt halállal gazdagabb a halál, mely Posch Jenőt működése javában magához szőlította. Az elköltözött tudós, aki bármely egyetem bölcséleti katedrájának díszére vált volna, mindvégig középiskolai tanár maradt. Az idő súlyos filozófiai problémáján kívül, mely németül is megjelent, mint a realista bölcsészeti híve, a Magyar Filozófiai Társaság Közleményeiben, az Athenaeumban, Egyetemes Philológiai Közlönyben és más folyóiratokban jelentette meg mélységes tudásra valló dolgozatait. Mint önálló munkája jelent meg két erős kötetben *Lelki jelenségeink és természetük*, mire a Magyar Tudományos Akadémia tagjának választotta. Első tudós társaságunkban *Az öngyilkosság lélek- és erkölcstani szempontból* című művével foglalta el székét.

Amilyen lelkiismeretes volt mint tudós, éppen olyan lelkiismeretes és köteleességtudó volt az iskolában, ahol tanításába erős nemzeti szellemét mindenkor bevitte, felekezetenküliségét pedig az iskolaterem küszöbén kívül hagyta, úgyhogy voltak tanítványai, akik nem is tudták azt, hogy tanárjuk milyen vallást követ. A legnagyobb német költőnek, Goethenek, s a német szellem inkarnációjának, Richard Wagnernek föltétlenül meghódolt, anélkül, hogy e hódolat nemzeti érzületén csorbát ejtett volna. A világirodalmi nagyságok között különösen Shakespeare-t olvasta, mert a francián kívül az angol nyelvet is ritka tökéletességgel sajátította el. A tanári társaságokban sok jóbarátot szerzett derült, szellemes humorával és azzal a könnyűségével, amellyel a legnehezebb témákat kezelni tudta.

Nőtlen volt, barátságos Ferenc-körúti lakását legfeljebb egy-egy baráti kör vagy egy kirándulás kedvéért hagyta el rövid órákra. Fájdalmat legfeljebb az okozott neki, hogy a háború kitöréséig rendszeren tett külföldi utazásairól le kellett mondania. Akik közelebből ismerték, szerették és becsülték. Volt tanítványai társadalmi úton óhajtják megszerezni az anyagi eszközöket, hogy szeretett tanárjuk sírját méltó emlékekkel megjelöljék.

USETTY FERENC

1878—1923

Egy közszeretben és közbecsülésben álló férfiút ragadott ki a hirtelen halál szeretteink köréből. Egy merészívelésű pálya tört ketté derékon.

Usetty Ferenc Budapesten született. A piaristák növendéke volt. Egyetemi tanulmányainak elvégzése után a beregszászi állami gimnázium tanára lett. Onnan a budapesti VI. kerületi, jelenleg Kölcsey Ferenc gimnáziumhoz helyezték át. A háború kitörésekor bevonult katonai szolgálatra. Szerbiába került. Ott egy félév alatt — anélkül, hogy egyetlen szláv szót tudott volna — szóban és írásban elsajátította a szerb nyelvet. Ennek alapján a Szerbiában osztrák-magyar parancsnokság alatt felállított középiskolák főigazgatójává nevezték ki. Ezeknek az iskoláknak megszervezésével nagy érdemeket szerzett.

A háború befejeztével rövid ideig a nemzetiségi minisztériumban működött. Azután visszatért régi iskolájába. A vörös terror idején egyike volt azoknak, akik titokban előkészítették a nemzeti iskola és keresztényszellemű tanárság újjászülését. A kommunizmus bukása után a II. ker. kir. egyetemi kath. főgimnázium igazgatója és a vele kapcsolatos Ferenc József-nevelőintézet kormányzója lett.

A nemzetgyűlési választásokon a keresztény nemzeti párt programjával föllépett képviselőjelöltnek és szűkebb hazájának, a Ferencvárosnak polgárai meg is választották. A nemzetgyűlésen csakhamar feltűnt gyors áttekintőképességével, sokoldalú műveltségével, fáradhatatlan energiájával. Előkelő szerephez jutott, úgyhogy a községi keresztény-párt is alelnökévé választotta. A második nemzetgyűlésbe is bekerült és annak mindinkább nélkülözhetetlen tagjává lett.

Hatalmas fizikumát váratlanul támadta meg az álnok betegség. Operációval akartak rajta segíteni, de a szíve hirtelen felmondta a szolgálatot...

Usetty Ferencet Egyesületünkhöz régi, bensőséges kapcsolatok fűzték. Az 1910. évi tanári kongresszuson háznagyi minőségében az egész tanársággal megkedveltette magát. Igazgatóságunknak élte fogytáig tagja volt.

Barátai siratják benne a szeretetreméltó, közvetlen, melegszívű embert. Tanítványai tanuskodhatnak róla, hogy igazi nevelő volt, aki jellemeket képezett, kiváló didakta, aki a latin nyelv rejtelmait lelkesedéssel és plasztikus magyarázattal tette érthetővé a gyermeki lélek számára. A közügy lelkes harcosát vesztette el vele.

Szép családja a legjobb pater familiast gyászolja benne.

Multis ille bonis flebilis occidit.

Sz. Gy.

DR. HANKÓ VILMOS

(1854—1923)

Az elmúlt év novemberének 21-ik napján távozott az örökévalóság birodalmába a magyar tanárságnak közel négy évtizeden át dísze, büszkesége: lemhényi dr. *Hankó Vilmos* c. főigazgató, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, a budai áll. főreáliskolának 1885 óta tanára.

Két évvel ezelőtt követelően állott elő nála a pihenés szükségese, melyre 41 év fáradhatatlan tanári munkájával rászolgált. Nyugalomba vonult, hogy meggyengült szervezetének e követelményét biztosíthassa s további pihentető tevékenységben megtalálta a nyugalmat, amelyet immár fölcserélt az örökélet nyugalmával.

Hankó Vilmos 1854-ben született Parajdon. Középiskoláit Kolozsvárt, Budapesten és Lőcsén, egyetemi tanulmányait Kolozsvárt végezte. 1877-ben szerzett tanári és bölcsészdoktori oklevelet, előbbi kémia és fizikából. Még ugyanezen évben kezdte meg tanári működését a dévai reáliskolánál. 1879-ben állami kiküldetése lehetővé tette, hogy Bunsen, Kirchhoff és Liebig laboratoriumait felkereshesse. E világhírű mesterek munkájának közvetlen szemlélése kitörülhetetlen benyomásokkal töltötte meg lelkét, s hazatérése után nagyértékű tapasztalatokra támaszkodva lépett a magyar iskolaügy, a tudomány és kultúra munkásainak csapatába.

Az iskolában a kémia tanítása volt munkaköre. E hatalmas lendületnek indult tárgyat — a gyakorlati élet követelményeit is tekintetbe véve —, a tanuló ifjúság értelmi fokához, ismereteihez alkalmazni és elsajátíttatni azért volt oly könnyű feladat Hankó Vilmosnak, mert pályájára ritka készséget hozott magával. Mestere volt a megértésnek, ritka ügyességű kísérletező, melegszívű pedagógus. Nemcsak kémiát tanított, hanem a magyar fajnak, a magyar Földnek a szeretetét is. Évek hosszú során át képezte a mellé beosztott gyakorló tanárokból a jó tanárokat; példájával a kötelességtudó, lelkiismeretes tanárokat. Közreműködött a tantervek készítésében, első volt, aki a magyar iskolának módszeres kémiai tankönyveket adott. Ezekben a magyar észhez, a magyar szóhoz, a magyar tanuló természetéhez alkalmazta az anyagot. Szertárát célirányos gyűjtéssel nemcsak gazdaggá, hanem mintaszerűvé tette. Gyűjteményeivel, amelyekkel nemcsak hazai, de külföldi (Párizs, London, Drezda stb.) kiállításokon is résztvett, több ízben nyert arany-, ezüst-, bronzérmeket, díszoklevelet.

Dr. Hankó Vilmosnak az iskolán kívül folytatott tudományos és kulturális munkálkodását pusztán felsorolni is lehetetlen e helyen, oly nagy annak terjedelme. Több mint száz kötet, több mint 300 füzet, több mint ezer, lapokban, folyóiratokban megjelent értekezés az ötödfélévtizedes írói munka eredménye.

Munkásságának iránya: kémiai bűvárlatok, vizsgálatok, tanügyi értekezések, tankönyvek, a nép és az ifjúság számára való népszerű természettudományi, egészségügyi munkák.

Munkák, melyek a magyar génusz teremő erejét tárják fel az ifjúság előtt; munkák, amelyek a magyar föld szépségeit, kincseit, természeti ritkaságait ismertetik meg velünk és idegen nyelveken a külfölddel.

A magyar föld kitűnő termékeinek tudományos megvizsgálása abból a célból, hogy a külföldi termékekkel szemben megállapítható legyen ezek elsőbbsége. Egy a M. Tud. Akadémia által megkoszorúzott nagyobb pályamunkája, „A magyar búza sikértartalma“, az ellenkező híresztelésekkel szemben végérvényesen eldöntötte, hogy a magyar búzában előforduló siker a legjobb minőségű és versenyen felüláll.

A balneologia terén végzett kutatásai különösen nagy értékűek. Ezekkel nemcsak a balneologiai tudományban, hanem közgazdasági életünkben is elévülhetetlen érdemeket szerzett. Ásványvizeink megismertetésében, kémiai összetételük megállapításában személye nemcsak itthon, de külföldön is elsőrangú szaktekintélyé lett. A hézag, mely mögötte maradt az ásványvíz és fürdőügyek terén, szinte pótolhatatlan.

Rajongó hazaszeretettel, fajunk erejébe vetett rendíthetetlen, nemes magyar fanatizmussal ismertette a kezdeményezéseket, amelyekkel magyar feltalálók számára több ízben biztosította is a prioritás pálmáját.

Betegsége nem sok akadályt állított áldásos tevékenységének útjába. Elmúlása — őt rajongásig szerető családja körében — egy utolsó pillanatáig tiszta öntudatú, harmóniás, nemes lélek békességes elszenderülése volt.

A kerepesi temető díszsírhelyén, ritkán tapasztalt mélységes részvét és gyász döbbenetével bocsátottuk le koporsóját. Egy tudós, nemes emberrel, a hazáját lelke mélyéig szerető magyarral több pihen a földben, aki egy dolgos, szép élet gyümölcseit és tiszta példáját hagyta kartársainak, nemzetének.

Grabovszky Camill.

HIREK.

A kinevezések sorsa. Lapzártakor értesülünk róla, hogy a régóta várt kinevezések valóban meg fognak történni. A vallás- és közoktatásügyi és a pénzügyminiszterium megegyezett az egyes fizetési osztályokban betölthető helyek számára vonatkozólag. A két miniszterium megállapodását — értesülésünk szerint — a minisztertanács jóváhagyta. Így most már semmi akadály sincsen a végrehajtásának. A megállapodás szerint az igazgatók javarésze és néhány tanár bejut az V. fizetési osztályba. A VI.—VIII. fizetési osztály keretében nagyszámú kinevezés fog történni. A helyettes tanárok kinevezésének ügye még tárgyalás alatt van. A tornatanárok részére megnyitják a VI. fizetési osztályt. Ezzel a kinevezéseknek régóta vajdó ügye megoldást nyer. A megoldást nem tekinthetjük véglegesnek,

annál kevésbbé az évek óta sürgetett státus-rendezésnek. Mindazonáltal örömmel üdvözljük, elsősorban azért, mivel a tanárság részére megnyitja az őt képesítésénél fogva megillető V. fiz. osztályt. Ennek az elvnek diadalra juttatásáért a tanárság hálás elismeréssel adózik *Klebensberg Kunó gróf* miniszter, *Schwöder Ervin dr.* államtitkár és *Vajdinger Gyula dr.* miniszteri tanácsos uraknak. Ők mind a hárman cselekvő jóakarattal és fáradhatatlan erővel hárították el az akadályokat igazságunk elismerésének útjából.

Főigazgatói cím adományozása. A kormányzó úr őfömméltósága *Szinger Kornél*nak, a magyar kegyes tanítórend tartományi főnökének, továbbá *Berkes Ottó*, *Bozóky Endre dr.*, *Friml Aladár dr.* és *Krompaszky Miksa* középiskolai igazgatóknak a tankerületi királyi főigazgatói címet adományozta. Az első négy helyen említett, országoshírű pedagógus hosszú évtizedekre terjedő nemzetnevelő munkájával szerzett érdemet a legmagasabb kitüntetésre. *Krompaszky Miksát* fiatalon érte a kitüntetés. Akik azonban az ő pályáját figyelemmel kísérték, megelégedéssel állapítják meg, hogy az államfő választása olyan férfiúra esett benne, akinek a nehéz háborús és forradalmi időkben a nemzeti kultúra megmentésében elévülhetetlen érdemei vannak. A vörös uralom alatt tanúsított férfias viselkedésével sok ellenséget szerzett magának, de az integer vitae scelerisque purus kebléről gyűlölködő támadásuk nyila visszapattan.

Madai Gyula — nemzetgyűlési képviselő. A magyar tanárságnak egyik ékesszavú és ragyogó tollú képviselőjét, Egyesületünknek előbb főtitkárát, jelenleg alelnökét a hajdúnánási kerület nemzetgyűlési képviselővé választotta. Örömmel üdvözljük *Madai Gyulát* országos hivatásában. Hisszük és reméljük, hogy nemcsak a maga, hanem rendünk számára is elismerést fog kivívni. Eddigi képviselői működésében is tanujelét adta annak, hogy a tanári rend érdekében cselekvésre mindig kész.

Garay János főgimnázium. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter elrendelte, hogy a szekszárdi állami főgimnázium az 1923—24. iskolai évtől kezdve a következő nevet viselje: „Szekszárdi m. kir. állami Garay János főgimnázium“.

Áldozat a magyar kultúráért. Miként tudomásunkra jutott, a Franklin-Társulat három millió koronát tűzött ki olyan munkák jutalmazására, melyek a régi tanterv alapján, de a változott viszonyoknak megfelelően, népiskolai olvasókönyv tervezetét foglalják magukban. A nemes hagyományú irodalmi vállalat a keresztyénszellemű, nemzeti megújhodást kívánja elősegíteni a jutalom kitűzésével. Amennyiben a pályázat megfelelő sikerrel jár, a Franklin-Társulat még tetemesebb jutalomdíjat szándékozik kitűzni az olvasókönyvnek a megíratására. — Vajjon akad-e hasonló mecénása a középiskolának a tervbevett reformmal kapcsolatban?

Gyászrovat. *Gagyhy Dénes* (1873—1923). A magyar tanárságnak egyik buzgó harcosa, Egyesületünknek igazgatósági tagja, kedvelt szépirodalmi író volt. Előbb Pozsonyban, majd a budai reáliskolában működött. A vörös uralom bukása után rövid ideig a minisztérium középiskolai ügyosztályának vezetője volt. Azután is, bár más munkakörben, ott maradt a miniszté-

riumban. Korai halála őszinte részvétet keltett a tanárság körében.

Szitnyay Elek dr., a Madách Imre gimnázium ny. tanára, a népszerű filozófiai író általános részvét mellett elhunyt.

Laky Mátyás dr., a temesvári áll. főreáliskola ny. igazgatója, a nagyérdemű, köztiszteletben álló pedagógus, életének 80. évében Budapesten elhunyt.

Benda Jenő, a budai reáliskola közbecsülésnek örvendő tanára, a magyar atlétikának egykori bajnoka, 48 éves korában elhunyt.

Benka Gyula, a szarvasi gimnázium ny. igazgatója, 85 éves korában meghalt.

Laczkovich Ilona, a budapesti Mária Terézia-leánygimnázium tanára, buzgó működése közepett elhunyt.

Papp Dezső dr., a Bolyai főreáliskola kiváló természetrajz-tanára, a háborúban szerzett betegsége következtében, hosszú szenvedés után 44 éves korában január 28-án Budapesten elhunyt.

Értesítés. Szükségesnek látszik közölni, hogy az 1922—23. évben a Közlönyből csak két füzet jelent meg 1—3. és 4—6. jelzéssel.

A Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Országos Egyesület igazgatósága február 4. tartott ülésén elhatározta, hogy az ez idei közgyűlését *április 14-én d. e. 10 órakor* tartja a Markó-u. főreáliskolában.

Az ügyrend főpontjai: 1. Kérelem a tisztelet tagokhoz, hogy a 25 koronás évi tagdíjat az 1924. évben 5000 koronára egészítsék ki. — 2. Javaslát az özvegyi segélynek *10.000 koronára* való fölemelésére az 1924. évre. — 3. Tisztújítás. — 4. Alapszabály módosítás.

A t. tanári testületeket arra kérjük, hogy minden az egyesületnek szánt pénzküldeményt *póstatakarékpénztár* útján a *Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Országos Egyesület* 45.481 sz. folyószámlájára küldjék.

KÖNYVSZEMLE.

Dr. Pintér Jenő: A budapesti tankerület 4. számú értesítője. 1922—1923. Budapest, 1923. 8°. 39 l.

A magyar tanárság évről-évre érdeklődéssel várja a tankerületi értesítőket. Megelégedéssel állapítjuk meg, hogy a legújabb értesítő is teljesen kielégíti a várakozást. Belőle egységes képet nyerünk arról a kultúrmunkáról, mely a fővárosi tankerület középpontjában és iskoláiban folyik. Különösen érdekes fejezet a függelék, mely a tanulmányi versenyekről számol be. Nem kell kétségbeesnünk nemzetünk jövőjén, míg olyan lelkes férfiak irányítják az iskolai kultúrát, mint *Pintér Jenő* és *Madzsar Imre*.

Barthos Indár—Csetri Károly: Középiskolai tanárok névkönyve. 1922—1923. 16°, 283 l. Szent-István-Társulat bizománya. Ára 7000 korona.

A boldog békeidőben a tanárságnak egyik legtöbbet forgatott vademecumja volt Kalmár Elek Névkönyve. A világháború és a világfelfordulás a magyar középiskola belső életét

gyökerestül felforgatta. A magyar kultúra munkásai között fonódott testvéri lánc szétszakadt; a legjobb barátok nem lettek többé egymásra. Végre akadt két elszánt ember, aki vállalkozott rá, hogy az ijesztő sötétségbe bevilágít. Kemény munka árán összeállították a megcsontított ország középiskolai tanárainak névkönyvét. Könyvük áttekinthető, gondos munka eredménye, adataik megbízhatóak. A Névkönyv jelentőségét Pintér Jenő méltatja legilletékesebben az előszóban.

Pintér Jenő Magyar Irodalomtörténete. Zsebkiadás a művelt közönség számára. 16°, 232 l. Franklin, 1924.

A magyar irodalomtörténet fáradhatatlan kutatója és éles-logikájú rendszerezője ismét megajándékozta a magyar nemzeti művelődést. Alig látott napvilágot hatalmas, kétkötetes munkája, most egy kis kötetben foglalta össze azt, amit a művelt közönségnek a magyar irodalom történetéből tudnia illik. A közönséget különösen a legutóbbi negyven esztendő irodalmának feldolgozása fogja érdekelni. E korszak tudományos méltatását elsőnek *Pintér Jenő* dolgozta fel s jelenleg az ő megállapításaihoz igazodnak e hosszú ideig teljesen elhanyagolt korszak tanulmányozói. Nagyjelentőségű újítás a Függelék. Három fejezetből áll: I. Napjaink magyar irodalma. II. Az elszakított országrészek magyar irodalma. III. Néhány szó tudományos irodalmunkról. *Pintér Jenő* klasszikus megállapításai szinte márványba kíváncsoznak: egyetlen henye szó nincsen bennük. *Pintér Jenő* műve óhajtvá remélt nemzeti föltámadásunknak dús erőforrása. A tartalomhoz teljesen illő a külső. A Franklin-Társulat remekelt: finom papiroson pompás nyomást adott. *Pintér Jenő* remekművének olvasásától a gyászba borult magyar lélek valóban felüdül.

Szabó István Andor. Az úri ember. Légrády, 1923. Alapára 5 K.

Közlönyünk szűk keretei nem engedik, hogy evvel a kis könyvvel érdeme szerint foglalkozzunk. De kartársunkkal szemben kedves kötelességet teljesítünk, midőn néhány szóban felhívjuk a figyelmet alkotására. A tanár a köztudatban kisebb-nagyobb mértékben felszepségek megtestesítőjeként szerepel. Szerzőnk ékesenszóló bizonyítékát adja annak, hogy a tanár nemcsak a szaktudományának, hanem a társadalmi viselkedésnek is mesterévé lehet. Míg „A kis gentleman” című könyvecskéjében az ifjúságot kalauzolja a társasélet forgatagában, „Az úri ember” a felnőtteknek szól. Vonzó előadásban, kiváló tapintattal, hol komolyan, hol finom humorral osztogatja helyes tanácsait. A kiadó gondoskodott róla, hogy a művészi tartalom megfelelő külsőt öltson. —a

Dr. Ravasz László. Gondolatok. A szerző arcképével. 2. kiadás. Bethlen Gábor R.-T. kiadása. 1922. 16°, 181 l. — 6000 K.

Egy harmónikus lélek — Isten országa felé való szárnyalásában — kristálytisztá gondolatokban nyilatkozik meg a mi számunkra ebben a klasszikus könyvecskében. A nagy magyar éjtszakában fájó sebeinkre írt, csüggedésünk ellen vigaszt, a jövő küzdelmeire erőt meríthetünk Ravasz László könyvéből. Jellemzésül álljon itt egy példa: „Isten a feladatokban mutatja meg minden nemzedéknek, hogy milyen naggyá lehet. És a feladatok annál nagyobbak, minél törpébb egy kor, minél elesetebb egy nemzedék.” — Adjuk a könyvecskét ifjúságunk kezébe, hogy fölemelkedjék a törpeségből. Sz. Gy.

Dr. Kogutowicz Károly: Iskolai Atlasz. Megjelent a M. Kir. All. Térképészet kiadásában, 32 térképlappal.

A magyar térképészet tudományának, vagy talán inkább művészetének egyik legújabb, s az előbbiekhöz minden téren méltó terméke. Ízléses és művészi kiállítású munka, mely a modern földrajztudománynak teljességében megfelel. Színes nyomása plasztikusan, élénk és kifejező színekkel szemléltet, különösen a hegyrendszerek rajzolása terén ért el nagyobb tökélyt. A tengereknél az abisszikus mélységet egyenletes élénk kék színnel tünteti fel, míg a csekélyebb mélységű szárazföldi talapat ugyanezen színnek a rovátkolásával. Az egyes térképek lényegükben megegyeznek az előbbi Atlaszok elrendezésével és méreteikben is csak helyenként mutatkozik eltérés. A trianoni határokat vörös vonal tünteti fel, természetesen az 1914 előtti határvonalak mellett. Az Atlasz hátlapján összehasonlító szemléltető statisztikát nyújt a Magyar Birodalom és Csonkagyarország területéről, lakosságáról, közgazdasági helyzetéről, s így alkalmat nyújt a tanulói fűjságnak nemcsak az összehasonlításra, de egyúttal arra is, hogy az összehasonlítás során a régi, bőséges Magyar Birodalom képe állandóan a szeme előtt lebegjen.

Gr.

A Magyar Szent Korona Országai a trianoni békekötés előtt és után. Tervezte: Dr. Kogutowicz Károly. Mérték: 1:500.000. Nagyság: 120×190 cm.

A Magyar Birodalom vármegyékre osztott, színes térképe, a trianoni határ feltüntetésével. A városokat 2000, 5000, 10.000, 25.000, 50.000, 70.000, 100.000 lakos szerint fehér, kis vörös, negyed, fél, háromnegyed és egész nagy vörös körrel, a 100.000 lakoson felülieket pedig alakjuk vörös rajzával jelzi, s a vármegyei székhelyeket aláhúzással tünteti fel. Jelzései világosak és kifejezők, egészében könnyen áttekinthető és érthető, s így különösen az iskolai oktatásra megfelelő.

Gr.

Magyarország ezeréves sorsa. Tervezte: Gergely Endre. Nagysága: 80×110 cm.

Magyarország területének 1000 éven át történt jelentősebb változásait nyolc térképen tünteti fel s a kilencediken élénk tárja mindazon területeket, melyek hajdan és most a Szent Korona kötelékébe tartoztak. Művészi kivitele, négy színű nyomása és különösen az egyes térképekhez alkalmazott, s a kor szellemét kifejező szállóigék, illetőleg jelmondatok érdekessé, de egyszersmind értékessé is teszik. Legnagyobb értéke abban rejlik, hogy a területváltozásokat nemcsak mint tényeket tárja élénk, hanem irreudenta szellemben demonstrálja, hogy a trianoni béke határai is éppen olyan mulandóak, mint amilyen mulandóak voltak a történelem folyamán országunk testéből kiszakított hódítások.

Gr.

A legújabb kezdőfokú latin nyelvtanítási kísérlet. Két évi tapasztalat után legyen szabad latin szakos kartársaink figyelmét felhívnom e nyelvtanításának azon módjára, ahogyan azt Acsay István és Finály Gábor dr.-ok két évvel ezelőtt megjelent I—II. o. latin olvasókönyvük és nyelvtanuk alapján elképzeltek. Mint ismeretes, a szerzők a lehető kicsiny és csak lényeges, de még elegendő anyag taníttatásának az elvét óhajták kezdődő latin tanításunkban alkalmazni. Céljuk, hogy ezt az anyagot kimerítő feldolgozás és alapos begyakorlás után a következők biztos alapjául hiány nélkül vigye magával a

tanulóknak szinte az összessége a későbbi osztályokba. Ily előkészület után az auctorok olvastatása nem lesz kínlóadás, hanem élvezetes foglalkozás. E mellett a tanár egyénisége, előadó kvalitásai itt inkább érvényesülhetnek, mint más, teljesebb, de inkább megkötő rendszerek mellett. Az sem utolsó szempont ma, hogy elkerüljük vele a túlterhelést s így a szülőket is valamennyire kibékítjük a latinnal, a tanulóknak meg éppen kedvet ébreszthetünk iránta. Mindezen dolgok elérhetőek természetesen az eddigi feldolgozások alapján is, de tagadhatatlan, hogy a nagyobb anyag elvégzését az intensitas sínyli meg. Ennek helyrehozatalára pedig később aligha kerülhet sor. Tervbe vett reálgimnáziumainkban — úgy sejtem — nagyobb jövő vár erre az irányra. Mindenesetre érdemes volna — a hivatalos szakfelügyelet véleménye szerint is — még több helyütt kipróbálni.

(vef)

MEGKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Baros Gyula. Madách nyomai szépirodalmunkban. Budapest, Studium, 1923.

Tomsányi János. Nagy-Magyarországból Kis-Magyarországba. A Magyar Nemzeti Szövetség kiadása. 1923.

Zsigmond Ferenc. Az Országos Református Tanáregyesület Évkönyve az 1921—22. és 1922—23. tanévre. 1923.

Kontraszty Dezső. Történelmi és földrajzi összefoglalások 1922-ig. Érettségi segédkönyv. 1923.

Vitéz József. Orgonazúgás. Költemények. A szabolicsvármegyei Bessenyei-Kör kiadása. Nyíregyháza. 1923.

Tankó Béla. A világnézet kérdése és a középiskola. Debrecen, 1923. Alapára 50 f.

Cholnoky Jenő dr. Általános földrajz. I—II. Pécs 1924. Danubia.

Bethlen-könyvtár:

1—2. sz. *Rugonfalvi Kiss István.* Bethlen Gábor erdélyi fejedeleme. 3000 K.

3. sz. *Beöthy Zsolt.* Arany János. 2000 K.

4. sz. *Harsányi István.* A reformáció hatása a magyar közművelődésre. 2400 K.

5. sz. *Császár Elemér.* Tompa Mihály. 2000 K.

6. sz. *S. Szabó József.* A Perényiek a magyar reformáció szolgálatában. 2600 K.

*

Dr. Lasz Samu. Tudományos problémák. 25 ábrával. Légrády, 1923.

Gárdonyi Géza. Kiki a párjával. Légrády, 1923.

Gárdonyi Géza. A láthatatlan ember. 5. kiadás. Légrády, 1923.

Kürthy György. Az ős. Regény. Légrády, 1923.

Csermely Gyula. A beszélő ereklje. Regény. Légrády, 1923.

Vida Aladár. Robinson Crusoe kalandos élettörténete. IV. kiadás. Szent-István-Társulat. Alapára 5.50 K.

Oláh Gábor. Petőfi Sándor. A Debreceni Tisza István Tudományos Társaság kiadványa. 1923.

Bátky Zsigmond és Kogutowicz Károly. Kogutowicz zsebatlasza az 1924. szököévre. A Magyar Néprajzi Társaság emberföldrajzi szakosztályának kiadása. Alapára 5 K. (Tanároknak és tanulóknak a szakosztály kedvezményes áron adja.)

(Folytatás a boríték második oldaláról.)

(+80), Pintér Sándor (új, 150), Tárcezy Árpád (új, 150), kőszegi főg., Magdics G. (+20), budapesti Cisztercita tanárképző (+80), Békefi R., Lindtner M., Szentiványi A., Szepeßy I., Pataky L. (+67), Gockler Gy. (+80), Haypál S. (1919—1922/23. +20), Pazár Dezső (1921—1922/23. +60), Schvirian G. (+60), Varga S., Zelenka Gyula (+80), Ujsághy G. (+80), Kuthy E. (+60), Thirring O. (+60), Somosi V., Bálint K. (1919—1923. +120), dr. Tunner K. (+10), Grabler I. (+10), Kerecsényi G. (+60), Krisztin E. (+30), Szomorú A. (+20), Lomoschitz S. (+60), Nagy M. (+10), Nagy L., Pável A., Bakos I., Pooeza G. (+20), Schummer Sz., győri I. sz. polg. fiúisk., miskolci tanári kör (1184), Matyó S., Adameszk J. (+48), Derzsi K. I., Molecz B., Nagy I., Soltész Gy., Osztie S., Krisztiani I., Szőke J., Timár I., Czakó F., Vaszalits P., Mihóczy R., Vaszary M. (+80), Molnár I. (+60) Kovács G., Lengyel I. (+160), Lauringer E., Réger B. (+70), Székely I. (100), Schwingshagl H. (+30), Majoros B. (+80), Benkő I. (új, +32), dr. Urbanek S. (új), Földessy Gy. (+30), Jánossy B., Makoldy V., Teveli M., Mező F., Szentirmai O., Schmidt M., ifj. Radványi S. (új, +180), Árvay Ede (új), Sós Jenő (új) Szilvási János (új), Ujváry Gyula (új), Vajdaff Géza (új), Székely József, Bihari F. (+80), Labdavszky I. (+60), Lepsényi S. (új, +30), Páll Gy. (+20), Vajcsik V., Molnár I., szombathelyi fő., Csopey L. (+60), Gulyás S., Bán Kamill (+460), Falábú D. (+60), Győrffy I. (+80), Zalai M., Palatin G. (+80). 1923—24-re miskolci ref. főg. (+20), dr. Nagy Pál (+40), Mikulich K. (+48), Szél S. (+60), Szentesi B. (+160), Zolnai Dezső (+100), Winter József (+180), Bonkáló Sándor, pécsi polg., Köpesdy Sándor, özv. Radnai Jenőné, budapesti V. áll. fő. 21 tanára, szentesi főg. (20 t.), Kalmár Elek, Marcsék Tibor, Bodola László, szekszárdi főg. (13 t.), Wollek Géza, Strieskó Miksa, sümegi fő. (4 t.), Debreceni T. Kör, Jaeger Imre, békéscsabai lg. (8 t.).

Mindezen tagdíjak azonban kiegészítésre szorulnak.

Alapító tag: dr. Romsauer Lajos (500), Sinczy Géza (2000), Uferbach Jenő (500), Andreánszky Olga (520 K). Alapító tagdíjához dr. Romsauer L. Rados I. 1000 K-t adott.

Adományok a Közlönyre: nyiregyházai ág. ev. főg. 100, 10.000, Szabados Gy. 40, mezőkövesdi főg. 2000, Kujáni G. 40, vallás- és közoktatásügyi minisztérium 20.000, budapesti VII. ker. Madách főg. 20.000, kisújszállási főg. 2000, békési főg. 1500, hajdunánási főg. 3000, Gaál Mózes 50, Dóczy Imre 50, Medveczky Lajos 75, miskolci kir. kath. főg. 40.000, hajduböszörményi főg. 4312 K.

A Franklin-Társulat kiadásában *most jelent meg*

PINTÉR JENŐ:

MAGYAR IRODALOMTÖRTÉNETE

a szerző nagy munkájának a művelt közönség számára közreboicsátott zsebkijadása. Függelékében napjaink magyar irodalmának képe az elszakított országrészek magyar irodalma és a mai magyar irodalom tudományos művelőinek seregszemléje.

Kapható minden könyvkereskedésben, valamint a Franklin-Társulat könyvkereskedésében, IV. Egyetem-utca 4. és Hampel R. könyvkereskedésében,

VI. Andrassy-út 21.

A MAGY. KIR. ALLAMI TÉRKÉPÉSZET
ISKOLAI FÖLDRAJZI KIADVÁNYAI.

ISKOLAI ATLASZ

Középiskolai használatra szerkesztette:

DR. KOGUTOWICZ KÁROLY

egyetemi tanár.

Munkatársai voltak: Bátky Zsigmond, Gergely Endre, Geszti Lajos, Karl János, Kogutowicz Lajos, Kubacska András, Littke Aurél, Pécsi Albert, Vargha György.

Teljesen új, modern, módszeres, középiskolai atlasz. 32 térképpel, 8 színes, finom kivitelben, kifogástalan fehér fementes papíron. Engedélyezve 105.598/1923. sz. a.

Ára: A földrajz tanárainak megismerés és bevezetés
K 4800 céljából mutatóvándó példányt díjtalanul küldünk.

Ára:
K 4800

Új iskolai falitérkép:

A Magyar Szent Korona Országai

arianoni békekötés előtt és után. Tervezte dr. Kogutowicz Károly egyet. tanár. Mérték: 1:500.000. — Nagysága 120×190 cm. Enged. 37.995/M. P. 1922. sz. a. Ez a térkép teljesen új, módszerű iskolai, színes politikai falitérkép.

Ára összehajthatóan vászonszegéllye 40.000 K, lécekkal és vászonszegéllyel 50.000 K.

Történelmi falitérkép:

Magyarország ezeréves sorsa

80—110 cm nagyságú, négy színben nyomott, művészi kivitelű falitérkép. Tervezte Gergely Endre. — Alapára felvonatlanul 3 K; vászonszegéllyel, lécekkal 8 K. (Szorzószám 1924 jan. hóban: 2200.)

Ez a térkép Középeurópa ama területeit tárja a szemlélő elé, melyek a történelem folyamán magyar fennhatóság alatt állottak. Minthogy a történelem tanításakor előfordul helyneveket valamennyit megtaláljuk rajta, pótolja a költséges történelmi falitérképek egész sorozatát. Nyolc melléktérkép egyébként bemutatja Magyarországot különböző korban. — Ez a térkép nemcsak iskolai használatra alkalmas, Irredenta-jellege és izléses kivitele alkalmassá teszi fa dísznek is. Iródák, üstermek, folyosók — állandó díszítésére ajánljuk.

Magyarország politikai kézi térképe. 1:2.500.000. — Ára 800 K. (Kogutowicz iskolai atlaszából.)

Európa kézi térképe 1922-ben. 1:15.000.000. — Ára 800 K. (Kogutowicz zsebatlaszából.) Új kiadás sajtó alatt.

Főbizományos: **KÓKAI LAJOS** könyvkereskedése

Budapest IV, Kamermayer Károly-u. 3. (20. sz. bolt) Közp. városh. Telefon: 74—94.

Ugyanott kaphatók:

Kogutowicz Zsebatlasza az 1922. évre. — Sajtó alatt.

Kogutowicz Zsebatlasza az 1923. évre. — Sajtó alatt.

Kogutowicz Zsebatlasza az 1924. évre. — Alapára 4 korona.

La Hongrie. Szerk.: Bátky-Kogutowicz-Pécsi. 32 mélyny. térképpel. Árvilágban a legfontosabb. Alapára 2 korona.

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI:
SZÖTS GYULA

LVII. ÉVFOLYAM.
1924 JÚNIUS.
5—8. SZÁM.

KIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET BUDAPEST,
VIII, ESZTERHÁZY-UTCA 14.

KIADÓHIVATAL: BUDAPEST
II, TOLDY FERENC-UTCA 9.

TARTALOMMUTATÓ.

	Oldal
I. <i>Benisch Arthur</i> : Az olasz középiskolák reformja	101
II. <i>Dr. Nagy Pál</i> : A nemzetgyűlés a középiskolákról és a tanárokról..	105

EGYESÜLETI ÉLET.

III. Jegyzőkönyv (2 drb.)	112
---------------------------------	-----

KISEBB KÖZLEMÉNY.

IV. <i>Dr. Nagy Pál</i> : A tanárképzés törvényjavaslata és a középiskolai tanárok	115
V. HIREK	117
VI. KÖNYVSZEMLE	121
VII. MEGKÜLDÖTT KÖNYVEK ÉS LAPOK	122

Tagdíjat fizettek az 1923/24. évre.

Testületileg: pécsi főreál (21 tag), erzsébetfalvai főg. (10 t.), Toldy-főreál (11 t.), Szentgotthárd (5 t.), Hajdúnánás (14 t.), Zrinyi I. lg. (11 t.), Érseki főg. (17 t.), Madách főg. (16 t.), szentesi főg. (20 t.), szegedi áll. lg. (34.000 K), Hódmezővásárhely (9 t.), VI. ker. áll. főg. (19 t.), miskolci (131.360 K) és a ceglédi—bpvidéki tan. kör (75.200 K), jászapáti (14 t.), gödöllői (12 t.), ózdi (3 t.), Szekszárd (14 t.), békési ref. főg. (15 t.), Zalaegerszeg (5 + 12 t.) VI. k. főg. (19 t.)

Egyesek (2000—5000 K-val): dr. Lasz S., Bonkáló S., Marosi A., Krywald O., Veszprémi V. és E., Réthei Prikkel, Csizik Gy., Somosi V., Vida S., Zoltvány J. Kellemen K., Király L., Benisch A., Holpert Gy., Kisparti S., Samu J., Finger B., Simonyi Gy., Zalai M., Vakarc K., Szekerés K., Békefi R., Govrik Sándor, Porst K., Szigethy L., Morvay Gy., Láng N., Kemenes J., Borsos K., Darvay J., Lőrincz Gy., Piki Cherubina, Berkes O., Kováts Antal, Erneyi István, Vadai F., Magdics G., Balogh A., Winter J., Gulyás J.

Következők 10.000 K-t küldtek be:

Dubovitz (12), Liber Endréné, Mihalik J., Bán A., Brunovszky ig. (20.000 K), Bászai E.

Előfizettek a 5000 K-val:

Gimn.: kecskeméti kath. lg. s. ref. és kath., pécsi ciszt., kőszegi kath., egri ciszt., nagykállói, hajdúnánási, pesterszébeti, fehérgyarmati, nyiregyházi lg., kisújszállási, sátoraljaújhelyi kath., Mária Terézia lg., makói, váci kath., II. érseki, szegedi áll., szentgotthárdi, székesfehérvári ciszt., debreceni zsidó, bonyhádi, magyaróvári, pesti izr. (10.000 K), szombathelyi lg., békési, mezőtúri lg., pápai bencés, kalocsai, Baar Madas lg., újpesti, ceglédi, aszód, gyöngyösi, soproni bencés, bajai főg.

Főreál: Boeckay-reál, Toldy-, pécsi áll. soproni áll.

Egyéb: Tanítóképzők főig., orsz. Rabbiképző, újkécskei p., csurgói tanítóképző (20.000 K), szolnoki p. és felső, győri p., bácsalmási p., szombathelyi p., sátoraljaújhelyi p., székesfehérvári p.

Adományok: Madzsar Gusztáv főig. (100.000 al. tag.), nagykőrösi ref. főg. (100.000), gödöllői kath. főg. (75.000) gyönki ref. g. (30.000). A vall. és közokt. min. segélye 500.000 K.

Tanárok Nev. Háza alapjára: IX. k. Fáy-főg. 8500, székesfehérvári főr. 109.350, szentesi főg. 152.200, erzsébetfalvai főg. 10.150, Gyakorló főg. 93.250, esztergomi főr. 13.000, gyöngyösi főg. 50.000 + 50 + 500, kaposvári főg. 6900, újpesti főg. 215.700, szentgotthárdi főg. 3000, szolnoki főg. 3650, miskolci főr. 29.850, debreceni főr. 15.900, Szt. László főg. 4350, soproni áll. g. 8500, Madách főg. 42.400, szekszárdi főg. 2050, pécsi főr. 3150, szombathelyi főr. 3550, újpesti áll. főg. 23.550, fehérgyarmati 6550.

Adomány: szombathelyi lg. tanárkara 28.000, békési ref. főg. 25.000, nyírbátori főg. 175.000, Garai Samu 100.000, Kocsogh A. 10.000, Garai Samu, Hencz L. 20.000, Girsik Géza al. t. 50.000 K.

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

Az egyesület ügyében
minden irat
Dr. KOCZOGH ANDRÁS
főtítkárhoz küldendő, VIII.,
Eszterházy-utca 14. sz. alá.

Szerkeszti:
SZŐTS GYULA
1, Mátray-utca 5.

Az egyesület anyagi ügyei,
valamint a lap kiadását illető
ügyek
NÉMETH JÓZSEF
pénztárnok (H., Toldy Ferenc
u. 9.) hatáskörébe tartoznak

Előfizetési díj 5000 kor.

Évi tagdíj 2000 kor.

Az olasz középiskolák reformja.

Az olasz fascizmus vezére, Mussolini, tudvalevőleg mindjárt uralomra jutása után, 1922. évi december 3-án oly értelmű törvényt fogadtatott el a behódolt parlamenttel, amely a kormányt egy időre diktatori hatalommal ruházta fel. E teljhatalommal élve, Mussolini gyökeresen megreformálta a közoktatásügyet is. Itt nem foglalkozom az elemi iskolára vonatkozó királyi dekrétummal és miniszteri rendelettel, amelyeket a Néptanítók Lapja bőven ismertetett s csak annyit említek, hogy az előkészítőn (megfelel a kisdedóvónak) kívül 5 osztályból áll, amelyhez egy kiegészítő hatodik járul, továbbá, hogy kötelezővé tétetett a vallásoktatás heti $1\frac{1}{2}$ —2 órában. Az elemi iskolai vallásoktatás kiváló fontosságának hangsúlyozása után, amelyet a királyi dekrétum az elemi iskolai tanulmányok „fondamento e coronamento”-jának nevez, egészen érthetetlen, miért hiányzik valamennyi középfokú iskola tantervéből a vallástan, sőt az erkölcstan tanítása is.

Csak töredékes ismereteim vannak a reform előtti olasz középiskolai oktatásról, tapasztalásból egyáltalában nem ismerem az olasz középiskolákat s így megelégszem azzal, hogy a kezemhez jutott hivatalos kiadványok alapján a rendelkezésemre álló szűk keretek között, rövid kivonatban ismertessem az olasz középfokú oktatást úgy, amint az a reform után kialakul.

Az 1923. évi május 6-án kiadott 1054. sz. királyi dekrétum főbb intézkedései a következők:

A középfokú iskolák alsó- és felsőtagozatúak. Tanári állást csak pályázat (concorso) útján lehet elnyerni; a megfelelő képzettséggel bíró pályázóknak versenyvizsgát is kell kiállniuk.

Az alsó tagozat tanárai csak pályázat és vizsga alapján juthatnak a felső tagozatba.

A tanár 3 évi próbaidő után nevezhető ki rendes tanárrá. A fizetés széniumos rendszeren alapul. Négy rangsor van. Az A-rangsorba tartoznak a felső, a B)-be az alsó tagozat tanárai, a C)-be a tanítóképzők ének- és zenetanítói és gyakorló iskolai tanítói. A fizetés négyízben negyedévenként, két ízben ötödévenként emelkedik. Kezdőfizetés az A)-ban 8300, a B)-ben 7700, a C)-ben 5900 lira a rendes tanárok részére, a végső fizetés 13.300, 12.700, ill. 10.400 lira (egy lira = kb. 22 aranyfillér). Ehhez járul a nyugdíjba be nem számító tanulmányi pótlék (2800, 2500, 1500 l.). Az A) rangsorú rendes tanár fizetése tehát 2442—3542 aranykorona, ami bizony a magyar tanár békebeli fizetéséhez viszonyítva igen kevés. Azok a tanárok, akik érdekeiknél fogva két ízben egy-egy évvel hamarabb léptek előre, külön díszrangsorba (ruolo d'onore) jutnak, amelyben minden fokozatban 1000 lírával nagyobb az évi fizetés.

Az *igazgatók* (preside) külön rangsorban vannak; végső fizetésük 17.000, ill. (a csonka középiskoláké s polgári iskoláké) 16.000 lira. Ehhez járul a tanulmányi, továbbá az igazgatói pótlék, amely a tanulók száma szerint 1000—4500 lira. A 250-nél több tanulót számláló intézetek igazgatói nem tanítanak. Semmiféle mellékfoglalkozást, tanítást nem vállalhatnak. Nő igazgató nem lehet. Az igazgatót bármikor fel lehet menteni állásától; ez esetben visszakerül régi tanári rangsorába. Nyugdíjazás a 70-ik életév betöltésével történik, de a miniszter a minisztérium mellett működő tanács (commissione consultiva) meghallgatása után bárkit előbb is nyugdíjazhat, ha működése az iskolára nézve valamely hibából nem hasznos.

A kötelező heti órák száma kb. 15. Óratöbbletért 200—350 lira jár évente.

Egy-egy osztályban 35-nél több tanuló nem lehet. Érdekes intézkedés, hogy — a polgárit kivéve — egyes osztályokat nem szabad párhuzamosítani, hanem csak egyes tagozatok valamennyi osztályát. Meg van határozva, hogy hány intézetben lehetnek parallel tagozatok s hányszorosan (2-, 3- és 4-szeresen) szabad a tagozatokat párhuzamosítani.

Évenként 20 rendes tanár küldhető ki külföldre az idegen nyelvek tökéletesebb elsajátítása végett.

A középiskolai típusok a következők:

1. *Polgári iskola* (scuola complementare). Három évfolyam heti 22—24 órával, latin nélkül, egy modern nyelv tanításával.

2. *Klasszikus középiskola.* Három tagozata van: a gimnázium alsó (I—III.) és felső (IV—V.) tagozata és a liceum (3 osztály).

A heti órák száma az elsőben 21, a többiben 24—26. Tantárgyai: az olasz (42 óra), latin (45 óra), görög a IV. osztálytól (19 óra), modern nyelv (csak a II—V. osztályban, 15 óra), földrajz és történelem (I—V.-ben 20 óra), történelem (VI—VIII.-ban 9 óra), számtan és fizika (22 óra), természetrajz, vegytan, földrajz (VI—VIII.-ban 8 óra), filozófia és közgazdaságtan (9 óra), művészettörténet (4 óra). Hiányzik minden középiskolában a vallás tan és a testgyakorlás, a klasszikusban a rajz is.

3. Reál- és szakiskola. (Istruzione tecnica).

A reform előtt az alsó tagozatot scuola tecnica-nak hívták, a felső tagozatnak (istituto tecnico) pedig 3 tagozata volt: a modern, a természettudományi és az agronomiai. A reform szerint az istituto tecnico-nak van 4 osztályos alsó tagozata, amely a gimnáziumtól abban különbözik, hogy görög helyett rajzot és gyorsírást tanítanak. Két, szakiskola jellegű felső tagozata van: a mezőgazdasági (3 év) és a kereskedelmi (4 év). A kereskedelmi tagozat első és második osztályában az általános műveltség tárgyait, a két felső osztályban kizárólag szak tárgyakat tanítanak.

Különálló iskolafaj a 4 osztályú liceo scientifico, amely pedig szintén az ist. tecnico alsó tagozatára épül; megfelel a mi leendő reálgimnáziumunknak. Előkészít az egyetem orvosi és természettudományi fakultásaira.

4. A tanítóképző (Istituto magistrale).

Alsó 4 osztályú tagozata az ist. tecnico alsó tagozatától csak annyiban különbözik, hogy a heti óraszám 2—3-mal kevesebb s a gyorsírás helyett zenét, éneket és rendkívüli tárgyként egy hangszert tanítanak. A felső tagozat csak hároméves. A latint itt is tanítják. Az intézet szakjellegét csak a filozófia és pedagógia (12 óra) és a zene-ének (4 óra) tárgyak mutatják. Csodálatos, hogy az olaszok még most is megelégednek a tanítóknak így primitív kiképzésével.

5. Női liceum.

Megfelel a mi felső leányiskoláink kihaló V—VII. osztályainak. A latin és olasz nyelv egy tantárgy; azonkívül rendszeres tantárgyuk a földrajz és történelem, filozófia, jog és közgazdaságtan, a német vagy angol nyelv, a rajz, ének, tánc és zene, női kézimunka és háztartástan. Feltűnő, hogy a francia csak rendkívüli tárgy a művészettörténettel és hangszerral együtt, továbbá a reális tárgyaknak teljes hiánya. A heti órák száma a fiúkival (26—27) szemben csak 23—24. Az egész országban csak 20 állami liceumot szabad fenntartani.

Anélkül, hogy az iskolarendszer és tananyag részletes bírálatába belemennénk, az első tekintetre megállapítható, hogy

az egész munka nagyon tökéletlen. Hiányzik a hit- és erkölcstan és a testgyakorlás tanítása; a túlkevés heti óraszámot a reális tárgyak sínylik meg. Az alsó tagozatok (a polgáritól eltekintve) oly közel állnak egymáshoz, hogy legalább a 3 alsó osztályban bízvást meg lehetett volna valósítani az egységes alapot.

A vizsgák.

Az olasz, még jobban, mint a francia, a vizsgák embere. A gimnazista négy nehéz vizsgát áll ki: három felvételit (az I., a IV. és VI. osztálybalépés előtt) és az érettségit. A többi típusban is van felvételi az alsó és felső tagozatba s képesítő vagy érettségi vizsgálatok. A vizsgálatok anyaga rendkívül bő és nehéz, hosszú ideig tartanak s túlnyomórészt idegen bizottságok előtt. Az az egyén, aki 23 éves elmúlt, minden előző vizsgálat és iskola végzése nélkül jelentkezhetik érettségi vizsgálatra. A középiskola első osztályába jelentkező felvételi vizsgálatán az írásbeli kb. 5 óráig, a szóbeli 45 percig tart; az olaszból biztos nyelvtani tudást, a számtanból négy alapműveletet tizedes- és törtszámokkal is, mértanból kerület- és területszámításokat követelnek. A „cultura generale” köréből földrajzi, fizikai s történelmi ismereteket követelnek, és pedig a hazai történelem vázlatán kívül az egyetemes történelemnek a művészetek, a vallás, a tudomány és államalapítások terén legkiválóbb alakjait is ismerniök kell! Azt hiszem, ezt a nagyzó programot lehetetlen komolyan venni. A liceo érettségi vizsgálata áll 3 írásbeliből (olasz, latin és görög), továbbá olasz (30 perc), latin (30 perc), görög (30 perc), történelem (25 perc), közgazdaságtan (10 perc), filozófia (25 perc), számtan (15 perc), fizika (15 perc), művészettörténet (15 perc), kémia, természetrajz és földrajz (15 perc), tehát 10 szóbeli tantárgyból, s *egyegy jelölt 3^{1/2} óráig felel!*

A tanév rövid: október 16-tól június 30-ig tart. A vizsgák október első felében s júliusban vannak; tanév közben az ünnepeken kívül csak 12 napon szünetelhet a tanítás. Javítani legfőlebb két tárgyból lehet.

A teljes intézeteknek van külön irodai alkalmazottjuk, a titkár. Azonkívül (az ist tecnicoban) vannak assistensek (3), s gépészek, iskolaszolgák.

Itáliában is, úgymint Franciaországban, fontos szerepük van az internátusoknak. Ezeknek szervezetével, személyzetével külön fejezet foglalkozik. A „convitti nazionali” száma 44, Mindegyikkel belső elemi iskola kapcsolatos; a középiskolások a megfelelő intézetekbe kijárnak. A személyi költségeket az állam fizeti, a dologiakat azonban az alapítványok jöve-

delmeiből és a befizetett tartásdíjakból kell fedezni. Az új rendszer szerint a konviktusok nagy gondot fordítanak a testi nevelésre s a 16 éven felüliek rendszeres katonai előképzésben is részesülnek. Az új nacionalista rendszer a katonás erényeket az eddig éppen nem harcias olasz népben ily módon próbálja meggyökereztetni.

Benisch Arthur.

A nemzetgyűlés a középiskolákról és a tanárokról.

A nemzetgyűlés a középiskolákról szóló törvényjavaslat tárgyalása alkalmával 1924 március 26-tól április 3-ig hét ülésen foglalkozott minket igen közelről érintő kérdésekkel.

Az alábbiakban — amennyire a hely megengedi — igyekszünk a felszólalásokat sorrendben ismertetni lehetőleg úgy, hogy a rövidítés által a gondolatmenet és felfogás csorbát ne szenvedjen.

Vasadi Balogh György előadói beszédében megokolja a javaslat szükségességét és védelmébe veszi az iskolát a közkeletű támadásokkal szemben. A támadások a cél félreértéséből erednek. „A középiskola sohasem volt gyakorlati pályára képesítő iskola, hanem tudományos előkészítő iskola, mely ad általános műveltséget, jellemet, akaratot, minden szépért, nemesért való lelkesedést.” A javaslat a mai adott helyzetnek — latint tanító reál, görögöt nem tanító gimnázium — mintegy konzekvenciáját vonja le. A reálgimnázium felállítása által vissza akar térni a tiszta humanisztikus gimnáziumhoz és az igazi reáliskolához. A reform szoros összefüggésben van a tanárkérdéssel. Az életet a tanár adja az iskolának. Meg kell tehát reformálni a tanárképzést és mentesíteni kell a tanárokat az anyagi gondoktól. „Ha áldozatokat is kell hozni a nemzetnek, ez olyan teher, mely produktív befektetést jelent a nemzet számára.”

Gróf Klebelsberg Kunó miniszter: Magyarországon a középiskolával kapcsolatban két kérdést vitattak: az egyik iskolaszervezeti, a másik tantervi. Az elsőnél a vita akörül mozgott: „vajjon differenciáljuk a középiskolai típusokat, vagy teremtsük meg az egységes középiskolát”. Minthogy azonban az egységes középiskola eszméje az egész világon megbukott, választani kellett az egységes alsó tagozat és a felső tagozat francia furkációs rendszer, vagy pedig a speciálizáló porosz rendszer között. A tantervi kérdés pedig abban áll, hogy a humanisztikus és a reális tárgyak milyen mértékben érvényesüljenek, mekkora tere legyen ezek mellett a nemzeti tárgyaknak és a modern nyelveknek.

E kérdéseknél vezető gondolata volt: „haladni a haladó korral, de nem szakítani a tradíciókkal sem”.

A középiskolák történetének és kialakulásának részletes ismertetése alapján igazolja, hogy a fejlődés természetes következménye ez a javaslat, melyet „az Ürményi József által megvetett alapon, Trefort nagy alkotásainak épségben tartásával, de figyelemmel a modern pedagógia vívmányaira is alkotott meg Fináczy Ernő, Kornis Gyula és Pauler Ákos egyetemi pro-

fesszorokkal". Egészben véve az 1900. évi porosz középiskolai reformot tartotta szem előtt. A javaslatnak két alapelve van: „az első a középiskolai típusok differenciálása, a második pedig a minősítés”.

A minősítés egységesítése elhalasztja a pályaválasztást a 19. életévig, s ezzel elesik az egységes középiskola híveinek egyik érve. A típus differenciálása az egységes alapműveltséget sem fenyegeti, mert a nemzeti tárgyakat mindenütt egységesen fogják tanítani. Viszont ez a megoldás biztosít a túlterhelés vagy a felületesség veszedelmeivel szemben. A furkációs rendszert pénzügyi okokból nem bírjuk el. Érdekes nyilatkozatai: „Dacára annak, hogy a differenciáló középiskolának vagyok híve, mégsem élek illúzióban, vajjon az én javaslatom végső kifejlődésében esetleg nem fog-e az egységes középiskolához vezetni, oly értelemben véve, hogy a reálgimn. lesz az általános iskolai típus.” „A humanisztikus gimnázium híveinek azt mondom, hogy az én javaslatom az utolsó kísérlet Magyarországon a humanisztikus studiumok megvalósítására.”* A jelenleg fennálló 120 magyar középiskolából 14-et el kell törölni, úgy hogy 106 középiskolával kell majd számolnunk. 20 fog megmaradni humanisztikus gimnáziumnak, 71 átalakul reálgimnáziummá és 15 lesz a reáliskolák száma. „Nálunk főérv a reálgimnázium mellett, hogy új helyzetünkben a modern nyelvek tanítása parancsoló szükség.” De a latint is tanítani kell. „ugyanis az egész modern kultúra két forrásból táplálkozik: az egyik a klasszikus ókor, a másik a kereszténység”.

Kéthly Anna (szoc. dem.) szerint a javaslat részletmunka, meg kellett volna hogy előzze a népiskola, a polgári, kereskedelmi és tanoncoktatás reformja, valamint a tanárképzés. Demokratikus alapokon kell felépíteni iskolarendszerünket. Nyolcosztályú elemi kíván, vagy egységes alsó tagozatú középiskolát. „Mai formájában a középiskola csak nemzeti ajándék a jobbmódúak számára.” Az iskola legyen kapcsolatban az étellel, tanítsák az egészségtant, szláv nyelveket, jogi ismereteket; fordítsanak gondot a szemléltető oktatásra. Az érettségi törlendő. Az osztályok létszáma 30 legyen. A tanárképzést javítani kell. Szaporítani kell a gyakorló iskolákat, továbbképző kurzusokat kell tartani. A tanári könyvtárakat fejleszteni kell. A tanárok gazdasági helyzetét javítani kell az összes tisztviselői fizetésektől elkülönítve.

Lukács György (egys. p.) először pontos képét rajzolta meg a magyar középfokú iskolázás egész történetének s ezáltal igazolta a javaslat helyes intézkedéseit. A legmelegebben fogadja, „mivel a történelmi előzmények logikus, szükségszerű folyománya, mivel a miniszter bölcsen megmaradt a tudományok differenciálásának útján, de itt nagyban szabatosít és tökéletesít, mert egy helytelen és tökéletlen kvadrifurkáció helyébe (latinos reál, görög pótló gimnázium)”. A tanulmányok terén egy szabatos trifurkációt hoz, és végül, minthogy a középiskolai oktatás legnagyobb baján is segít az egységes jogosítás behozatalával. Különös gondot kíván fordítani a tanárképzésre és továbbképzésre. „Azokkal szemben, akikre legdrágább kincsünket bíz-

* A tanárok kezébe van letéve a humanisztikus gimnáziumok sorsa.

zük, kötelességeink is vannak; kötelességünk őket minden erkölcsi és minden anyagi támogatásban részesíteni." A középiskola tudományos pályára készít, meg kell változtatni tehát a minősítési törvényt, így elérhetjük a 40—50 tanuló létszámot. Tanulmányi tekintetben kívánja a művészettörténet, közgazdaságtan és egészségtannak a IV. és VII. vagy VIII. osztályban rendes tárgyként való tanítását és óhajtaná a zene tanítását is.

Eöri Szabó Dezső (pártonkívüli) az egységes középiskola híve. Legalább a négy alsó osztály legyen egységes és ott „hazánk művelt-jogot szabó polgáraival ismertessük meg a latin nyelvet". A görög „felesleges ballast", helyette modern nyelvet kell tanítani. Így felesleges a differenciálás és nem sorvadnak el a gimnáziumok. Különös súlyt kíván fektetni arra, hogy a középiskolában a nevelés vallásos szellemű legyen. A felekezeti iskolák híve, mert „legtöbb állami iskolában a növendékek egységes világnézeti szellemet nem kapnak". Végül a legmelegebb szavakkal szól a tanárokról. „Gyermekeink jövője van olyan drága, mint az igazság és ha — nagyon helyesen — a bírákra meg tudtuk tenni azt a megkülönböztetést, meg kell hogy tegyük a tanári karra nézve is."

Östör József (pártonkívüli) egész beszédét a tanár helyzetének ismertetésére szenteli és ritka megértéssel és melegséggel kéri annak javítását. Magyarország talpraállításához egyetlen fegyverünk a magyar kultúra. A kultúra fejlesztését csak a tanárok minőségének feljavítása árán lehet elérni. Ezt szolgálja a tanárképzés és a tanárság anyagi helyzete. Határozati javaslatot nyújt be és kéri 1. a h. tanárok a bírósági titkárokkal azonos elbánásban részesüljenek, 2. az ötödéves pótlék állíttassék helyre, 3. az intézeti mellékfoglalkozások a többi tisztviselőkhöz arányosan díjaztassanak, 4. a priváták tiltassanak el, 5. a középiskolai ügyosztály vezetése tanárookra bizassék.

Rothenstein Mór (szoc. dem.) ezt a „fércmunkát" nem fogadja el. Az egységes alsó tagozat híve. Kívánja a numerus clausus, a felvételi eltörlését, a politikai okokból állásuktól megfosztott tanárok ügyének revízióját, az érettségi eltörlését, a fizetések javítását. „Aggályosnak tartja" az 1. §-t (a tanulót vallásos alapon erkölcsös polgárrá nevelje).

Petrováczy Gyula (Wolff-párti): Helyes a vallásos és erkölcsös alapon való nevelés, mert a cél nemcsak az oktatás, hanem a nevelés is. A reálgimnázium a szülők gimnáziuma lesz, 80—90%-ban kívánja számukat. Az egységes alapnak a híve, a felső tagozat legyen még felső ipari, kereskedelmi és gazdasági iskola. Minthogy a dalkultúra a hazafias nevelést nagyon előmozdítja, az ének tanítását kívánja, továbbá az állampolgári nevelést és a nemzetek alkotmányának tanítását. A rajz helyett mértani és szabadkézi rajz legyen. A tanulók száma öt év múltán 40 legyen. „Nevelni tömegeket nem lehet." Híve a felvételinek. A tankönyvek legyenek egységesek, mint a fővárosnál. A tanárok fizetésénél vissza kell térni a régi rendszerhez, melyben a tanár és a bíró rangban, fizetésben egyenrangú volt.

Hegymegi Kiss Pál (pártonkívüli ellenzék): Most iskolamesterekre van szükség. „Igazi krisztusi szeretetre és békeségre neveljünk." A javaslat csak részletekkel áll elő. Előbb

kellett volna hozni a népiskolai reformot s egyúttesen a tanárképzés, a leányközépiskolák és a tanárok fizetésének reformját, valamint a tandíjkérdésnek rendezését. Az egységes alsótagozat híve, fél a háromféle reálgimnáziumtól (angol, francia, olasz), sok nehézséget okoz az iskolát cserélő tanulónak. Kötelező tárgynak kívánja az ének-zenetanítást, geológiát, mértani rajzot, egészségtant. „A túlterhelést el kell kerülni azzal, hogy ne menjünk a részletekbe, hanem biztosítsuk az ismereteknél az áttekintést.” Másfelől elő kell segíteni az önképzést, mintegy szemináriumok formájában. Az évvégi összefoglalások feleletei a kalkulusokra beszámítandók legyenek, az érettségi törlendő.

Farkas Tibor (pártonkívüli) két dolgot kíván: egyik „állítanánk fel egy-két úgynevezett elitintézetet azok részére, akik szellemi képességüknél fogva azáltal, hogy a középiskola fel-tétlenül mindig a gyengébb felé nivellálódik, ma hátrányban vannak”. Másik kívánsága valamelyik szláv nyelvnek rendkívüli tárgyként való tanítása.

Zsirkay János (fajvédő): A középiskolai kérdést az eddigi típusok fentartásával nagyszerűen meg lehetett volna oldani, ha a tanárokat a bírói kar javadalmazásához hasonlóan külön státusba csoportosítva, tiszteségesen fizetik, úgy hogy kizárólag hivatásuknak élhessenek és a tanulói létszámot 40-ben vagy 30-ban állapították volna meg. Kifogásolja a négy egyetemet és azok költségeit. Itt a középiskolák rovására eltolódás történt. 1914-ben a kultusztárca költségeinek 40%-a jutott a középiskoláknak, 1922-ben csak 29%-a. Szükségesnek tartja a főigazgatóságok reformját olyképen, hogy minden főigazgatósághoz két főigazgatót nevezzenek ki, „egyiket a reáltárgyú, másikat a klasszikus tárgyú tanárok felülvizsgálására”. Kívánja a tanárképzés reformját; legalább heti egy órában „az élet gyakorlati tantárgyainak” tanítását és az éneknek minden osztályban kötelező tanítását.

Bozsik Pál (ker. gazd. párt): „A középiskolában szerzett ismeretek adják meg a magyar kultúra színvonalát.” Minthogy a javaslat a Lukács- és Jankovich-féle egységes alsótagozatú tervezettel szemben új iskolafajokat létesít, „fontos lett volna, hogy a szakkörök minél szélesebb irányban hozzászólhassanak”. A humanisztikus gimnázium és reálgimnázium között az egyedüli különbség az, hogy a gimnázium a III.-ban kezdi a görögöt, a reálgimnázium az V.-ben az új modern nyelvet. A humanisztikus gimnázium tehát az I.-ben kezdi a latint, a II.-ban a németet, a III.-ban a görögöt. „Ez pedagógiai abszurdum” és a túlterheléssel a görög tanítást sem mozdítja elő. Azt ajánlja: a görögöt vissza kell tenni az V.-be; így egységes lesz a két-féle gimnázium alsó tagozata; de a görög tanítása minden gimnáziumban legyen fakultatív, úgy hogy helyette modern nyelv legyen választható. A tervezet 71 gimnáziumból tiltja ki a görögöt és ezzel a görög tanítását „megöli”; pedig erre szükség van „nemcsak hasznossági, hanem általános európai műveltségi szempontból is”! Trefort szelleme is emellett szól.

Drózy Győző (függ. kisgazda) a javaslatot antidemokratikusnak mondja, mert nem teljesen ingyenes és így nem intézkedik arról, hogy szegény polgári családok tehetséges gyermekei is

tanulhassanak. A mai középiskola könyviskola, papirosiskola, „tulajdonképpen ismeretekkel teletömött szamarakat állított ki, de gondolkodni tudó, az életre alkalmassá tett egyéneket a mai középiskola nem tudott produkálni.” (Az elnök ezért energikusan rendreutasította). Az élet nem követeli a görög műveltség feltételeit szükségességét, ezért ellene van a javaslatnak és a természettudományok művelését sürgeti. Ő is a 8 osztályú elemi, tehát egységes alsó tagozatú középiskola híve. Kéri a Haller-féle felvételi, a num. clausus eltörlését és a kommunista tanárok ügyének revízióját.

Alföldi Béla (egységes p.) örömmel fogadja a javaslatot. De kívánja az érettségi eltörlését; a tanárképzés reformját. Aggodalma van az egyenjogósítással szemben: a reált végzett orvos mikor és hol tanul latint? Humanisztikus gimnázium és reál csak ott legyen, hol van reálgimn. Mint orvos sürgeti az egészségtan tanítását. Felhívja a figyelmet a leányközépiskolák fogyatékosságaira is.

Várnai Dániel (szoc. dem.): Csak az egységes jogosítás helyes újítás. Kívánja, hogy, ahol egy középiskola van, az reálgimnázium legyen; ahol több van, egyik reálgimnázium legyen. „A jó iskolát a jó tanár csinálja meg. Most „jó tanár nagyon kevés akad”, mert egyrészüket felszívták más intézetek, egyrészüket kidobták; de másrészt a jó tanárok ügyszere-tétét, lelkesedését megörölte a rettenetes anyagi küzdelem. Határozati javaslatot nyújt be a fizetésrendezés érdekében. Kéri a felvételi eltörlését, az elbocsátott tanárok visszavételét. Kívánja a modern gazdaságtan, alkotmánytan, politikai földrajz tanítását, filozófia helyett filozófia-történetet. A javítóvizsgálatok engedélyezésének könnyítése szükséges.

Illés József (egységes párti) szükségesnek tartja a reformot, mert „középiskolai oktatásunk hanyatlásnak indult”. „Nem a tanároknak van a hiba”. A tudományok gyarapodása, az adathalmaz idézte elő a bajokat. A 67. előtti iskola kevesebbet adott, de azt jól adta. A 67. utáni fejlődés túlterheléshez vezetett. Ne szaporítsuk a tárgyakat; igyekezzünk a tárgykörök olyan redukciójára, hogy minden tárgyból a leglényegesebbet, az egész tárgy lelkét vegyük ki s azt adjuk oda, nem részletekben. A fő gondot a gyakorlati részre kell fordítani. A középiskola feladata, hogy szellemi munkáshadat neveljen az országnak; tanítson meg tanulni. Az órák közé tornaórát kell iktatni. A tornatanár tanítsa az egészségtant.

Meskó Zoltán (ellenzéki) azt kívánja, hogy a téli hónapokban 9 órákor kezdődjék a tanítás.

Madai Gyula (egys. párti) örömmel üdvözlí a javaslatot, amely bár megszükiti az antik kultúra körét, de egyben gondoskodik annak megbecsüléséről és másfelől szellemi kapcsolatba hozza a magyar embert a modern három nagy világhatalmassággal. A javaslatot időszerűnek, a differenciálást helyesnek tartja, mert a differenciált középiskolában az egységes középiskola gondolata is megvan a nemzeti tárgyakban. Ezeknek tanítására kell nagy gondot fordítani. Petőfit az V.-ben úgy kellene tárgyalni, mint Arany Toldiját a IV.-ben. „A történelemben ne csak kultúrát tanítsunk, hanem foglalkozzunk az esemé-

nyekért felelős férfiak tetteivel is..." A tanárképzés a papi szemináriumokhoz hasonlóan internátusszerűleg történjék. És állíttassanak ide 20—25 éves gyakorlatú pedagógiai multtal bíró középiskolai tanárok. A bírói státussal azonos elbárást és az ötödéves pótlék visszaadását sürgeti. Az osztálylétszámot apasztani kell és indítványozza, hogy a törvény életbeléptetésétől számított tíz év alatt negyvenre kell csökkenteni.

Szilágyi Lajos (pártonkívüli) szerint „nem a módszer, nem a tanterv, nem az iskolatervezet a fontos, hanem a jó tanszemélyzet". A javaslat erről nem intézkedik. Gyakorlati embereket kíván a középiskolába (mérnök tanítsa a rajzot, geometriát). A tankönyvekre vonatkozólag kéri a minisztert, hogy francia mintára irasson ki névtelen pályázatot és a három legelsőt jutalmazza, és a legjobbat vagy a két legjobbat engedélyezze. „Két élőnyelvet egy időben eredményesen tanítani nem lehet." Tantárgynak kívánja az agrárkémiát, gyorsírást, egészségtant és a franciáknál bevált műhelynevelést is, mely kiváló mód a képzelőtehetség, akaratéro és a jellem fejlesztésére.

Kiss Menyhért (fajvédő): A magyar iskolának az a hibája, hogy távol áll az élettől. A latin helyett tanítsuk a franciát. Hibáztatja a javaslatot, hogy idegen (német) minták után indult ahelyett, hogy „vonzóan magyar" lenne. Magyar iskolatípust kell teremteni. Újítást kíván a tanítás mikéntjére, mert a tanárok „a magoltatásnak, lélektelen verklizésnek módszerét" követik. Szükségesnek tartja a világháború és forradalmak eredményeinek levonását és ebből, amennyit lehet, be kell vinni a középiskolába.

Homonnay Tivadar (keresztény gazdapárt) helyesli a javaslatot, de azt kívánja, hogy a nevelésre a középiskolában legalább oly nagy gondot kell fordítani, mint az oktatásra, vallásra, hazafias szellemre csak az nevelhet, aki maga is az; tehát tanár csak az lehessen, aki vallásos és hazafias. A civil tanárokat úgy kell képezni, mint pl. a piaristák teszik. Azután gondoskodni megélhetésükről. „Ők az ország egyik legértékesebb elemei". Éhező tanár oktatni, nevelni nem tud. Helyesli a felvételit, sokallja mind a tanulók, mind a tanárok óraszámát. „Több tanárt és a termekben kevesebb tanulót az iskolában."

Lendvai István (fajvédő): Jó iskola jó tanár nélkül nem lehetséges. Előbb a tanárképzés és a tanári pálya reformja szükséges. Legszentebb dolog tanítónak, tanárnak lenni. Módot kell adni a tanárnak, hogy gondtalanul élhessen nagy, eszményi hivatásának.

Pakots József (demokrata) hibáztatja a javaslatot, hogy nem közeledik az élethez. A középiskola necsak felsőbb tudományos pályára neveljen, hanem jelentse a gyakorlati életben való érvényesülés szellemi eszközeinek megszerzését is. Tehát figyelembe kell venni az utóbbi idők tanulságait, a mai szociális élet követelményeit. Három tényezőn alapul a jó középiskola: a tanár, a tanárképzés és a tankönyv. A tanárképzés válságba került, Pesten csak nyolc világi férfijelölt iratkozott be. Kitűnő tanáraink vannak, de agyon vannak halmozva munkával. A tanár nem hivatalnok. Munkája „olyan nagy szeretetet, bölcseséget körültekintést igényel, hogy fizikailag is módot kell adni, hogy

pihent lélekkel végezhesse nagy hivatását“. Az igazság alapján kívánja, hogy a dolgozatokat javító tanárnak ezt a munkát számítsák az óraszámába. Szól végül a felvételi, a numerus clausus ellen. Kívánja a népoktatás reformját és az elbocsátottak ügyének revízióját.

Ruppert Rezső (Kossuth-párti) egységes nevelésügyi kodexet kíván s így sürgeti a 8 osztályos népiskolát. A középiskolát a népoktatás felső tagozatának óhajtja és azt szeretné, hogy Dánia mintájára mindenki eljusson az érettségiig. Nagy elismeréssel beszél a tanárokról: ők azok a közalkalmazottak, akikről azt lehet mondani, hogy aranyvaluták. A tanár részére független fegyelmi fórumot kíván. A régi gimnáziumot jónak tartja, csak a görög mellé egy idegen nyelvet kellett volna fakultatív tárgyként venni.

Csik József (ker. szoc.): Helyesli, hogy a javaslat a vallás-erkölcsi nevelésre, a nemzeti tárgyak oktatására és a klasszikus műveltségre gondot fordít, de alapelvei miatt nem fogadja el, az életben sok nehézséget fognak okozni. Ajánlja, hogy a latint rendkívüli tárgyként a reáliskolában is tanítsák. „A törvénybe lelket a tanár önt“. Tisztességes megélhetést kell nyújtani nekik.*

A vita végeztével *Vasadi Balogh György* előadó megállapítja a sokféle kívánság alapján, hogy az egységes középiskola megvalósíthatatlan. Ami a demokratikusságot illeti, az iskolánál nincs demokratikusabb intézmény. Köszönettel és hálaival állapítja meg, hogy a magyar parlamentben talán soha sem nyilatkozott meg olyan egyöntetűen a tudomány iránt való megértés, mint most. A középiskola ellen felmerült támadásokkal szemben kimutatja, hogy ha a gyakorlati életben való tudományokat nem is osztogatta bőven, de viszont osztogatta azokat az erényeket, melyek a nemzetet fenntartották. A sok gyakorlati tudás mellé ezt a nemzeti szellemet és vallásosságot kívánja az új iskolának is . . .

Gr. Klebelsberg Kunó miniszter a középiskolát illető kifogásokra kijelenti, hogy a tanárképzésre vonatkozólag javaslatot terjeszt be; ezt elsősorban diákszociális kérdésnek tartja. A sasadi laktanyában egy pavillont akar még az Eötvös-kollégiumnak megszerezni. A továbbképzésre is gondja van. Szükséges lesz ez különösen a görög és latin tanítása szempontjából, hogy az eddigi sivár grammatizálást felváltsa a klasszikusok szellemébe való behatolás és szükséges ez a modern nyelveknél is. A felvételi még nincs az életben eléggé kipróbálva, ezért nem intézkedik egyik irányban sem. A numerus clausus kérdése sem aktuális még. A tankönyvekre is van gondja. A legkiválóbb tanférfiaktól remél olyan, klasszikus tankönyveket, mint Franciaországban is vannak. Mihelyt a tanterv meglesz, reméli, hogy az egész tankönyvügy szerves megoldását javaslatba hozhatja. Az egységes alsó és furkált felső tagozatra nincs pénz. A tanítandó tárgyakra vonatkozólag megállapítja, hogy bár mindenki a túlterhelés ellen panaszkodott, mégis új tárgyak bevezetését kívánta. Pedig a középiskolában az ismeretek elsősorban arra

* Az ülés végén *Móser Pál* megleghangú interpellációt mondott a középiskolai és polgári iskolai tanárok érdekében.

valók, hogy az agy tanuljon meg tanulni. A görögöt kevesebb intézetben, de jobban fogják tanítani. Új tárgyak bevezetésével szemben a külföldön használatos koncentrikus tantervre hivatkozik: „ne aprózzuk el az egyes tudományzakokat a XIX. század specifikáló szelleméből kifolyólag, hanem a modern szintetikus irányzatnak megfelelőleg foglaljuk össze és mutassuk meg, hogy tulajdonképp minden tudomány egy és összefügg”. Az egészségtant a természetrajz és testnevelés kapcsán adják elő. A művelődés- és művészettörténelem az egyetemes történelemben helyezkedik el. A közgazdaságtan és állampolgári ismeretek — mint főiskolai tárgyak — nem taníthatók eredmény-nyel. Az énekhez hajlam is kell, csak fakultative tanítható. Örömet fejezi ki azért az elismerésért, „amely megnyilatkozott a középiskola tanári karával szemben, amely igazán súlyos viszonyok között teljesíti a maga kötelességét”. Elismeri, hogy a tanárok a Károlyi-féle státusrendezésből kimaradtak, ezt pótolta az ismert előléptetésekkel. *Móser Pál* interpellációjára, *Zsirkay* és *Várnai* határozati javaslatára ezt adja feleletül.

A részletes tárgyalás során *Bozsik Pál* kívánságára a görögöt a reálgimnáziumban nem kötelező tárggyá teszi, mint most van a latin a reálban; viszont. A humanisztikus gimnáziumban modern nyelvet lehet nem kötelező tárgyként tanítani. *Petrovác* javaslatára a négy-nél több tárgyból elégtelent kapott tanulótól a tanári testület javaslatára az osztályismétlés kedvezményét a kultuszminiszter, ill. az iskola főhatósága megvonhatja. *Petrovác*-nak azt a javaslatát azonban, hogy a szolgálati évekkal az óraszámok csökkenjenek, a miniszter nyilatkozata után a nemzetgyűlés elveti; *Meskó* javaslatát a 9 órás kezdetről, *Madai* javaslatát az osztálylétszám csökkentéséről elfogadják.

Igy született meg az 1924. XI. törvénycikk. *Dr. Nagy Pál*.

EGYESÜLETI ÉLET.

Jegyzőkönyv

az Országos Középiskolai Tanáregyesület igazgatóságának 1924. évi április hó 4-én tartott üléséről. Jelen vannak: *Lévay Ede* elnök, *Székely István*, *Jacobi Károly*, *Kisparti János*, *Liber Endréné*, *Kalmár Elek*, *Korpás Ferenc*, *Pintér Jenő*, *Marczinkó Ferenc*, *Rados Ignác*, *Vargha György*, *Acsay István*, *Schmiedt Alajos*, *Takáts György*, *Szöts Gyula*, *Baros Gyula*, *Németh József*, *Zibolen Endre*, *Finály Gábor* igazgatósági tagok. A jegyzőkönyvet *Édes Jenő* titkár vezeti.

Lévay Ede elnök beszámol a múlt évi december hetediké óta történt eseményekről. A tanárság fizetésének rendezése ügyében előbb dr. *Schwöder Ervin* államtitkárral tárgyalta december 10-én, majd január végén folytatott beható megbeszélést a kultuszminisztériumban, ahol a pénzügyminisztérium kiküldöttei is megjelentek. E tárgyalások eredménye lett, hogy rövidesen 18 igazgató és 19 tanár fog az V. fiz. oszt.-ba elő-

lépni, az alsóbb fizetési osztályokba történendő előlépéseket számítva (VI.—85, VII.—78, VIII.—58) mintegy 260 embert érint a kinevezés. Az eredmény elérésében nem a szám fontos, hanem annak a kivívása, hogy az V. fizetési osztályt a tanárok előtt is megnyitották. A küzdelemben lelkes támogatókra talált a magyar tanárság dr. *Vajdinger Gyula* min. tanácsos és *Rüblein Richárd* főigazgató urak személyében, akiknek az igazgatóság őszinte köszönetét nyilvánítja.

A legutóbbi közgyűlés határozata értelmében, ha febr. 15-ig a fizetésrendezés ügyében nem történik döntő fordulat, az elnökségnek új közgyűlést kell összehívnia. Minthogy tiltó rendelkezés következtében a megtörtént előlépéseket nem állott módunkban közölni, és tagjainkat nem tájékoztathattuk, a pécsi kartársak körlevélben kérték a közgyűlés sürgős összehívását. E körlevelet aláírva az iskoláknak csak alig egyharmada küldte meg az elnökségnek, amely így a saját felelősségére nem hívta össze a közgyűlést. Az igazgatóság helyesli az elnök eljárását.

Az elnök jelenti továbbá, hogy a nemzetgyűlés tárgyalta és elfogadta a középiskolai javaslatot. A tárgyalás folyamán a tanárság érdekeinek védelmében több képviselő szólalt fel, akiknek az igazgatóság köszönetet mond, úgyszintén az elnök indítványára elhatározza, hogy a minisztert üdvözlő küldöttség fogja felkeresni.

Az ötödéves korpótlék ügyében az egyesület memorandumot nyújt át a miniszternek.

A közgyűlés összes határozatait végrehajtotta az elnökség, kivéve a hősi halottak emlékének megörökítésére vonatkozót, mert ez anyagi tekintetben ma megvalósíthatatlan.

A vkm. 500.000 K államsegélyt utalványozott az egyesületnek.

Dr. Juba Adolf amaz ajánlatának megfontolására, hogy az ifjúsági vöröskereszt-egylet teleksere esetén a tanárok gyermekeit is befogadná üdülő házába, bizottság küldetik ki (Rados, Németh, Vargha).

A különböző tanáregyesületek igen kíváncsok egyesítésére tárgyában, hogy a tanárságnak minél nagyobb legyen a súlya, hogy az erők ne forgácsolódjanak széjjel, az igazgatóság úgy határoz, hogy az elnök és *Szöts Gyula* folytassanak az egyesületekkel megbeszéléseket.

Az elnöki előterjesztés végén *Lévay Ede* utal arra, hogy az egyesület új korszak küszöbére ért; új cél, új küzdelmek, új emberek munkásságát tehetik kíváncsossá. Ezért szívesen hajlandó mások kezébe letenni az egyesület sorsának intézését. Az igazgatóság azonban Kalmár Elek felszólalása után változatlan bizalmáról biztosítja az elnököt.

A pénztári jelentések meghallgatása után az évi közgyűlés idejének megállapítására vonatkozólag úgy határoz az igazgatóság, hogy közgyűlést csak ősszel fog egybehívni. Ha lehetséges, feleleveníti azt a régi szokást, hogy közgyűlést vidéken is tarthassunk.

Kmf.

Édes Jenő,
titkár.

Jegyzőkönyv

az Országos Középiskolai Tanáregyesület igazgatóságának 1924. évi június hó 13-án tartott üléséről. Jelen vannak Lévay Ede elnöklete alatt Baros Gyula, Finály Gábor, Fröhlich Károly, Jacobi Károly, Kalmár Élek, Kisparti János, Koczogh András, Németh József, Péch Aladár, Rados Ignác, Romsauer Lajos, Schmiedt Alajos, Szóts Gyula igazgatósági tagok- és Édes Jenő titkár, a jegyzőkönyv vezetője.

Lévay Ede elnök jelenti, hogy vidéki tanári testületektől több átiratot és körlevelet kapott, amelyek a tanárság elégedetlenségét tartalmazzák. A kecskeméti kartársak körlevele egyrészt bizalmatlanságot foglal magában, másrészt követeli, hogy az elnökség pünkösdre közgyűlést hívjon össze. Minthogy az előlépések megtörténtek s a tanárságnak mintegy a harmadrésze magasabb fizetési osztályba jutott, taktikai hiba lett volna nyomban az előlépések után egy zúgolódó közgyűlést összehívni. Igaz ugyan, hogy bizonyos sérelmek (a korpótlék és a bírakkal való egyforma elbánás mellőzése) fennállanak, de a mai viszonyok mellett, amidőn minden tisztviselő-ágazatban létszámapasztást tapasztalunk, e sérelmek kiküszöbölése alig remélhető. Egyelőre „köztanárokból” álló vezetőség sem érhetne el többet, mint amennyit a mostani elnökség elért. Bár a kecskeméti körlevélben megtevesztésre alkalmas állítás is van, az elnökség nem érez megbántást. Más testületektől meleg elismeréseket kapott, mégis arra az álláspontra helyezkedik, hogy magára nézve a ciklust lezártnak tekinti. Jöjjenek új emberek, akik talán többet tudnak kivívni. Ezért azt indítványozza, hogy a tisztikar 1 évvel a ciklus lejárata előtt tegye le megbízatását, egy jelölő bizottság küldessék ki (Pintér Jenő, Baros Gyula, Rados Ignác) s ez a szeptember 19-én egybeülő választmányának terjessze elő a jelöltek nevét; szeptember 30-ig történjék meg a szavazás, hogy a vezetés az új tisztikarnak az októberi közgyűlésen átadható legyen.

Szóts Gyula a tisztikar nevében kijelenti, hogy mindenben egyetért az elnökkel, Koczogh András pedig méltánytalannak mondja a vezetőséget ért támadást. Az építésnek sohasem volt annyi akadálya, mint most; az egyesület anyagi nehézségek miatt a tagjaival alig tudott érintkezni, nem tájékoztathatta őket. A tisztviselők sorsának intézése elsősorban a KANSZ-től függött s így szerepünk sok kérdésben csekély volt, egymagunkban kevésre mehettünk. Mégis a jelenlegi vezetőség érdeme, hogy az V. fizetési osztálynak a tanárság számára való megnyitását valósággal kiverekedte. Ha a tanárságnak új cél és új irány kell, nem kíván ő sem az útjában állani.

Az igazgatóság elfogadja az elnök indítványát, s a pénztáros jelentésének meghallgatása után elhatározza, hogy június hó folyamán a *Közlőnyt* megjelenteti. Minthogy az egyesület jelenleg csak circa 1,200.000 K-val rendelkezik, s ez a pénz terminushoz kötött fizetésekre (házbér stb.) kell, a *Közlőny* költségei nem fedezhetők. Tudomásul veszi az igazgatóság, hogy a nyomda az őszi hitelez; a költségekre a tagoktól fejenként 10.000 korona megküldését kéri.

Az egyesületi helyiség további bérlésének és az évi tagdíj megállapításának ügyét az igazgatóság a legközelebbi közgyűlésre bízta.

A zalaegerszegi állami főgimnázium tanári testülete átiratban sürgeti a korpótlékok helyreállítását és a h.-tanárok kinevezését. Az előbbi ügy jó úton halad és rendezése az aranyparitásos fizetések megállapításával kapcsolatban remélhető, az utóbbira nézve a pénzügyminisztérium a létszámapasztás miatt nehézségeket támasztott. Néhány h.-tanár kinevezését kilátásba helyezték.

A ceglédi állami főgimn. tanári testülete a magánvizsgadíjaknak aranykoronában való megállapítását kérte. Az elnökség úgy értesült az ügyosztályban, hogy a díjak felemelése (50%) a közeli jövőben megtörténik.

A tanári egyesületek szorosabb együttműködését és egyöntetű fellépését megvalósító bizottságba tagnak jelöltetnek: Lévay Ede és Koczogh András.

A főtktár jelenti, hogy Bálint Károly gyöngyösi tanár 50.000 K-val alapító-tagnak belépett.

Finály Gábor jelenti, hogy a segélyalap pénzéből két darab Nemzeti Bank-részvényt vásárolt és azt hollandi forintokkal fizette ki, a megmaradt hollandi forintokat pedig beváltotta, hogy az özvegyeket segíyezhesse. Az igazgatóság tudomásul veszi és helyesli az eljárást.

Az elnök bejelenti végül, hogy az egyesület képviseltette magát a ref. tanárok gyűlésén Halason és Morvay Győző jubileumán. Több régi tag elhunyt a érzékeny veszteséggel sújtotta az egyesületet. Fájdalommal értesült az igazgatóság régi, buzgó tagjának, Székely Istvánnak, gyászáról: feleségét ragadta el mellőle a halál. Az igazgatóság jegyzőkönyvben örökíti meg Lehr Albert emlékét és a jegyzőkönyvi kivonatot megküldi a megboldogult özvegyének.

Más tárgy nem lévén az elnök az ülést bezárta.

Kmf.

Édes Jenő,
titkár.

KISEBB KÖZLEMÉNY.

A tanárképzés törvényjavaslata és a középiskolai tanárok.
A középiskolai reformmal, valamint a tanárképzéssel kapcsolatban mostanság nagyon sok szó esett rólunk, de mindig nélkülünk. Pedig talán a mi véleményünket is érdemes lett volna meghallgatni, hiszen mi — akik benne vagyunk az életben — érezzük a jelen fogyatékoságát, a jövő kívánalmait.

A középiskolai törvény azonban már megvan, ahhoz tehát szavunk nem lehet; csak kívánjuk, hogy a hozzáfűzött remények valósuljanak meg s nemzetünk ezen az úton is emelkedjék.

A tanárképzős javaslattal szemben talán még idejében kifejezhetjük aggodalmainkat. Mert amilyen helyes a javaslat alap gondolata, hogy tanárképző-intézetet szervez az egyetemek mellé és ezeknek

rendszeres négy évi hallgatását rendeli el, éppen annyira félő, hogy a tanárképzőintézet nem fog tudni megfelelni hivatásának. Minthogy az ú. n. igazgató-tanács csak egyetemi tanárokból állhat (2. §) s a tanárképző tanári testülete is csak egyetemi rendes és rk. tanárokból áll; s csak az igazgató-tanács *javaslatára* „alkalmazhat a vall.- és közokt. miniszter a szükséghez képest egyetemi (műegyetemi) magántanárokat, más főiskolai tanárokat és középiskolai tanárokat, igazgatókat“ (3. §), könnyen megeshetik, hogy a tanárképzés megint csak az elméleti ágában fog virágozni, míg a gyakorlati képzés háttérbe szorul. Így lesznek tudós s nem egyszersmind pedagógus tanáraink.

Itt eredményt csak úgy biztosíthatunk, ha a törvény és a hozzácsatolt indoklás szellemében „az elméleti tudományos képzést ki kell egészíteni a sajátos középiskolai hivatásra előkészítő gyakorlati képzéssel“. „A tanárképzőintézet a szaktudományi képzéssel párhuzamosan gondoskodik oly előadásokról és gyakorlatokról, melyek a középiskolai anyagot s ennek didaktikai kezelését ölelik fel“ — határozottan kimondja, hogy ezt a részét a tanárképzésnek legalább 15 éves pedagógiai tapasztalattal bíró, kiváló középiskolai tanárok végzik. Mert amennyire hivatott az egyetemi tanár az elméleti képzésre és arra, hogy az egész tanárképzés irányítása az ő kezében legyen, a gyakorlati képzés terén — s ez igazán semmit sem von le érdemükből — nehézségek fognak támadni; hisz igen sok egyetemi tanár van — különösen a fiatalok nagy százaléka, — akik középiskolában soha nem tanítottak s így a középiskolát legfeljebb „a padokból s nem a katedréről ismerik, valamint kétséges az is, hogy lesz-e módjuk — az igazgató-tanácsnak — helyes kiválasztással az igazán kiváló tanárokat kiszemelni, hisz oda a tanárok működésének alapos ismerete szükséges.

Éppen ezért, a nagy cél minél tökéletesebb elérhetése érdekében, szükséges a 2. § megváltoztatása oly irányban, hogy az igazgató-tanácsban helyet nyernek egyharmad arányban a gyakorlati pedagógiában kiváló középiskolai tanárok; a 3. § esetleges szövegezése helyett világosan kifejezendő, hogy „a sajátos középiskolai hivatásra előkészítő gyakorlati képzést“ középiskolai tanárok végzik. S ezeket a tankerületi főigazgatók véleményező előterjesztése alapján az igazgatótanács javaslatára a kultuszminiszter a VI., ill. V. fizetési fokozatba tanárképzőintézeti tanárokká kinevezi.

Ha pedig a tanárképzők székhelyein tervezett gyakorlóiskolák meglesznek, azoknak tanárait a legnagyobb gonddal kell összeválogatni 10—15 éves érdemes pedagógiai mult alapján, sőt legyenek egyszersmind állásukból kifolyólag a középiskolai részt ellátó tanárképzőintézeti tanárok. S amint az egyetemi tanárok is kettős feladatot fognak végezni: külön tartanak egyetemi, külön tanárképző előadásokat, úgy ezek a gyakorlóiskolák tanárai is csak felerészben tanítanak a tanárképzőben, különben a gyakorló középiskola óráit látják el. Így a tanárképzőben értékes érintkezőterület lesz az egyetem és középiskola között s hogy ez milyen áldásos volna a középiskolákra, azt hiszem nem kell bővebben fejtegetni: a tanárképző így mindig a legszorosabb kapcsolatban lenne az élettel, az élő középiskolával.

De ösztönzőleg hatna ez a középiskolai tanárookra is, mert módot nyújtana arra, hogy a kiváló tanárok érdemeinek megfelelő gyorsabb haladást is tegyenek * (a VI. és V. fizetési fokozatba volnának sorozandók) s ez megint egy érvényesülési terület volna — amint a miniszter úr a középiskolai javaslat tárgyalásának záróbeszédében olyan szépen mondotta — azoknak az „öntudatos tanároknak, akik nem akarnak igazgatók lenni, mert szeretik a tanítást, mert tanítani akarnak“.

Dr. Nagy Pál.

HÍREK.

Kinevezések. Közlönyünk előbbi számában jeleztük, hogy a kinevezések ügye előrehaladott állapotban van. Méltattuk az V. fizető osztálynak a tanárok részére való megnyitásának és a VI. osztályú állások szaporításának jelentőségét is. Azóta — amint kartársaink tudják — a várvavárt kinevezések megtörténtek, de a hivatalos lapban nem jelentek meg. Azonban nekünk bizonyos utánjárással sikerült a kinevezettek névsorát összeállítani. Ezennel közre is adjuk.

A kormányzó öfömméltósága április 26-án kelt elhatározásával kinevezni méltóztatott: Rencz János, Bozóky Endre, Kalkbrenner Antal, Pongrácz Károly, Gedeon Alajos, Péterffy Béla, Pongrácz Alajos, Jacobi Károly, Szőke József, Bozzay Zoltán, Ferencsik Lajos, Resch Aurél, Péch Aladár, Léway Ede, Benisch Arthúr, Sajó Sándor és Friml Aladár áll. középiskolai, Simon Ignác és Bayer Róbert kir. kat. gimnáziumi, Straub Gyula és Strasser Sándor áll. leányközépiskolai igazgatókat, továbbá Szijártó Miklós, Waldapfel János, Szmétana Ágoston, Csopey László, Wirth Gyula, Zlinszky Aladár, Székely István, Schmidt Márton, Kálmán Miksa, Zimányi József, Krisztiáni István, Héber Bernát, Veszprémi Vilmos, Berkovits Arnold, Király László és Papp Ferenc áll. középiskolai, Szörényi József kir. kat. gimnáziumi, Szerémi Alajos és Takács György áll. leányközépiskolai tanárokat az V. fizetési osztályba; Gaibel Arnold tollnokot, Stagl Artur, áll. középiskolai, Néveri János és Jámbor György kir. kat. gimnáziumi igazgatókat, továbbá Bielek Dezső, Bokor László, Pazár Béla, Miskovits Ferenc, Faragó Lajos, Schultz Ernő, Ondrus Pál, Blau Ármin, Osztie József, Olgyai Bertalan, Vass Miklós, Gombos Ferenc Albin, Roboz Ármin, Molnár Sándor, Kováts Lajos, Kőszeghy László, Dér István, Vende Ernő, Illés István, Endrei Gerzson, Moldoványi Gusztáv, Vogel Richárd, Herczeg Árpád, Brenndörfer János, Matyó Sándor, Barta Mór, Csetri Károly, Varannai István, Czunya Sándor, Szirtes Henrik, Glósz Ernő, Rorák Imre, Telkes Sándor, Breznyák János, Kovalovszky János, Urbanek Sándor, Deló Nagy János, Váli Rezső, Horváth János, Mildner Gyula, Krizsán Gyula, Madzsar Imre, Bruck Ferenc, Wollek Géza, Faragó Andor, Szabó István, Mikulits Károly, Hensch Béla, Fodor

* Ez a gyakorlóiskolai tanárképzőintézeti tanárság volna a tanárság részére az, ami a bíróságnak a tábla, az egyetemi tanárság, a kúria.

Árpád, Pallein János, Szutor Zoltán, Hantos László, Földessy Gyula, Polgár Sándor, Obendorf Károly, Pataki Jákó, Schwirián József, Malatinszky Gyula, Kántor Nándor, Schusztér Oszkár, Mirkva János, Ocsvár Rezső, Vujsz János, Benkő István, Stodolni Gyula, Fodor János, Kóczán Aladár, Mihalik István, Grosz Ferenc, Holló Alajos, Bucsy István, Zimányi Dániel, Kricsfalusy István, Danczer Béla, Hankó Márton, Karsai Emil, Jeanplong József, Kardeván Károly, Reithoffer Rezső, Gosztönyi János, Keresztes Miklós, Dingha Sándor, Szóts Gyula, Révfy Zoltán és Brassay Károly áll. középiskolai, Vér Vencel, Pásztor István, Besskó Jenő, Cs. Lázár Ottó, Madáchy István, Králik László és Holló Károly kir. kat. gimnáziumi, Málly Ferenc, özv. Mártonffyné Fodor Erzsébet, Andreánszky Olga, Lám Frigyes, Szabó Imre, özv. P. Kovács A.-né, Schulz Kamilla, Rokszer Ilona és Fehérné Fircsa Kornélia áll. leányközépiskolai tanárokat, továbbá Bérczi Ede és Vörösmarty Mihály áll. középiskolai és Hámos Nándor kir. kat. gimnáziumi tornatanítókat a VI. fizetési osztályba.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter március 12-én kelt rendeletével kinevezte: Laczkó Ferenc tollnokot, Katona Ferenc, Kovács Jenő, Herritz Oszkár, Varga Sándor, Alliquander Lajos, Mátyás Károly, Lindtner Mátyás, Bellus Károly, Póka Gyula, Szemere Samu, Szűcs Ernő, Méhes Gyula, Szabó Ferenc, Rácz Jenő, ifj. Dörre Tivadar, Hoffmann Miksa, Horváth Endre, Hébelt Sándor, Bászel Ernő, Harkai István, Czögler Kálmán, Dörner István, Fögel Sándor, Haller György, Komócsy István, Schlosser János, Nagy József Béla, Elekes Pál, Táplányi János, Gazdag Lajos, Takács Lajos, Kallós Béla, Kovács Dezső, Marczell Ágost, Szabados Gyula, Lukács Béla, Sebes Gyula, Édes Jenő, Luz Ignác, Kronberger Ede, Vasadi Balogh György, Pilisy Géza, Sági István, Falábú Jenő, Szabad Ferenc, Sipőtz Pál, Kis Albert, Frencz Géza, Steiner Szilárd, Hegyi Ferenc, Krix András, Schidella István, Széll Sándor, Antoni Rezső, Tóth Gyula, Madai Pál, Csiky György, Bánhídy Ödön, Kopp Tibor, Viese Gyula és Sántha György áll. középiskolai, Guelmino József, Folkmann Ervin, Mészáros Mihály, Zimay Szilárd és Horváth Kálmán kir. kat. gimnáziumi, Schaller Róbert, Galambos Dezső, Perhács Sándor, Lomoschitz Sándor, Grabler Ida, Makó Irén, Várady Erzsébet, Kollerné Szegfy Erzsébet, Csiky Paula, Egner Sándor, Fluck Jolán, Csáky Irma, Kontz Gizella és Kerecsényi Gizella áll. leányközépiskolai tanárokat; Csapó Ödön, Gruber Gyula, Sulyok János, Neiszer István, Geszti Ágost és Kálmán Géza áll. középiskolai tornatanítókat a VII. fizetési osztályba; Tóth József, Vámos Sándor, Kemenes Antal, Velker János, Simon László, Maurer Endre, Gabriel János, Hedrich Ármin, Örvös Károly, Zöldi Mihály, Szabó Endre, Gabos László, Oláh Gábor, Almásy Károly, Debreczeny Elemér, Erdei József, Eskulits Ferenc, Rónai Kázmér, Kottász József, Schügerl Miklós, Busák Béla, Nádasdi József, Scheiring Károly, Fördös László, Sebestyén Béla, Benke Andor, Bóka István, Anyos Mihály, Haid Ferenc, Martos Zsigmond, Ur Márton, Gaál Kálmán, Koller Gusztáv, Zolnay Dezső, Fejes Zoltán, Kósch János, Farkas István, Horváth L. László, Derzsi Kovács Jenő, Csengő Nándor, Ben-

tzik Mihály, Szalai László, Kovalik Antal és Fehér Géza áll. középiskolai, Merker Márton, Phiszter József, Pitying József, Komán Andor, Fellner Ferenc, Bóznér Ferenc, Dóri Antal, Szikra Gyula, Adám János, és Hencz István kir. kat. gimnáziumi, Grammer Béla, Módy Mihály, Fehér Géza, Somogyi István, Csaplovics József, Lámné Kőporosi Mária, Gajdácsné Borbély Gizella és Herkely Irén áll. leányközépiskolai tanárokat, Dobó Zoltán, Widermann Gyula, Uj Gyula, Borsos Szabó Imre, Kócza Géza és Takács István áll. középiskolai, Tusnay Kálmán és Podhorszky Győző kir. kat. gimnáziumi tornatanítókat a VIII. fizetési osztályba; Bárdos Lajos irnokot, Csinády István, Csorba Károly, Csornyak Emil, Lövey Kálmán és Gáspár Gyula áll. középiskolai, Schindlberger József és Laczkovits János kir. kat. gimnáziumi tornatanítókat a IX. fizetési osztályba.

A nem állami tanárok kinevezése is megtörtént nyomban az államiaké után. A kinevezettek névsorát jelenleg nem közölhetjük, mert még nem sikerült teljesen összeállítani. Mindenesetre örvendünk az államiakkal való egyenlő elbánás elvének ily igazságos végrehajtásán.

Megszűnt tankerület. Gyászos remzeti sorsunknak újabb szomorú eseményét kell följegyeznünk a krónika számára. Megszűnt a Kassáról Miskolcra áthelyezett tankerület. Intézeteiből tizet a budapestvidéki tankerülethez csatoltak, kettőt a sárospatakit és a sátoraljaújhelyit a debrecenihez ...

Porst Kálmán jubileuma. Egyesületünknek egyik buzgó alelnöke, *Porst Kálmán dr.* a kiskunfélegyházi Szent László főgimnázium igazgatója, február 3-án ülte meg tanári és közéleti működésének 25 éves fordulóját. Az évfordulót tisztelői és barátai nagyszabású ünneppé avatták, melyen részt vettek a város társadalmának erkölcsi és szellemi tekintetben legsúlyosabb rétegei. Képviseltette magát Egyesületünk is valamint annak budapestvidéki Köre. *Klebensberg Kunó gróf* vallás- és közoktatásügyi miniszter levélben üdvözölte a jubilánst.

Az Országos Református Tanáregyesület június 11-én Kiskunhalason tartotta XVIII. rendes közgyűlését. *Ravasz László* püspök magasztos prédikációt mondott a közgyűlés előtt. *Dóczy Imre* magvas elnöki megnyitójában a humanisztikus nevelés fontosságát fejtette ki. *Madai Gyula* Egyesületünk nevében lendületes szavakkal üdvözölte a testvéregyesületet. *Elekes István* „Református iskoláink és az állam”, *Gulyás Sándor* „A magyar protestantizmus történelmi jelentősége s ennek elhomályosítására irányuló törekvések” címen tartottak igen tartalmas és nagy tetszéssel fogadott előadást. A város, az egyház és a gimnázium bőkezű áldozatkészséggel látták vendégül vacsorára és ebédre a közgyűlés tagjait. A ref. nőegylet és leányegylet tagjai gondoskodtak róla szeretetreméltóan, hogy a felajánlott áldozatkészség felejtethetlen formában öltön testet.

A Magyar Középiskolai Tanárok Nemzeti Szövetsége május 17-én tartotta közgyűlését *Sajó Sándor* elnökletével. *Kisparti János* ügyvivő alelnök és *Váry Rezső* főtítkárs beszámoltak arról a kulturális munkáról, melyet a Szövetség eddig végzett és megadták a programját a jövőre tervezett nemzetépítő munkásságnak. Közönyünkben méltatott irodalmi alkotások a bizonyosságai ennek a munkásságnak, örök tiltakozásul a nemzetgyilkos trianoni ítélettel szemben. Hogy szövetségünk életetadó munkásságát tovább folytathassa, kéri tagjait, hogy az egy aranykoronában megállapított tagdíj fejében minél előbb küldjenek 16.000 K-át *Sziklay Aladár* pénztáros címére: kőbányai gimnázium.

Gyászrovat. *Kujáni Gábor dr.*, a budapesti I. ker. Verbőczy István-főgimnázium igazgatója két évig tartó, gyötrelmes betegsége után 45 éves korában április 7-én elhunyt. Az iskola szerető és szeretett vezetőjét, a nemzeti eszme lelkes rajongóját, a tudományosság buzgó művelőjét gyászolja benne.

Mialovich Mór, a budapesti egyetemi főgimnázium nyugalmazott tanára 77 éves korában elhunyt. Négy évtizeden keresztül tanította a mennyiség- és természettan igazságait a tanítványok ezreinek, akik őszinte tisztelettel és szeretettel csüggték lelkes magyarázatán. A fáradhatatlan kötelességteljesítés és számonkérés következetességével nagyban hozzájárult az ifjúság jellemének képzéséhez.

Vida Sándor dr., a budapesti Verbőczy István-főgimnázium volt tanára, ki később betegsége miatt a zalaegerszegi gimnáziumhoz helyeztette át magát, hosszú betegség után 48 éves korában Zalaegerszegen elhunyt. A kiváló jellemű és mély tudományú kartárs főleg a filozófiát művelte nagy irodalmi sikerrel.

K. Pesti Balázs, a nagykovácsi ref. Arany János-főgimnázium tanára 40 éves korában március 2-án meghalt.

Kunz Béla, a kiskunfélegyházi Szent László-főgimnázium ny. tanára 42 évi működés és 1 évi nyugalom után 67 éves korában június 15-én elhunyt.

Szalay Jenő, a régi nagyikindai áll. főgimnázium tanára, kit a szerbek nyugdíj nélkül elbocsátottak, április 22-én Nagyikindán elhunyt. Finomlelkű embert, kiváló festőművészt sirat benne az ottani magyarság. Ha ugyan van még...

Rákóczy Géza dr. c. tankerületi kir. főigazgató, az újpesti áll. Könyves Kálmán főgimnázium igazgatója 55 éves korában, hosszú szenvedés után június 22-én elhunyt. Érdemes pedagógiai multjának bizonyosságául nagyszámú barátja és tisztelője sereglett össze temetésére.

Pályázat. Felhívjuk vidéki tagjaink figyelmét arra a pályázati hirdetésre, mely a Néptanítók Lapja április elején megjelent számában a Tanítók Ferenc József Háza főiskolai internátusában betöltendő helyekre vonatkozik. Egyesületünknek is van két alapítványi helye az internátusban. Az erre a két helyre vonatkozó pályázati kérvények elnökségünk útján adhatók be.

A Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Országos Egyesület 1924 április 14-én tartotta V. rendes közgyűlését *Theisz Gyula* elnökletével. A közgyűlés a tisztikart és igazgatóságot újból megválasztotta, csupán a fölmentését kérő *Szöts Gyula* helyébe *Petricskó Miklóst* választotta titkárrá (lakása: I., Attila-körút 47.) A közgyűlés a 25 K tagdíjhoz az 1924. évre 1 aranykorona pótdíjat állapított meg és ezen az úton kéri a tagokat annak megfizetésére. Felkéri a közgyűlés azokat a tagokat, akik 1918 óta bizonyos összeggel megváltották a tagdíjukat, hogy erről a jogukról mondjanak le és a pótdíjat szintén fizessék meg. Másként az özvegyek segélyezése lehetetlenné válik. A közgyűlés felhatalmazta az igazgatóságot, hogy felhívásának a Közlönyben való megjelenése után két héttel a befolyt tagdíjak arányában állapítsa meg az özvegyi segély mértékét. Ennélfogva fel-

kérem az Egyesület tisztelt tagjait, hogy a megállapított pótdíj fejében egy aranykoronát, azaz 18.000 papírkoronát minél előbb fizessenek be a 45.481. sz. csekkszámlára. Komoly segítséget így sem nyújthatunk az özvegyeknek, de legalább arra igyekezzünk, hogy becsülettel dolgozó Egyesületünket és a szerencsétlen tanári özvegyeket ne tegyük csúffá.

Szekeres Kálmán alelnök a közgyűlés alkalmából — követendő példaként — százezer K-val váltotta meg tagdíját.

Szöts Gyula.

Felhívás. Tisztelettel felhívom az igen t. kartársakat és előfizetőket, hogy a jelen számért 10.000 K-t beküldeni szíveskedjenek. E célból minden intézetnek mellékelek néhány csekklapot. Mindazok, akik nem kapták meg az idei 1. számot, a portókötség utólagos megküldése fejében megkaphatják. Még egyszer hangsúlyozom a könnyebb kezelés miatt, hogy lehetőleg intézetenként, testületileg legyenek szívesek megküldeni díjaikat.

Végül az egyesület nevében hálás köszönet mindazoknak, akik a rendes díjnál többet, sőt egyesek jelentős adományokat voltak kegyesek az egyesületnek juttatni.

Németh József, pénztáros, II., Toldy F.-u. 9.

Kérelem. Az évvárás alkalmából fölkérjük tisztelt kartársainkat, hogy egyenként és testületileg emlékezzenek meg a Tanáregyesület segélyalapjáról. A segélyalap eddig — külföldi adományok segítségével — még a mai viszonyok között is számbavehetően támogatta a tanári özvegyeket. Azonban a nemes valuta elfogyott, tehát igen sok papírkoronára van szükség, hogy szépmultú intézményünk nemes hivatásának továbbra is megfelelhessen. A segítség forrásául szolgálhatnak a magánvizsgálati, javítóvizsgálati díjak, adományok stb. Az adományokat elfogadja *Finály Gábor*, a Segélyalap elnöke (VI., Munkácsy-u. 26)

Ötvenéves leánygimnázium. A békéscsabai áll. Lorántffy Zsuzsanna leánygimnázium most ülte meg fennállásának félszázados évfordulóját. Az ünnepségek során az intézet növendékei előadták *Gajda Béla* igazgatónak poétikus magyar mesejátékát, melyet három előadásban ismételték meg. Az előadások közel 25 millió koronát jövedelmeztek jótékony célra.

KÖNYVSZEMLE.

A budapesti tankerület 5. számú Értesítője. Közzétette *Pintér Jenő* budapesti tanker. kir. főigazgató. Budapest, 1924. — Aránylag kis helyen gazdag tartalom. Ez részben a körületekintő szerkesztésnek, részben a Franklin-nyomda kiváló munkájának tulajdonítható. A kiadványból közvetlen bepillantást nyerünk a budapesti középiskolák jelenlegi helyzetébe. Bő ismertetés olvasható a méltán nagy feltűnést keltő középiskolai tanulmányi versenyekről. Nemes gondolat, mely bizonyára az egész országban követőkre talál, az elhunyt nagyjaink sírjainak gondozásáról szóló fejezet. A főigazgatóság tudományos munkásságából is mutatványt nyújt *Madzsar Imre* eredeti források

alapján írt értékes életrajza Fogarasy Mihályról, a budapesti tankerület második főigazgatójáról. Külön értéke az értesítőnek a középiskolai altsztek és iskolaszolgák teendőiről közrebocsátott szabályzat. Ezt a nagy gondnal készített gyakorlati kalauzt bizonyára örömmel üdvözlí minden intézet. Általában az egész füzet szép tanubizonyossága annak a lankadatlan építő munkának, amellyel Pintér Jenő és kiváló munkatársai gondozzák a budapesti középiskolák ügyét. — Az értesítő 30.000 K-ért megrendelhető a budapesti tankerületi főigazgatóságban (I., Attila-u. 1.).

Mai magyar költők. Gyűjtemény nagyjaink magyar költészetének lírai terméséből. Közrebocsátották: Pintér Jenő és Sajó Sándor. Budapest 1924. A Magyar Középiskolai Tanárok Nemzeti Szövetségének kiadása. 16°, 180 l.

A kritikus és a költő szerencsés kézzel ismét összefogott, hogy a nemzeti műveltséget újabb lépéssel vigyék előre. *Pintér Jenő* és *Sajó Sándor* végigjárták a mai magyar dal illatos mezőit és termésének színét-javát remek csokorba kötötték. A legellentétesebb költői irányok követőit szólaltatják meg akként, hogy az eredmény — „a magyarok szimfóniája”. Lesujtottságunkból fölemel, elesettséágunket pár órára feledteti velünk a politikától független lírai költészet remekeibe való elmélyedés. Szövetségünk a gyűjtemény kiadásával újabb tanujelét adta fontos nemzetfenntartó hivatásának. I.

Kölcsey breviárium. Kölcsey Ferenc, az ember, a gondolkodó, az író. Összeállította: Sik Sándor. Budapest 1924. A Magyar Középiskolai Tanárok Szövetségének kiadása. 16° 110 l.

Mi a breviárium célja? *Sik Sándor* pompásan megfelel erre a kérdésre előttünk lévő Kölcsey-breviáriumával. Ő hosszú éveken keresztül szeretettel, megértéssel, kongenialitással elmélyedt Kölcsey műveibe, a benne rejlő kincseket feltárta és közreadta, hogy mások ezren meg ezren is élvezzék, megszeressék és megértsék, mit jelent a nemzet számára Kölcsey. És *Sik Sándor* nem elégszik meg avval, hogy Kölcseynek legmagasztosabb gondolatait bokrétába szedi, hanem kitűnő jegyzeteivel kíséri. Így tárul fel előttünk „ennek a mimosa pudica-léleknek, ennek a csupa-szív, csupa-könny, csupa-érzékenyséé szentimentális költőnek” hatalmas alakja és nemes világnézete teljes mivoltában. Elismeréssel adózunk Szövetségünknek is az első breviáriumhoz és szerencsét kívánunk a folytatáshoz. Sz.

MEGKÜLDÖTT KÖNYVEK ÉS LAPOK.

Mitrovics Gyula. Az egység és sokféleség esztétikai elve „Az ember tragédiájá”-ban. — *Iványi Béla.* Debrecen és a budai jog. — *S. Szabó József.* Műveltségi állapotok, főként az iskolázás Debrecenben. A Debreceni Tisza István Tudományos Társaság I. osztályának kiadványai. Debrecen 1924. Csáthy Ferenc.

Protestáns Szemle. Szerkesztik: Ravasz László, Véress Jenő, Pröhle Károly és Révész Imre. XXXIII. évf. 3. és 4. sz.